

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

**Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Ελευθερίου Κορδελιού**

**ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΛΗ**

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη Θεσσαλονίκη και κάθε πόλη μέσα από τη ματιά της βιωσιμότητας

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2011

Θεσσαλονίκη Βιώσιμη Πόλη

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη Θεσσαλονίκη
και κάθε πόλη μέσα από τη ματιά της βιωσιμότητας

Συγγραφή, επιμέλεια: Ζήσης Αγγελίδης

Χρυσούλα Αθανασίου

Ευφροσύνη Μοντεσάντου

Ευθύμιος Παπαδημητρίου

Γιώργος Υφαντής

Φωτογραφίες: Αρχείο Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού

Θεσσαλονίκη 2011

Το παρόν εκδόθηκε στο πλαίσιο της πράξης "Κέντρα Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία - Δράσεις για τους μαθητές" του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση", με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και Εθνικών Πόρων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) στελεχώνεται από τους εκπαιδευτικούς:

Αγγελίδη Ζήση, Δρ. Γεωλογίας Α.Π.Θ.,
Υπεύθυνο Κ.Π.Ε.

Αθανασίου Χρισούλα, Βιολόγο MSc,
Αναπληρώτρια υπεύθυνη

Μοντεσάντου Ευφροσύνη, Δασκάλα
Med, μέλος της Π.Ο. του Κ.Π.Ε.

Παπαδημητρίου Ευθύμιο, Φιλόλογο,
μέλος της Π.Ο. του Κ.Π.Ε.

Υφαντή Γιώργο, Βιολόγο MSc, μέλος της
Π.Ο. του Κ.Π.Ε.

Γραμματειακή υποστήριξη

Παρασκευά Βασιλική

Παντελιάδου Άννα

© 2011 Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού

Έκδοση: Κέντρο Περιβαλλοντικής

Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού

Σχεδιασμός Εντύπου: SIK advertising -

Καρατζά Ιωάννα & Σοφία Ο.Ε.

Εκτύπωση: Γ. Καρατζάς

Βιβλιοδεσία: Papierland - Δ. Βάρφης Ο.Ε.

ISBN 978-960-99174-3-8

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Ελευθερίου Κορδελιού
Α. Παπανδρέου 2 & Κατσαντώνη
Τ.Κ. 56334
Τηλ. 2310 707150 fax 2310 757130
e-mail: kpe-thes@otenet.gr
www.kpe-thess.gr

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση ή αναποραγωγή του συνόλου ή μέρους του παρόντος με οποιοδήποτε μέσο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό ή άλλο μόνο με γραπτή άδεια των συγγραφέων και αναφορά στην πηγή του, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2121/1993 και των συμβάσεων του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε

το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού για τη συνεργασία του κατά την υλοποίηση του προγράμματος στο Λευκό Πύργο και την άδεια χρήσης των πληροφοριών και κειμένων της έκθεσης του Λευκού Πύργου,

τις Περιβαλλοντικές ομάδες 10ου ΕΠΑΛ και 2ου Γυμνασίου Θεσσαλονίκης και τον Υπεύθυνο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δευτεροβάθμιος Εκπ/σης Ανατ. Θεσ/νίκης Σταύρο Λάσκαρη για τη βοήθεια που μας προσέφεραν στην υλοποίηση του προγράμματος στην πιλοτική του φάση.

Παιδαγωγική Ομάδα
ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού

Περιβάλλον δεν είναι τίποτε άλλο, πάρα αι γνωσεις και αι συμπεριφορές που έχουν αυτοί που τα κατοικούν. Η ίδια η Θεσσαλονίκη μας καλεί να την φυγαλιάσουμε με όλες τις αντιθέσεις που περιλαμβάνει απόντις κόλπους της. Να τη μελετήσουμε και να προσπαθήσουμε να την κόνουμε καλύτερη για όλους. Μικρούς και μεγάλους δυνατούς και αδύνατους, υγιείς και έχοντες ανάγκη φροντίδας.

Βιώσιμη Θεσσαλονίκη, δεν σημαίνει απλό και μόνο χώρας πρασίνου, οικολογικές πράσινες στέγες, κατοικευές με πέτρες και ξύλο, βελτιωμένα ενεργειακά συστήματα, ανακύκλωση απορριμμάτων και νερού. Η Θεσσαλονίκη είμαι μια πόλη και έχει ανάγκη από την ενεργοποίηση της αστικής της συνείδησης. Για να έχουν νόημα τα τεχνικά επιτεύγματα που κυριαρχούν σε μια πόλη, είναι απαραίτητη μια βαθιό αλλαγή στη σκέψη, τη νοοτροπία και την κοινωνική συνείδηση.

Ως Θεσσαλονικοί πολίτες με κριτική σκέψη και υπευθυνότητα να στραφούμε συνεδρητό στον άλλο. Να μοιραστούμε σκέψεις, προβληματισμούς, συναίσθημα και προσδοκίες και όλοι να συνενώσουμε τις δυνάμεις μας για μια δημιουργική, αλληλέγγυα, βιώσιμη πόλη. Άλλωστε καθώς λένε οι "άγονες πόλεις λιμνάζουν... οι γόνιμες προχωρούν".

Αυτή την περίοδο τρέχει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα "Βιώσιμη πόλη" που υλοποιεί η παιδαγωγική ομάδα του κέντρου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης,

Είναι άμορφο να βλέπεις νέα παιδιά σε αιώδες να ξεκινούν από τα Λευκό Πύρνο, να κατευθύνονται στην πλατεία Ναυαρίνου και στη συνέχεια να καταλήγουν στην πλατεία Αριστοτέλους. Να παρατηρούν, να έρευνούν, να κατογράφουν, να συγκρίνουν γι' αυτά που βλέπουν και να διδάσκονται από την πραγματικότητα. Να μελετούν τον ίδιο τον πολιτισμό και την περιβαλλοντική προγματικότητα και να προσπαθούν για ένα καλύτερο αύριο. Το πρόγραμμα αυτό, αφυπνιζεί και ενεργοποιεί δυνάμεις της νεολαίας, δίνοντας τους έτοις τη δυνατότητα να βελτιώνουν την ίδια την πόλη στην οποία ζουν.

Μια σπουδαία βιωματική, διδακτική, συμμετοχική πράξη για ένα καλύτερο μέλλον σε μια βιώσιμη Θεσσαλονίκη.

Γιάννης Μπουτάρης

Δήμαρχος Θεσσαλονίκης

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	8
Αστική αειφορία	10
Παιδαγωγική προσέγγιση	16
Δομή προγράμματος	19

Πρώτη φάση: Γνωρίζοντας το παρελθόν, κοιτώντας από ψηλά 22

Υποστηρικτικά κείμενα	25
Δραστηριότητα 1: Όταν ακούω...	27
Δραστηριότητα 2: Ένα παραμύθι για τη Θεσσαλονίκη ή μια Θεσσαλονίκη για παραμύθι	28
Δραστηριότητα 3: Δώστου κλώτσο να κυλήσει... ιστορία να αρχινίσει	29
Δραστηριότητα 4: Θεσσαλονίκη μου μεγάλη φτωχομάνα, εσύ που βγάζεις...	30
Δραστηριότητα 5: α) Πώς ζούσαν οι άνθρωποι στην πόλη β) Γνωρίζετε τον Εμπράρ;	31
Δραστηριότητα 6: Ανάγνωση τοπίου από ψηλά	32

Δεύτερη φάση: Αστικό μονοπάτι. Το ζωντανό παρόν 33

Υποστηρικτικά κείμενα	35
Δραστηριότητα 7: Αστικό μονοπάτι	39
Χάρτης μονοπατιού	40
Γνωρίζετε ότι;	41

Τρίτη φάση: Αστικό μονοπάτι. Κριτική και ερμηνεία 43

Υποστηρικτικά κείμενα	45
Δραστηριότητα 8: Ένας οδηγός διαδρομής	48
Δραστηριότητα 9: Με τη ματιά του δημοσιογράφου	49
Συμπληρωματική Δραστηριότητα 1: Μαθαίνουμε τη γνώμη των άλλων	50
Συμπληρωματική Δραστηριότητα 2: Αναζητούμε στοιχεία στον... αέρα!	52
Συμπληρωματική Δραστηριότητα 3: Ας υποθέσουμε ότι...	54

Τέταρτη φάση: Ορίζουμε σχεδιάζοντας 55

Υποστηρικτικά κείμενα	57
Δραστηριότητα 10: Σχεδιάζουμε την εικόνα του μέλλοντος	58
Δραστηριότητα 11: Ορίζουμε τη βιώσιμη πόλη	59
Συμπληρωματική Δραστηριότητα 4: Ορισμοί για τη βιώσιμη πόλη: κοινά σημεία και διαφορές	60
Συμπληρωματική Δραστηριότητα 5: Μια ματιά σε άλλες πόλεις	62
Συμπληρωματική Δραστηριότητα 6: Μα τι μπορώ να κάνω εγώ;	63
Συμπληρωματική Δραστηριότητα 7: Αφού το έκαναν οι άλλοι, γιατί όχι εγώ/εμείς;	65

Παράρτημα

67

Απαντήσεις:

Δραστηριότητα 2: Ένα παραμύθι για τη Θεσσαλονίκη ή μια Θεσσαλονίκη για παραμύθι	67
Δραστηριότητα 3: Δώστου κλώτσο να κυλήσει... ιστορία να αρχινίσει	71
Δραστηριότητα 4: Θεσσαλονίκη μου μεγάλη φτωχομάνα, εσύ που βγάζεις...	73
Δραστηριότητα 5: α) Πώς ζούσαν οι άνθρωποι στην πόλη β) Γνωρίζετε τον Εμπράρ;	76
Φύλλο Αξιολόγησης Προγράμματος	78

Βιβλιογραφία

80

Εισαγωγή

Εάν προσπαθήσουμε να δώσουμε τον ορισμό, "τι ονομάζουμε πόλη", γρήγορα, θα καταλάβουμε ότι δεν είναι εύκολο. Η σκέψη μας στρέφεται σε διαφορετικές κατευθύνσεις ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο την προσδιορίζουμε.

- Ένας χώρος στον οποίο ο πληθυσμός της κατοφέρνει να ικανοποιήσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες της ζωής καλύτερα από αλλού. Αυτός ο γεωγραφικός προσδιορισμός ισχύει και για τη ζωή μας μέσα στην ίδια την πόλη.

Θεσσαλονίκη 1913, A. Leon, Μουσείο Albert-Kahn

- Μία περιοχή στην οποία συμπικνώνονται πολλές υπηρεσίες, οι οποίες είναι στη διάθεση όλων: υγείας, διασκέδασης, πολιτιστικές κ.ά.

- Μία συσσώρευση κτιρίων προορισμένων να ικανοποιήσουν την πληθυσμιακή αύξηση και όλους εκείνους που έρχονται από μακριά να ζητήσουν εργασία.

- Ένα κέντρο εμπορικών, κοινωνικών, πολιτιστικών ανταλλαγών.

Και η δική μας πόλη, καρά στο Θερμαϊκό: η Θεσσαλονίκη, αγκαλιά με το Ελευθέριο Κορδελί, τον Εύοσμο, τη Σταυρούπολη, την Πολίχνη, την Ξηροκρήνη, Τριανδρία, Συκιές, Άγιος Παύλος Καλαμαριά, Άνω πόλη, Τούμπο, Μενεμένη, Αμπελόκηποι.

Από τη μία, πόλη στο διάβα των χρόνων, πολυπολιτισμική γωνιά των Βαλκανίων, στέγη λαών και πολιτισμών, πόλη της προσφυγιάς, των παραδόσεων. Πόλη πολύγλωσση, πολύθρησκη και πολύχρωμη, κοινωνικά οργανωμένη σε γειτονιές και συνοικίες, ανατολίτικη και συνάμα Ευρωπαϊκή όπως την αναφέρουν. Πόλη με κουλτούρα και σγώνες για τη ζωή, τη δημιουργία, τη δικαιοσύνη.

Από την άλλη πόλη με ρύπανση, με κυκλοφοριακή συμφόρηση, με ανεργία, θόρυβο και αποξένωση των ανθρώπων, πόλη με έλλειψη πρασίνου και ελεύθερων χώρων, με εγκληματικότητα, χρήστες ναρκωτικών και φτώχεια. Πόλη με προβλήματα που αποτελούν ένα σύνθετο "σύστημα" και αλληλένδετο σύνολο.

Ξεκινούμε λοιπόν ως ομάδα του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ένα νέο πρόγραμμα στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την Αειφορία. Το επιλέξαμε ως αναγκαίο, καθώς αφορά την καθημερινή κοινωνική πραγματικότητα που όλοι ως πολίτες βιώνουμε. Το πρόγραμμα εντάσσεται στην

ευρύτερη θεματική ενότητα των προγραμμάτων μας με γενικό τίτλο "Βιώσιμη πόλη".

Θέλουμε λοιπόν να προσεγγίσουμε από τη μία

- Τη Θεσσαλονίκη που για αιώνες αποτέλεσε χώρο συνύπαρξης Εβραίων, Οθωμανών, Αρμενίων και άλλων λαών που μαζί με τους Έλληνες διαμόρφωσαν μια ιδιαίτερη κοσμοπολίτικη φυσιογνωμία.
- Κτίρια, πλατείες, ίχνη από γεγονότα και καταστάσεις που αποτυπώνονται ανάγλυφα στη μακραίωνη ιστορία της πόλης.
- Μικρά και μεγάλα μυστικά, μηνύματα από άλλες εποχές, μνήμες του χθες και του σήμερα, πανανθρώπινες αξίες, έργα πολιτισμού, ειρήνης, αδελφοσύνης.
- Να προσεγγίσουμε την πολυπλοκότητα, την αλληλεπίδραση, τους ανθρώπους, τις ασχήμιες και να διδαχθούμε από αυτές.

Θέλουμε και από την άλλη

- Να ερευνήσουμε το πραγματικό της πρόσωπο και να καταγράψουμε περπατώντας στο "διδακτικό περιβαλλοντικό μονοπάτι" τα χαρακτηριστικά της έτσι όπως τα βλέπουμε, τα ακούμε, τα αισθανόμαστε.
- Να κατανοήσουμε πώς είναι δομημένη η λειτουργικότητά της.
- Με ποιο τρόπο και από ποιους φορείς αντιμετωπίζονται τα προβλήματά της. Με ποια ευαισθησία; Με ποια ευθύνη;
- Πώς αντιμετωπίζεται η τρίτη ηλικία, οι ασθενείς, οι άποροι, τι ισχύει για την ανεργία των νέων;
- Πώς και από ποιους αντιμετωπίζεται η ρύπανση, η αισθητική της πόλης, η καθαριότητα, οι ζώνες πρασίνου, οι ελεύθεροι χώροι;
- Τι ισχύει για τους συμπολίτες μας με "ειδικές ανάγκες";

Προτείνουμε λοιπόν έναν περίπατο για μαθητές, αλλά και τους μεγάλους πολίτες. Έναν περίπατο με σκοπό όχι απλά να γνωρίσουν ή να θαυμάσουν το βίο της, αλλά να γίνουν ενεργοί πολίτες για τη βιωσιμότητά της.

Αστική αειφορία

Παρόλο που οι πόλεις καλύπτουν έκταση που αντιστοιχεί στο 2% της επιφάνειας του πλανήτη φιλοξενούν πάνω από 50% του παγκόσμιου πληθυσμού. Στην Ευρώπη σήμερα περίπου το 75% των πολιτών ζουν σε πόλεις και αστικές περιοχές και συνεπώς η ποιότητα της ζωής τους και του περιβάλλοντός τους εξαρτάται από το πώς είναι διαμορφωμένες και πώς λειτουργούν οι πόλεις. Τα αστικά περιβάλλοντα όμως εκτός από τις ζωές των κατοίκων τους, που τις επηρεάζουν άμεσα, επηρεάζουν σημαντικά και το ευρύτερο περιβάλλον, αφού βασίζονται σε αυτό, για να προμηθευτούν νερό, ενέργεια, τροφή, πρώτες ύλες ή για να απορρίψουν τα απόβλητά τους.

Οι άνθρωποι επιλέγουν να ζουν στις πόλεις, για να έχουν καλύτερη ποιότητα ζωής. Εκεί χτυπά η καρδιά της οικονομικής δραστηριότητας, προσφέρονται περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και υπηρεσίες, όπως εκπαίδευση, υγεία, μεταφορές, πολιτισμός.

Ωστόσο η ζωή στην πόλη έρχεται αντιμέτωπη με μία σειρά προκλήσεων. Ενώ η εγγύτητα των καθημερινών δραστηριοτήτων στην πόλη επιτρέπει την αποτελεσματικότερη χρήση πόρων, άλλες παράμετροι, όπως η αέρια ρύπανση, είναι πιο έντονες στην πόλη. Η κυκλοφοριακή συμφόρηση, οι ρύποι και ο θόρυβος είναι μόνο μερικά από τα ζητήματα που πρέπει να παρακολουθούνται και να αντιμετωπίζονται στις πόλεις, προκειμένου να διατηρείται μια υψηλή ποιότητα ζωής χωρίς περιβαλλοντικό κόστος, γεγονός που θα συμβάλλει θετικά στο περιβάλλον και πέρα από τα όρια της πόλης.

Αν και η επιδίωξη της ποιότητας ζωής ενδιαφέρει όλες τις κοινωνικές ομάδες, η ζωή στην πόλη έρχεται αντιμέτωπη με σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες. Οι προνομιούχες κοινωνικές ομάδες σε αντίθεση με τις μη προνομιούχες, μπορούν να μειώσουν τον βαθμό έκθεσής τους στη ρύπανση (και κατά συνέπεια να βελτιώσουν την ποιότητα της ζωής τους) μετακομίζοντας σε καλύτερες γειτονιές ή στην εξοχή.

Βασικά στοιχεία για μια υψηλής ποιότητας ζωή στις ευρωπαϊκές πόλεις

Πόλεις καθαρές και υγιείς

Μία καθαρή και υγιής πόλη εγγυάται στους κατοίκους της πρόσβαση σε καθαρό και ασφαλές νερό, καθαρό αέρο, αποτελεσματική διαχείριση των απορριμάτων και των υγρών λυμάτων.

Πόλεις πράσινες και ευχάριστες

Χώροι πρασίνου, ήσυχοι δρόμοι και πόρκα αναψυχής είναι σημαντικά για τους κατοίκους, γιατί συμβάλλουν στη χαλάρωση, την υγεία, την άθληση και την κοινωνικοποίηση.

Πόλεις αποτελεσματικές και αειφόρες

Οι πόλεις πρέπει να λειτουργούν αποτελεσματικά και να μεώσουν την κατονάλωση των φυσικών πόρων. Αυτό μπορεί να σημαίνει αποτελεσματική χρήση φυσικών πόρων, αποτελεσματική χρήση ενέργειας, πράσινη μετακίνηση, τοπικές δράσεις για την κλιματική αλλαγή, τεχνολογικές καινοτομίες και πράσινη απασχόληση.

Πόλεις δημοκρατικές

Οι ουγγαρενές πόλεις εμπλέκουν τους κατοίκους τους στην λήψη αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον τους. Η διεδικασία αυτή οδηγεί σε καλύτερο σχεδιοσμό και διαφοροποίηση την αειφορία των συστημάτων στο μέλλον.

Το αστικό περιβάλλον επηρεάζει τη φυσική, κοινωνική και ψυχική ευημερία και συνεπώς ένα υγιές περιβάλλον συνδέεται άρρηκτα με την ποιότητα ζωής στις πόλεις. Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη να αναπνέουν καθαρό αέρα, να έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό και κατάλληλες συνθήκες στέγασης και να απολαμβάνουν την ησυχία και την ασφάλεια. Προσβάσιμοι, καλής ποιότητας και καλοδιαστρημένοι χώροι πράσινου και παιδικές χαρές, σύγχρονα συστήματα μετακίνησης και ασφαλείς γειτονιές, που ενθαρρύνουν τη φυσική άσκηση και τις κοινωνικές σχέσεις, είναι βασικές συνιστώσες της ποιότητας ζωής στις πόλεις.

Ωστόσο η αστική αειφορία εκτός από τα παραπάνω πρέπει επιπλέον να αντιμετωπίσει, τόσο τα ζητήματα της αποτελεσματικής χρήσης των φυσικών πόρων, με στόχο την μείωση της κατανάλωσής τους και της παραγωγής κάθε είδους απορριμμάτων, αποβλήτων και εκπομπών, όσο και τα ζητήματα της δικαιοσύνης και της ισονομίας απέναντι στους κατοίκους των πόλεων. Η αειφορία λοιπόν θα αποτελέσει τη βάση για την ποιότητα ζωής στο μέλλον.

Η αειφορική αστική ανάπτυξη αφορά στην αποτελεσματική χρήση των πόρων, στη μείωση των απορριμμάτων και στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων με έναν ολοκληρωμένο τρόπο.

Οι πόλεις είναι στην ουσία τόποι συνύπαρξης. Η απαίτηση για τον επαναπροσδιορισμό της λειτουργίας της πόλης μπορεί να αντικατοπτρίζει την κοινή πεποίθηση ότι οι κατακερματισμένες και βραχυπρόθεσμες πολιτικές δεν επιτρέπουν στις αστικές περιοχές να εκπληρώσουν αυτήν την ουσιαστική λειτουργία τους.

Παρόλο που η αστική αειφορία - βιωσιμότητα μπορεί και πρέπει να πρωθείται μέσα από τη νομοθεσία, διεθνείς, εθνικές ή τοπικές στρατηγικές και το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, η έμφαση στην προσέγγιση που ακολουθεί δίνεται στην επιδίωξη της αειφορίας - βιωσιμότητας από την κοινωνία των πολιτών.

Ποιότητα ζωής - Ορισμοί και αντιθέσεις

Η έννοια "ποιότητα ζωής" έγινε δημοφιλής στις αρχές του 1950 όταν στο πλαίσιο της οικονομικής μεγέθυνσης, αναδύθηκε η ανάγκη δημιουργίας μιας έννοιας που θα αναφερόταν στην ατομική ευτυχία και ευημερία σε αντιδιαστολή προς τους αντικειμενικούς δείκτες υλικής προόδου, όπως για παράδειγμα το Ακαδημαϊκό Εθνικό Πρόγραμμα (ΑΕΠ). Η έννοια της ποιότητας της ζωής διαμορφώνεται τόσο από τα υλικά αγαθά, όσο και από τα μη υλικά αγαθά και υποκειμενικές εκπρήσεις της ανθρώπινης ύπαρξης. Πρώτες μελέτες πάνω στην έννοια "ποιότητα ζωής" έδειξαν πως η μεγέθυνση της υλικής άνεσης μετρήμενη με αντικειμενικά κριτήρια, δεν συμβοδίζει απορρόπτα με ανάλογη αύξηση της ικανοποίησης, της ευημερίας και της ευτυχίας (Campbell et al., 1976; Andrews & Withey, 1976). Η έννοια της ποιότητας της ζωής λοιπόν έχει τόσο μια αντικειμενική, όσο και μία υποκειμενική θεώρηση, που θα πρέπει να ληφθούν και οι δύο υπόψη.

Η αντικειμενική θεώρηση φέρνει στο προσκήνιο ζητήματα όπως το επίπεδο του εισοδήματος, οι συνθήκες ζωής, η απασχόληση. Η υποκειμενική θεώρηση εστάζει στην υποκειμενική εκτίμηση των ζητημάτων π.χ. 40 τη κατοικήσιμου χώρου ανά άτομο μπορεί να θεωρείται πολυτέλεια σε μία χώρα και βασική προϋπόθεση καλής ποιότητας ζωής σε μια άλλη. Αυτή, η υποκειμενική θεώρηση, μπορεί να σημαίνει ότι οι ατομικές επιδιώξεις για μια καλύτερη ζωή σήμερα μπορεί να έχουνται σε σύγκρουση με την ποιότητα ζωής άλλων ή με το αίτημα για συλλογική βελτίωση της ζωής μακροπρόθεσμα. Η αειφορία, επιδιώκοντας τα αφέλη από την συλλογική βελτίωση της ζωής μακροπρόθεσμα, τεποθετεί τις βάσεις για την έννοια της ποιότητας της ζωής στο μέλλον.

Οι πολλές υποκειμενικές ερμηνείες που επιδέχεται η έννοια της ποιότητας της ζωής δεν επιτρέπουν έναν αντικειμενικό και καθολικό ορισμό της. Είναι ο ρόλος των πολιτών και των πολιτικών τους αντιπροσώπων να συγκροτήσουν και να συμφωνήσουν το περιεχόμενο της ποιότητας της δικής τους ζωής.

Salonique 2050

Carte postale

Θεσσαλονίκη,

... μια πόλη που λειτουργεί σε αρμονία με τις φυσικές διεργασίες και δεν παίρνει περισσότερα από όσα δύνει...

... μια πόλη αξιοθέατη, που προσφέρει ποιότητα ζωής, ζωντάνια, υγεία, δικαιοσύνη και ισονομία στους κατοίκους της, μια πόλη που οι κάτοικοι της περιφανεύονται για αυτήν και την φροντίζουν...

Η αστική αειφορία στην κοινωνία των πολιτών

Η πόλη συνήθως θεωρείται η αριά περιβαλλοντικών προβλημάτων και όχι πηγή επίλυσής τους. Οι κάτοικοι των πόλεων έρχονται αντιμέτωποι με τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, τα βουνά των σκουπιδιών, τη φτώχεια, τις κοινωνικές ανισότητες, την εξαφάνιση των μικρών μαγαζών και των τοπικών προϊόντων, την ιδιωτικοποίηση των βασικών υπηρεσιών.

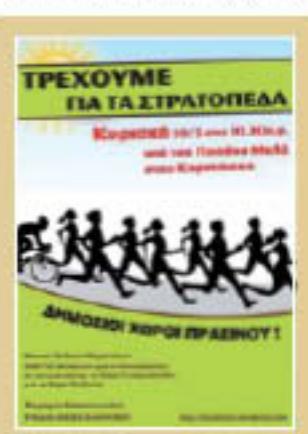
Η αειφορία - βιωσιμότητα στο πλαίσιο της πόλης δεν έχει να κάνει μόνο με την ανακύκλωση, την αγορά καλών προϊόντων και τη συμμετοχή σε μια περιβαλλοντική οργάνωση που οργανώνει εκδρομές για παραπτήρηση της φύσης. Η αστική αειφορία υπερβαίνει την αμιγώς περιβαλλοντική ανησυχία. Απαιτεί συλλογική δέσμευση σε ένα μετασχηματιστικό σχέδιο. Άλλα τι ακριβώς μπορεί να σημαίνει αυτό;

Αυτό που μπορούμε να κάνουμε ως πολίτες στην καθημερινότητά μας καθορίζεται από τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένη η πόλη στην οποία ζούμε. Εάν οι δημόσιες συγκοινωνίες είναι αναποτελεσματικές, θα έχουμε την τάση να πηγαίνουμε στη δουλειά οδηγώντας το IX. Σε αυτό το πλαίσιο, ο κάτοικος της πόλης, πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι όλα τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει συνδέονται και σχετίζονται με πολιτικές και οικονομικές διαδικασίες. Αυτό συνεπάγεται ότι τόσο σε ατομικό επίπεδο, όσο και ως κοινότητα δημιουργούμε άδικες και μη βιώσιμες συνθήκες ζωής.

Κατά συνέπεια, είναι καθήκον μας ως πολίτες να δεχτούμε αυτή τη συλλογική ευθύνη και να αναλάβουμε δράση (C.M. Escrivuela).

Ηδη ενώσεις πολιτών με ανεπίσημη οργανωτική δομή δρουν αυθόρυμητα και άμεσα, διεκδικώντας τους δρόμους από το μονοπώλιο του αυτοκινήτου, τους δημόσιους χώρους από την εγκατάλειψη, τα πεζοδρόμια από τα τραπεζοκαθίσματα, τα εγκαταλειμμένα στρατόπεδα από φιλόδοξα σχέδια "ανάπτυξης", τα ρέματα από την ασφαλτόστρωση και τη μετατροπή τους σε νέους δρόμους, τα πάρκα από το φόβο και την αποξένωση.

Οι πολίτες που επιδιώκουν την αειφορία της πόλης μέσα από μικρές τοπικές ή θεματικές δράσεις αποτελούν πηγή έμπνευσης για άλλες ομάδες γειτονιάς,

και δίκτυα πολιτών που η δημιουργία τους διευκολύνει τη ροή της πληροφόρησης και των εμπειριών αλλά και την οργάνωση διαμαρτυριών και συμμετοχικών γεγονότων. Τέτοιες πρακτικές στο πλαίσιο της πόλης αποτελούν μία καλή αρχή για την ανάπτυξη ενός αστικού περιβαλλοντικού πολιτισμού.

Οι δράσεις αυτές δεν εναντιώνονται μόνο στα αυτοκίνητα για παράδειγμα, αλλά στις "πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις που καθοδηγούν τον πολιτισμό του αυτοκινήτου". Εκτός από την εισβολή των αυτοκινήτων στους δρόμους, υπάρχουν κι άλλα μείζωνα ζητήματα που επιδρούν δραματικά στη σύγχρονη ζωή στις αστικές περιοχές. Ένα εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα είναι η ανάπτυξη και η εκμετάλλευση της δημόσιας γης, που συχνά γίνεται με τρόπο που διαλύει τον κοινωνικό ιστό με τη συνενοχή των τοπικών αρχών και του ιδιωτικού κατασκευαστικού τομέα. Τα ΑΜΕΑ, οι ηλικιωμένοι, οι φτωχοί, οι άνεργοι, οι μετανάστες, οι άστεγοι, συχνά αποκλείονται από τη συμμετοχή σε διαδικασίες που αποφασίζουν την προτεινόμενη ανάπτυξη, αποκλείονται τελικά από τα περισσότερα δικαιώματα του πολίτη της πόλης.

Σε αυτό το πλαίσιο, η δραστηριότητα των πολιτών που επιδιώκουν την αειφορία, θα μπορούσε να επικεντρωθεί στην αστική ανάπτυξη και τη σύνδεσή της με τις κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που επιδρούν στις ζωές των πολιτών και το αστικό περιβάλλον. Και σίγουρα δεν είναι μόνο περιβαλλοντική δραστηριότητα, είναι επίσης, και ένας κοινωνικός και πολιτικός σκοπός. Το δικαιώματα της συμμετοχής στη συλλογική ζωή και ο προσδιορισμός του κοινού καλού επιβάλλουν τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων με τρόπο που θα εξασφαλίζει την ένταξη των κοινωνικά αποκλεισμένων.

Η έννοια της αστικής αειφορίας δίνει έμφαση στην ανάγκη να αναλάβει κανείς προσωπική και συλλογική ευθύνη για το περιβάλλον και για την κοινωνική αδικία που προκαλεί και ταυτόχρονα πηγάζει από περιβαλλοντικά προβλήματα. Κατά συνέπεια, η ιδιότητα του πολίτη που επιδιώκει την βιωσιμότητα της πόλης, επικεντρώνεται στις υποχρεώσεις που σχετίζονται τόσο με το ιδιωτικό, όσο και με το δημόσιο πεδίο, μέσα από την καθημερινή του δραστηριότητα και στοχεύει στην επίτευξη βιωσιμότητας και δικαιοσύνης.

Η ανάληψη ευθύνης για το αστικό περιβάλλον δεν μπορεί να περιοριστεί στα όρια της πόλης. Παράλληλα με την πόλη, υπάρχουν και άλλα συναφή επίπεδα για πολιτική δραστηριότητα και συμμετοχή, τόσο χαμηλότερα (η συνοικία, το σπίτι και ο χώρος εργασίας), όσο και ψηλότερα (η περιφέρεια, η χώρα, ο κόσμος) από τον αστικό χώρο. Άλλωστε τα αστικά περιβαλλοντικά προβλήματα δεν είναι μόνο τοπικά, αλλά διαπερνούν τις πόλεις και τα κράτη, είναι προβλήματα εθνικά ή και υπερεθνικά σε ό,τι αφορά είτε

Αυτήν την Κυριακή

Θεοφάνεια
στον ποδοσφαίρου

Επίσημη
αεροπέτυρα
της Νέας
Παρανάσσου

η πόλη σε χρειάζεται

Επεδήμιωση Διαμαρτυρίες

Κυριακή
11/02
12 π.μ.

ΕΠΙΣΗΜΗ
ΑΕΡΟΠΕΤΥΡΑ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΠΑΡΑΝΑΣΣΟΥ

ΠΟΛΙΤΕΣ
κατά την γενναϊδρυση

στις ρίζες τους, είτε στις συνέπειές τους. Επομένως, η αστική αειφορία απαιτεί κάπι περισσότερο από ανησυχία για την πόλη. Απαιτεί να χρησιμοποιούμε τη βιωματική προσέγγιση της καθημερινότητάς μας στην πόλη ως οργανωτικό και γνωστικό πλαίσιο, για να σκεφτόμαστε και να δρούμε παγκόσμια.

Οι κάτοικοι των πόλεων νοιώθουν την ανάγκη να γίνουν οι πόλεις σύγχρονες μητροπόλεις, ελεύθερες, ανοιχτές στον κόσμο και, ταυτόχρονα ανοιχτές στη διαφορετικότητα. Προστές στον καθημερινό πολίτη, φιλικές στους κατοίκους τους, ζωντανές και πολύχρωμες. Καθαρές, και πολιτισμένες, χωρίς γκέτο. Πόλεις που μπορούν να γεφυρώνουν το παρελθόν με το παρόν. Πόλεις που δεν θα θάβουν επιλεκτικά την ιστορική μνήμη τους, τουλάχιστον το κομμάτι της που δεν συμμορφώνεται με την επίσημη εθνική ιδεολογία. Πόλεις στις οποίες να μπορούν να εκφραστούν οι νέοι, πόλεις στις οποίες μπορούν να έχουν τον δικό τους χώρο οι ξένοι - όποια κι αν είναι η κουλτούρα τους. Τελικά, οι κάτοικοι των πόλεων εκφράζουν το βαθύτατα πολιτικό σίτημα μιας ριζής αλλαγής της πόλης τους. Διεκδικούν το αυτονόητο - το περιεχόμενο της ζωής τους (Κανέλλης, 2010).

Αν και η πόλη συνήθως θεωρείται από περιβαλλοντικών προβλημάτων και όχι πηγή επίλυσης τους, τελικά η πόλη παρέχει την κοινωνική διάσταση που είναι απαραίτητη για την εξήγηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και το πεδίο για την πρακτική της δραστηριότητας εκείνης του πολίτη που στοχεύει στην αστική αειφορία - βιωσιμότητα. Το ενδιαφέρον με την αειφορία στο αστικό επίπεδο είναι ότι δεν περιορίζεται απλώς σε ρυθμίσεις που αφορούν το φυσικό περιβάλλον, αλλά ενσωματώνει το σύνολο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

"Αυτό που μιας μαθαίνει η Ιστορία είναι ότι ακόμα και η πιο μικρή δράση έχει σημασία... Τα μεγάλα κοινωνικά κινήματα εμφανίζονται επειδή εκατομμύρια άνθρωποι κάνουν μικρά πράγματα και, σε συγκεκριμένες σπιγμές στην Ιστορία, όλα αυτά τα μικρά πράγματα αθροίζονται και τότε κάπι καλό συμβαίνει, τότε έρχεται η αλλαγή".

Από την ομιλία του Χάσουαρντ Ζιν στην Αθήνα τον Μάιο του 2009 με τίτλο
"Η δράση των πολιτών ως προϋπόθεση της δημοκρατίας"

Η ανάπτυξη και οι δυσλειτουργίες των πόλεων, ο τρόπος με τον οποίο προσαρμόζονται στο περιβάλλον αλλά και το τροποποιούν, οι αρνητικές αναδράσεις που αναπτύσσονται στο εσωτερικό τους για τη μείωση της εντροπίας και την επίτευξη μορφών οργάνωσης, τις κάνουν να έχουν χαρακτηριστικά παρόμοια με αυτά των ζωντανών οργανισμών. Με τον ίδιο τρόπο που ένας κοραλλιογενής ύφαλος ή μια μυρμηγκοφωλιά είναι ταυτόχρονα το υπόβαθρο αλλά και το αποτέλεσμα της δραστηριότητας ενός βιολογικού είδους, έτσι και η πόλη παράγεται από τον άνθρωπο προσφέροντας ταυτόχρονα τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής. Άλλωστε κι εδώ, όπως και στις λοιπές βιοκοινωνίες, η διάκριση ανάμεσα στη δομή και τη λειτουργία, στο κέλυφος και στο περιεχόμενο είναι σχεδόν αδύνατη και κατά κανόνα σχηματική. Τέλος, όπως συμβαίνει και με τα υπόλοιπα βιολογικά συστήματα, οι πόλεις διαθέτουν ενδογενείς μηχανισμούς αναπαραγωγής: το αστικό πρότυπο μεταφέρεται σιγά-σιγά και στους υπόλοιπους εξωαστικούς υποδοχείς (ύπαιθρος χώρα) δημιουργώντας νέα κύτταρα που λίγο ως πολὺ μοιάζουν με το μητρικό. Οι πόλεις πολλαπλασιάζονται.

Ηλίας Ευθυμιόπουλος, Πόλη και αειφορία. Στο: Μοδινός & Ευθυμιόπουλος, 2000.

Η παιδαγωγική μας προσέγγιση

Η Θεσσαλονίκη, αποτελεί για το πρόγραμμά μας το γνωστικό μας πεδίο, ένα ανοικτό βιβλίο που μας προσκαλεί να το μελετήσουμε, να το συζητήσουμε με τους άλλους ανθρώπους, να το ερμηνεύσουμε, να του ασκήσουμε κριτική, να προσπαθήσουμε να το ξαναγράψουμε μαζί κάνοντάς το καλύτερο, βάζοντας μέσα σ' αυτό την προσωπική μας πινελιά μαζί με τους άλλους συγγραφείς του. Θεωρήσαμε πως η ίδια η πόλη που μας περιέχει, μπορεί την ίδια σπιγμή να θεωρηθεί ως το αναλυτικό πρόγραμμα μας το οποίο θα μας προσφέρει τη δυνατότητα να πρωθήσουμε τους σκοπούς και τους στόχους της Εκπαίδευσης για την Αειφορία.

Η οποία θα μπορούσε να ορισθεί ως "μια δια βίου μαθησιακή διαδικασία που οδηγεί στη δημιουργία ενημερωμένων ενεργών πολιτών, που έχουν τις δημιουργικές δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, επιστημονική και κοινωνική κατάρτιση και αφοσίωση στη συμμετοχή τους σε υπεύθυνες απομικές και ομαδικές δράσεις. Αυτές οι δράσεις θα βοηθήσουν να εξασφαλιστεί ένα μέλλον με υγιές περιβάλλον και οικονομική ευημερία". Είναι γνωστό, άλλωστε, πως η Διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002 θεώρησε την εκπαίδευση βασικό συστατικό στοιχείο της αλλαγής και πρώθησε την ενσωμάτωση της έννοιας της αειφορίας στα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των βαθμίδων.

Η εκπαίδευση για την αειφορία, λαμβάνοντας υπόψη τον πλούτο των θεωρητικών κειμένων και των εφαρμογών τους στην εκπαιδευτική πράξη και παρά τις διαφορές και αντιθέσεις που εμφανίζονται θα μπορούσαμε να δεχθούμε πως διαθέτει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Τη σύνδεση με τη ζωή των μαθητών, με θέματα που ενδιαφέρουν και αγγίζουν τα παιδιά
- Την επιδίωξη της ολιστικής προσέγγισης, της θεώρησης και των τεσσάρων διαστάσεων της έννοιας της αειφορίας, της φύσης, της κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής
- Την εστίαση σε αξίες, όπως η αλληλεγγύη, η υπευθυνότητα, η δικαιοσύνη, η ανεκτικότητα, ο σεβασμός
- Τον κριτικό χαρακτήρα
- Τον προσανατολισμό στη δράση

Οι παιδαγωγικές αρχές που διέπουν το εκπαιδευτικό μας πρόγραμμα συνδέονται αναπόσπαστα με τις αρχές και αξίες της εκπαίδευσης για την αειφορία, προσδιορίζοντας με συνέπεια τις μεθοδολογικές μας επιλογές. Πρεσβεύουμε σε μια διαφορετική πόλη, σε μια διαφορετική οργάνωση της ζωής μας σ' αυτή, η οποία να λαμβάνει υπόψη τις τις ανάγκες των μελλούμενων γενεών, αλλά να μη προσπερνά την αγωνία και τους προβληματισμούς της σημερινής γενιάς. Επιθυμούμε να μιλήσουμε για μια άλλη πόλη, περισσότερο ανθρώπινη, φιλική, ομορφη, στην οποία οι κάτοικοι της συμμετέχουν στις διαδικασίες αποφάσεων, σχεδιασμού και υλοποίησης των προϋποθέσεων για μια καλύτερη ποιότητα ζωής στην πόλη τους.

Ο σχεδιασμός του προγράμματος "Θεσσαλονίκη, Βιώσιμη πόλη" έλαβε υπόψη του την ανάγκη να αφήσουμε τους μαθητές να ανακαλύψουν οι ίδιοι την πόλη τους, να ερευνήσουν και να σχηματίσουν τη δική τους εικόνα, έχοντας ως αφετηρία, τις απόψεις, τα δικά τους βιώματα, ακούσματα, τα οποία στερεότυπα για την πόλη στην οποία ζούνε ή επισκέπτονται. Αυτό σημαίνει πως οι προτεινόμενες δραστηριότητες του προγράμματος προσπαθούν να ιστορροπήσουν ανάμεσα στην ανάγκη να προσφέρουμε ένα γνωστικό υλικό για τη Θεσσαλονίκη μαζί με την υποχρέωση αυτό το υλικό να σχηματιστεί με την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, οδηγώντας σε μια κριτική προσέγγιση της σύγχρονης αστικής πραγματικότητας που αποτελεί το εν δυνάμει γνωστικό πεδίο του προγράμματος.

Η παιδαγωγική μας αφετηρία προσέλαβε λοιπόν στοιχεία τόσο από τη θεωρία της ανακαλυπτικής μάθησης, όσο και από τις εποικοδομητικές, κοινωνιογνωστικές θεωρίες μάθησης. Βασικά στοιχεία των παιδαγωγικών μας παραδοχών ήταν:

- Η δυνατότητα των μαθητών να ανακαλύψουν μόνοι τους γνώσεις και πληροφορίες
- Ο μετασχηματισμός αυτών των γνώσεων με κριτικό πνεύμα
- Η αξιολόγηση και η κριτική προσέγγιση της πραγματικότητας
- Ο ενεργός ρόλος των μαθητών στη διαδικασία της μάθησης

Από την άλλη, αποδίδοντας ιδιαίτερη αξία στο σώμα των γνώσεων, των παραστάσεων, των αντιλήψεων, των στερεοτύπων που ο καθένας μας διαθέτει και διαμορφώνει για την πόλη του, αλλά και για άλλες πόλεις που πιθανόν δεν έχει επισκεφθεί, στοχεύουμε στην παιδαγωγική αξιοποίηση αυτού του δυναμικού στην αφετηρία του προγράμματός μας. Ανιχνεύουμε όσα μας επηρεάζουν, προσδιορίζοντας την εικόνα που διαθέτουμε για την πόλη της Θεσσαλονίκης και τη συζητούμε επιθυμώντας να αναδείξουμε το δυναμικό τρόπο κατασκευής της. Η πραγματικότητα της πόλης φανερώνεται τότε ως ένα πεδίο ερμηνειών, δυνατοτήτων και επιλογών, που μας καλεί να δομήσουμε κριτικά τη δική μας πραγματικότητα, τόσο σε επίπεδο ερμηνείας, όσο και σε επίπεδο οράματος και σχεδιασμού.

Επιπλέον παιδαγωγικές μας παραδοχές αποτελούν:

- Η ανάγκη αξιοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης για την πόλη μας
- Η θεώρηση της μάθησης ως μια διαδικασία κατασκευής μέσα από την επικοινωνία του μαθητή με τους άλλους, στην ομάδα του και εκτός αυτής σε πραγματικά, βιωματικά πλαίσια
- Η μάθηση στο πλαίσιο του προγράμματός μας πηγάζει από την αλληλεπίδραση των ανθρώπινων υποκειμένων στην προσπάθειά τους να συγκροτήσουν την ερμηνεία του κόσμου τους, την ερμηνεία της πραγματικότητας της πόλης μας
- Η εκπαιδευτική μας προσέγγιση αναδεικνύει με τον τρόπο αυτό την κοινωνική και πολιτισμική διάσταση της γνώσης οδηγώντας σε μια αξιοκά προσανατολισμένη πορεία μετασχηματισμού του παρόντος της πόλης μας

Στο σημείο αυτό στις παιδαγωγικές μας θεωρήσεις προστίθεται γόνιμα η κριτική θεωρία της Συστημικής του Παραπηρητή, αποδίδοντας στους μαθητές που υλοποιούν το πρόγραμμά μας την ιδιότητα όχι μόνο του εν δυνάμει γνωρίζοντος την πόλη του, αλλά και του εν δυνάμει δημιουργού μια άλλης ερμηνευτικής δυνατότητας για αυτήν.

Μην ξεχνάμε πως ήδη στη Διακήρυξη της Τιφλίδας επισημαίνονταν πως τα "οίτια της οικολογικής κρίσης θα πρέπει να αναζητηθούν ...σε μια λανθασμένη ηθική αντίληψη της σχέσης μεταξύ της ανθρωπότητας

και της Φύσης και στη συρρίκνωση εξ' απίος ενός ακραίου θετικισμού της μονόπλευρης φύσης που έχει η επιστημονική θεώρηση της πραγματικότητας". Αυτή η θέση αναδεικνύει την ανάγκη να ακολουθήσουμε ένα άλλο παράδειγμα το οποίο να ενσωματώνει στη θεώρηση της πραγματικότητας τα κοινωνικά συστήματα που νοηματοδοτούν, μετασχηματίζουν και δημιουργούν ουσιαστικά την πραγματικότητα.

Η πρόταση αυτή της Τικλίδας σηματοδοτεί τον κοινωνικό κριτικό χαρακτήρα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με την έννοια της κριτικής στόσης 1) απέναντι στις περιγραφές του περιβάλλοντος και συγκεκριμένα στο πρόγραμμά μας του αστικού περιβάλλοντος της Θεσσαλονίκης 2) απέναντι στους "εκφραστές" των περιγραφών του, τα κοινωνικά συστήματα-παραπτηρές, που προβαίνουν σε επιλογές νοήματος ανεξάρτητα από τα ανθρώπινα υποκείμενα και 3) απέναντι στις "ιεραρχίες-εξουσίες" των κοινωνικών συστημάτων οι οποίες διαμόρφωσαν "χρήσιμες" περιγραφές του περιβάλλοντος, ικανές να χειραγωγούν όχι μόνο τη φύση, αλλά και τον άνθρωπο και τις ανθρώπινες κοινωνίες, ενώ συχνά υποκρύπτουν συμφέροντα και ιδιοτελή κίνητρα.

Επομένως, οι θεωρητικές μας παραδοχές εμπλουτίζονται τέλος με τις ακόλουθες θέσεις:

- Η εκπαίδευση στο πλαίσιο του προγράμματός μας αποτελεί αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των "άλλων" που διαμορφώνουν το σύνολο των ανθρώπινων υποκειμένων που συνεργάζονται και συμμετέχουν σε μια μαθησιακή διαδικασία.
- Η αλληλεπίδραση αυτή στοχεύει στην ερμηνεία της πραγματικότητας της πόλης μας μέσα από συνεργατικές διαδικασίες.
- Στοχεύει επίσης στο συμμετοχικό μετασχηματισμό αυτής της πραγματικότητας μέσα από το δέον γενέσθαι που αρθρώνεται στο τέλος του προγράμματος.
- Φανερώνεται τέλος η πόλη μας ως ένα πεδίο αντιπαράθεσης και συνδιαλλαγής που μας καλεί να συμμετάσχουμε, ερχόμενοι σε σύγκρουση με επιλογές και σχεδιασμούς που δεν μας περιλαμβάνουν ως εν δυνάμει συμμέτοχους και συνεργάτες.

Ο θεμελιώδης παιδαγωγικός μας σκοπός είναι η διαμόρφωση των προϋποθέσεων για τη δημιουργία του ενεργού πολίτη, του πολίτη που "διαβάζοντας" το βιβλίο της πόλης του, συνδιαμορφώνει με τους "άλλους" αναγνώστες μια κριτική ερμηνεία των γραμμάν που περιλαμβάνονται σ' αυτό και δρα, για να αλλάξει, να συμπληρώσει, προσθέτοντας τις δικές του γραμμές, με όνειρα, εικόνες, λέξεις και πράξεις.

Δομή προγράμματος

Για την επίτευξη αυτού του πρωταρχικού σκοπού οργανώνουμε το πρόγραμμά μας σε τέσσερις φάσεις. Με επιπλέον στόχους όχι μόνο τη διατύπωση των αρχών και αξιών της αειφορίας με το βλέμμα στην πόλη, αλλά και την πρακτική τους εφαρμογή κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος. Κάπι που σημαίνει πώς ανάγει τη συνεργασία, τη συμμετοχή, την αλληλεπίδραση, την ισότητα, τη δικαιοσύνη σε οργανικά συστατικά της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Προσπαθούμε να προσεγγίσουμε την πόλη συστημικά, να την παρατηρήσουμε και να προσδιορίσουμε διακριτές οντότητες στον αστικό ιστό για την εκφορά λόγου και τη συνομιλία μεταξύ των παιδιών. Μια συνομιλία που θα τα αθήσει να ερμηνεύσουν κριτικά την πραγματικότητά που ζουν καθημερινά, αποκαλύπτοντας όσους σχεδιάζουν, οργανώνουν και αποφασίζουν την οργάνωση της ζωής στην πόλη, θέτοντας τη δική τους παρέμβαση ως ουσιαστική προϋπόθεση για την αλλαγή της με τους όρους της αειφορίας.

Μια περιληπτική περιγραφή των τεσσάρων φάσεων στις οποίες διαρθρώνεται το πρόγραμμα είναι η ακόλουθη:

α φάση:

Η εισαγωγή στο αστικό οικοσύστημα της Θεσσαλονίκης με τρόπο που συνδέει τις ήδη προϋπάρχουσες γνώσεις των παιδιών με τις γνώσεις που θα ανακαλύψουν μέσα από τις δραστηριότητες στο Λευκό Πύργο (δραστηριότητες που συνδέουν το παρελθόν της πόλης με το παρόν της) και την εικόνα που θα σχηματίσουν με τις παρατηρήσεις τους από ψηλά, από τις επόλεμεις του Λευκού Πύργου στο τέλος της πρώτης φάσης.

Β φάση:

Η καταγραφή της ζωντανής, σύγχρονης πραγματικότητας της Θεσσαλονίκης μέσα από ένα εκπαιδευτικό μονοπάτι με αφετηρία το Λευκό Πύργο και κατάληξη την Πλατεία Ναυαρίνου. Οι μαθητές λειτουργούν ως παρατηρητές της πόλης τους, παρατηρούν, καταγράφουν, θέτουν ερωτήματα, πληροφορούνται, συζητούν και αρθρώνουν μια πρώτη ερμηνεία με όχημα τη βιωματική προσέγγιση της πραγματικότητας της πόλης.

γ φάση:

Στη φάση αυτή προσανατολίζομαστε στην άρθρωση ενός κριτικά ερμηνευτικού λόγου των παιδιών για τη ζώσα πραγματικότητα της Θεσσαλονίκης. Με αφετηρία την Πλατεία Ναυαρίνου ακολουθούμε μια διαδρομή η οποία θα μας οδηγήσει στην Πλατεία Αριστοτέλους, διαδρομή η οποία μας προσφέρει τη δυνατότητα να θέσουμε κριτικά ερωτήματα και να απαντήσουμε στο "γιατί είναι έτσι φτιαγμένη αυτή η πόλη και δεν είναι αλλιώς;"

δ φάση:

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με το τέλος της διαδρομής στην Πλατεία Αριστοτέλους. Εδώ θέτουμε στο επίκεντρο του παιδαγωγικού σχεδιασμού μας τις αξίες και αρχές που πρέπει να διέπουν την οργάνωση της πόλης, ώστε να θεωρηθεί βιώσιμη. Από την ερμηνεία και κριτική περνούμε στο "δέον", στο πρέπει να γίνει, τι πρέπει να υιοθετηθεί, για να ζήσουμε εμείς και τα παιδιά μας σε περισσότερο ανθρώπινες πόλεις, με αξιοπρεπή ποιότητα ζωής για όλους.

Σε κάθε φάση οργανώνονται δραστηριότητες οι οποίες υλοποιούνται μαζί με τους μαθητές, στο πλαίσιο του προγράμματος και των χρονικών και χωρικών περιορισμών του. Τόσο ο χρόνος που διαθέτουμε για την εφαρμογή των δραστηριοτήτων (από τις 8.30 έως τις 13.00), όσο και ο ζωντανός χώρος της πόλης στην οποία βιωματικά συνεργαζόμαστε μαζί με τα παιδιά, μας περιορίζουν ως προς το είδος, τη μορφή και το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων.

Σε κάποιες φάσεις προτείνουμε συμπληρωματικές δραστηριότητες οι οποίες θα μπορούσαν να υλοποιηθούν από τους μαθητές, στο πλαίσιο του περιβαλλοντικού προγράμματος στο σχολείο τους, με μεγαλύτερη άνεση χρόνου και περισσότερες επιλογές ως προς το χώρο. Σε αυτές τις δραστηριότητες προσπαθήσαμε επίσης να εντάξουμε με τρόπο γόνιμο και δημιουργικό τις νέες τεχνολογίες, οι οποίες μας ανοίγουν νέες δυνατότητες και μας προσφέρουν νέες επιλογές στη μαθησιακή διαδικασία.

Επίσης, σε κάθε φάση παραθέτουμε πληροφοριακά και λογοτεχνικά κείμενα που λειτουργούν υποστηρικτικά ως προς τις δραστηριότητες, αλλά και ως αφορμή για παραπέρα συζητήσεις και αναζητήσεις.

Σχεδιάγραμμα προγράμματος

α

Η εισαγωγή στο αστικό οικοσύστημα της Θεσσαλονίκης

Ο λόγος των παιδιών - το παρελθόν και το παρόν της πόλης

β

Καταγραφούμε την πραγματικότητα

Παραπτρούμε, καταγράφουμε, ερευνούμε, συζητούμε, συμπεραίνουμε
Η πραγματικότητα της πόλης

γ

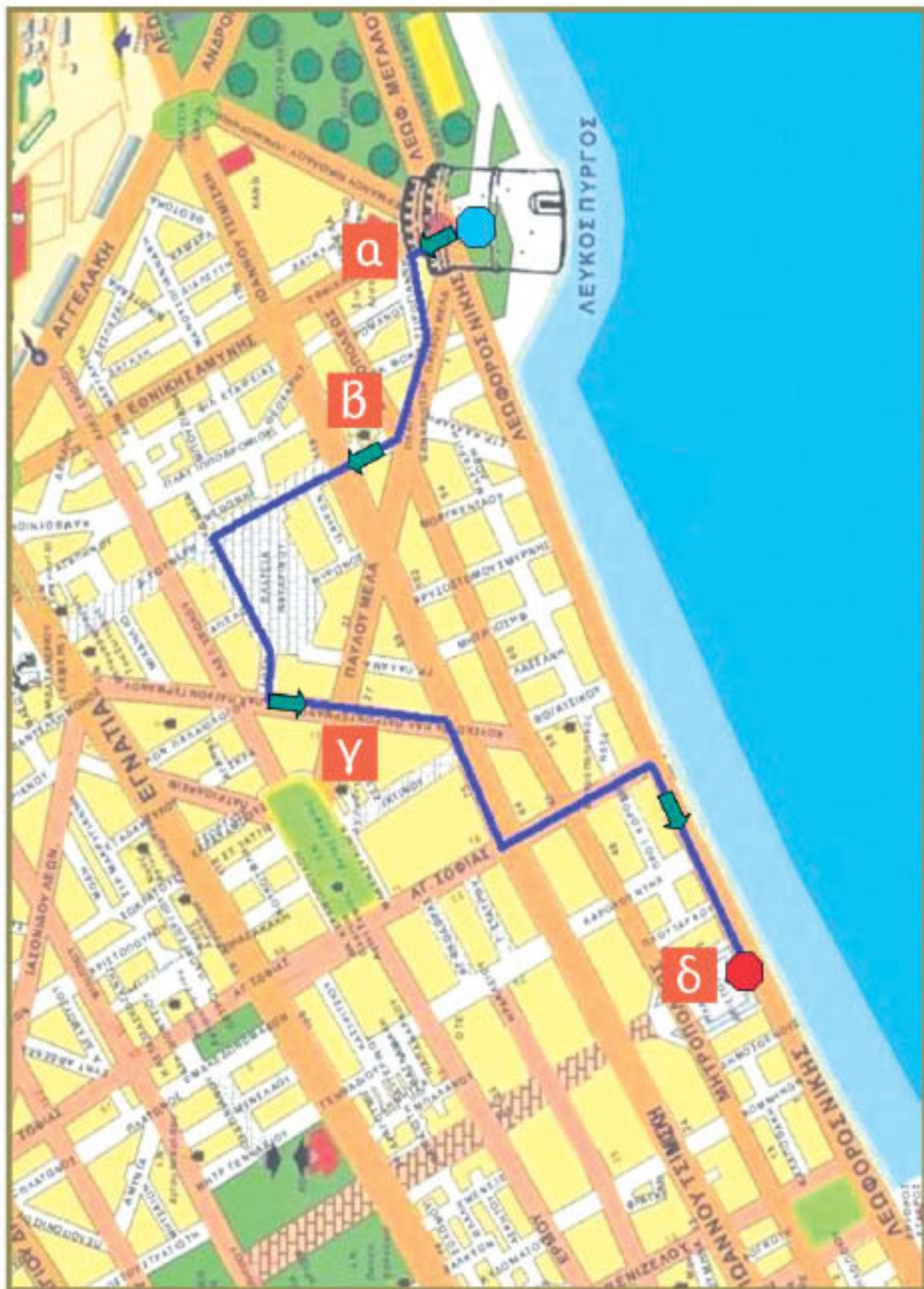
Ερμηνεύουμε κριτικά
"γιατί είναι έτσι φτιαγμένη αυτή η πόλη και δεν είναι άλλως?"
Ο ερμηνευτικός, κριτικός λόγος

δ

Σχεδιάζουμε αειφορικά

Τι πρέπει να γίνει, τι πρέπει να υιοθετηθεί, για να ζήσουμε εμείς και τα παιδιά μας σε περισσότερο ανθρώπινες πόλεις, με αξιοπρεπή ποιότητα ζωής για όλους.
Το "δέον γενέσθαι" - η δράση.

Σχεδιάγραμμα προγράμματος

Πρώτη φάση

Γιωρίζοντας το παρελθόν, κοιτώντας από ψηλά

Πρωταρχικός σκοπός της πρώτης φάσης είναι να αποτελέσει μια πρώτη εισαγωγή των μαθητών στην έννοια του αστικού οικοσυστήματος, έχοντας ως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα την πόλη της Θεσσαλονίκης. Είναι βέβαιο πως κάθε μαθητής έρχεται στο πρόγραμμα μεταφέροντας μια δική του εικόνα της πόλης, συντιθέμενη από εμπειρίες, ακούσματα, διαβάσματα, από τις ποικίλες συνδηλώσεις με τις οποίες έρχεται σε επαφή και όλα μαζί συγκροτούν μια διαφορετική κάθε φορά εικόνα της πόλης. Άλλωστε οι πόλεις δεν προσδιορίζονται μόνο από τους δρόμους, τα κτίρια, τις πλατείες. Πολύ περισσότερο κουβαλάνε μέσα τους ποικίλο σημασιολογικό περιεχόμενο, το οποίο δεν είναι πάντα ορατό. Τα όνειρα και οι εφιάλτες, οι ελπίδες και η ματαίωσή τους, οι φόβοι και τα άγγη συνδέονται αξεδιάλυτα με το ορατό πλαίσιο που προσφέρει η πόλη δημιουργώντας, μια ζωντανή, πολύπλοκη, δυναμική εικόνα η οποία προκλητικά μας καλεί να την ανακαλύψουμε και να οικοδομήσουμε με τα υλικά της. Ο κοινωνιολόγος Ρόμπερτ Πάρκ υποστήριζε ότι:

"...η πόλη είναι κάπι παραπάνω από μια στοίβα ξεχωριστών ανθρώπων και κοινωνικών μέσων- δρόμοι, κτίρια, ηλεκτρικά φώτα, γραμμές του τραμ και τηλέφωνα, κτλ. Είναι κάπι παραπάνω επίσης από έναν απλό αστερισμό θεσμών και διοικητικών συσκευών: δικαστήρια, νοσοκομεία, σχολεία, αστυνομία και δημόσιους υπαλλήλους κάθε είδους. Η πόλη είναι περισσότερο μια κατάσταση του μυαλού, ένα σύνολο από έθιμα και παραδόσεις, και από τις οργανωμένες νοοτροπίες και συναισθήματα τα οποία ενυπάρχουν σε αυτά τα έθιμα και τα οποία μεταδίδονται με αυτή την παράδοση. Η πόλη δεν είναι, με άλλα λόγια, απλά ένας υλικός μηχανισμός και μια τεχνητή κατασκευή. Η πόλη εμπλέκεται στις ζωτικές διαδικασίες των ανθρώπων οι οποίοι την αποτελούν· η πόλη είναι ένα προϊόν της φύσης, και ειδικότερα της ανθρώπινης φύσης."

Αυτό σημαίνει για μας την ανάγκη να ανοίξουμε μια συζήτηση με τα παιδιά, η οποία να μας δώσει στο τέλος της μια πρώτη εικόνα της Θεσσαλονίκης συγκροτημένη από το παρελθόν και το παρόν της, από τα υλικά και όυλα μέσα της, από τα έθιμα και τις παραδόσεις της, από τις εμπειρίες και τα βιώματα γι' αυτήν. Με αφετηρία το περισσότερο γνωστό σύμβολο της πόλης, το Λευκό Πύργο, ξεκινούμε μια παιδαγωγική διαδικασία με έμφαση στη σύνθεση και παρουσίαση στο τέλος μιας πρώτης εικόνας της Θεσσαλονίκης.

Υλικά για την κατασκευή της θα είναι:

- Το πληροφοριακό υλικό που μας προσφέρει η μόνιμη έκθεση για την Ιστορία της πόλης στο Λευκό Πύργο
- Τα βιώματα και οι εμπειρίες των παιδιών
- Η ανάγνωση του τοπίου από τις επόλεμες του Λευκού Πύργου

Οι μαθητές ανακαλύπτουν και δομούν μια πρώτη εικόνα με βάση τα όσα έχουν γνωρίσει ως τώρα, τα όσα έχουν δει, ακούσει και διαβάσει για την πόλη της Θεσσαλονίκης. Στη συνέχεια ερευνούν σε ομάδες την έκθεση, ψάχνοντας συγκεκριμένα δεδομένα τα οποία αναφέρονται στο φυσικό, ιστορικό, οικονομικό και πολιτισμικό παρελθόν και παρόν της πόλης. Αφού παρουσιαστούν τα στοιχεία που συνέλεξαν οι ομάδες, προχωρούμε στην τελευταία δραστηριότητα της πρώτης φάσης, την ανάγνωση του τοπίου, όπως αυτό παρουσιάζεται στα μάτια μας από την κορυφή του Λευκού Πύργου. Η παραπήρηση από ψηλά μας προσφέρει τη δυνατότητα να παρατηρήσουμε την πόλη "ακινητοποιημένη" να "μετασχηματίζεται σε ένα κείμενο", που μας προκαλεί να το διαβάσουμε. Να συνειδητοποιήσουμε την πολυπλοκότητά της και

να μιλήσουμε εκφράζοντας μια πρώτη άποψη για αυτήν. Οι μαθητές περιγράφουν τα φυσικά όρια της πόλης και προχωρούν σε παραπορήσεις για την εξέλιξη της πόλης, τις αλλαγές, τον τρόπο οργάνωσής της και εκφράζουν τις πρώτες τους κρίσεις για τη σημερινή της μορφή.

ΣΤΟΧΟΙ

- Να ανακαλέσουν εμπειρίες, βιώματα, πρότερες γνώσεις για την πόλη της Θεσσαλονίκης
- Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για την ιστορία της πόλης τους και να γνωρίσουν σημαντικούς σταθμούς της
- Να βιώσουν αισθήματα υπερηφάνειας για αυτήν
- Να γνωρίσουν βασικά στοιχεία του οικοσυστήματος της πόλης
- Να διαμορφώσουν μια εικόνα του κοινωνικού και πολιτισμικού παρόντος της
- Να συζητήσουν για τις αλλαγές στον ασπικό ιστό

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Ενημέρωση των μαθητών για τη δομή του προγράμματος και χωρισμός σε ομάδες.

2. Προσπαθούμε με τη Δραστηριότητα 1 να σχηματίσουμε την εικόνα της πόλης της Θεσσαλονίκης, όπως την έχουν ήδη διαμορφωμένη οι μαθητές μας. Αφού τα παιδιά έχουν ολοκληρώσει τη δραστηριότητα, συζητούμε και καταλήγουμε στα κοινά χαρακτηριστικά αυτής της εικόνας.
Χρόνος: 15'

Μέσα: Δραστηριότητα 1

3. Η έκθεση της Ιστορίας της πόλης στο Λευκό Πύργο μας προσφέρει την ευκαιρία να την εξερευνήσουμε, αντλώντας πληροφορίες για το φυσικό περιβάλλον, την ιστορία, την κοινωνία και τον πολιτισμό. Οι μαθητές έχοντας ανά ομάδα τις Δραστηριότητες 2- 5 ανακαλύπτουν τα ζητούμενα στοιχεία και δίνουν το ραντεβού τους στις επάλξεις του Λευκού Πύργου. Είναι σημαντικό για την επιτυχία της πρώτης φάσης η τήρηση των χρονικών ορίων που τίθενται. Οι μαθητές αντλούν την πληροφόρηση σε διαφορετικούς ορόφους του Πύργου, σχηματίζοντας μια πρώτη εικόνα του παρελθόντος της.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητες 2-5

Πληροφοριακό υλικό και οι απαντήσεις για τις δραστηριότητες 2-5 δίνονται στο Παράρτημα.

4. Συγκεντρωνόμαστε στο μικρό αμφιθέατρο του 5ου ορόφου και οι ομάδες παρουσιάζουν τα στοιχεία που άντλησαν μέσα από την έκθεση με βάση τα φύλλα δραστηριοτήτων. Η παρουσίαση γίνεται με ζωντανό, διαλογικό τρόπο, καθώς αξιοποιούμε τις συνδέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στις πληροφορίες που έχουν καταγραφεί. Συνδέουμε, για παράδειγμα, τη δημιουργία των πρώτων υποδομών της πόλης με τη βιομηχανική ανάπτυξη και τα δύο μαζί με την εμφάνιση των εργατικών σωματείων και τις πρώτες εργατικές κινητοποιήσεις στην πόλη. Στο τέλος της παρουσίασης θα έχει σχηματιστεί μια εικόνα του ιστορικού παρελθόντος της πόλης μέσα από την αλληλεπίδραση στοιχείων που ανήκουν στις διαστάσεις, Φύση, Οικονομία, Κοινωνία - Πολιτισμός, Πολιτική με τις συνδέσεις ανάμεσά τους, όπως έχουν συζητηθεί.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητες 2-5

5. Στις επάλξεις του Πύργου ζητούμε μετά από τις ομάδες να παρατηρήσουν την πόλη από ψηλά και να συμπληρώσουν τα ερωτήματα της Δραστηριότητας 6. Προσπαθούμε να διαβάσουμε την πόλη κοιτώντας την από ψηλά, αποκτώντας έτσι μια καλύτερη εποπτεία του τόπου και συμπληρώνοντας με τις παρατηρήσεις μας για το παρόν της την εικόνα που σχηματίσαμε στο τέλος της προηγούμενης δραστηριότητας. Παρουσιάζονται οι παρατηρήσεις, συζητούμε και ολοκληρώνουμε με μια σύνθεση που περιλαμβάνει: Την εικόνα που είχαν τα παιδιά όταν ξεκίνησε το πρόγραμμα, την εικόνα του ιστορικού της παρελθόντος και τις πρώτες εντυπώσεις από την εκ του μακρόθεν παρατήρηση του ζωντανού παρόντος της. Η σύνθεση αυτή θα αξιοποιεί τη θεώρηση της αστικής πραγματικότητας μέσα από τις αλληλεπιδράσεις των τεσσάρων διαστάσεων που έχουν ήδη συζητηθεί.

Χρόνος: 15'

Μέσα: Δραστηριότητα 6

Υποστηρικτικά κείμενα

Ο Ρούλης κατοικούσε στην Πόνια Πόλη, στα Κόστρα, δίπλα στον Πύργο του Τριγωνίου. Αυτός κι ο αδερφός του στο πατρικό, μόνο τους, από κοντά το σπίτι της γαγιάς, τους κυνηγούσε για ένα φαγητό, που πατέ δεν είχαν καιρό να το φάνε καθιστοί στο τραπέζι. Τις νύχτες του καλοκαιριού, αλλά και συχνό το χειμώνα, ανέβαιναν στους μαίανδρους των τειχών, πόνω από την πύλη της Λιννας της Παλαιολογίνας και φούμερναν όλα το Βιζάντιο και λίγο από Τουρκοκρατία, κοιτώντας από ψηλά τη Θεσσαλονίκη, αυτό το χρωματικό νεκροταφείο χωνευμένων προσφύγων και σκιών από τραύλους, που κινούνταν νωχελικά, ναινιαγισμένα στον πυθμένα του λευκού χειμωνιάτικου μακεδονικού ουρανού. Ήταν το πρώι, ο Ρούλης, ήταν πόντο φουσκωμένος με πρόσμενα μέτια και μαλλιά σε φυσική ανόπτυξη, χωρίς περιττή γι' αυτὸν επέμβαση κάποιος χτένας.

Μανόλης Ξεξόκης, "Παράξενος επισκέπτης". Στο: Καρατζάς, 1996.

Η Θεσσαλονίκη; Μπλε, Μπλε; Η Θεσσαλονίκη μπλε; Από πού κι ως πού; Τα πρωγιούμενα τα καταλαβαίνω. Άλλα η Θεσσαλονίκη μπλε; Και τι σάι μπλε; Ουλτραμαρίν; Πρωσσικό; Κοβαλτίου; Τυρκουάζ; Λαζούλι; Τί; Και γιατί; Της Βάλασσας; Ας μη κοριδευόμαστε, μόνο μπλε δεν είναι ο Θερμαϊκός στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Τότε; Θα σου πω. Θε σου ορίσω ακριβώς το χρώμα. Μπλε βαρελίσιο χρώμα, σκόνη ανακατεμένη με καθαρό νερό κι απλωμένη σε ασβεστωμένο τοίχο. Μυρωδιά - αφραγίδα. Χρώμα τοιχογραφίας. Ναι, αλλά ποιος εκκλησίας; Του Αγίου Δημητρίου; Της Αχειροποίητου; Της Αγίας Σοφίας; Της Παναγίας των Χαλκέων; Του Αγίου Νικολάου του Ορφανού; Όριαξ την! Δε θυμάμαι. Και δε θυμάμαι, γιατί αυτό το μπλε έχει φύγει πια απ' τις τοιχογραφίες. Έχει σκεπάσει δρόμους, σοκάκια και λεωφόρους, σκεπές σπιτών, βυζαντινά τείχη, μουσουλμάνικα τζαμιά και λουτρά, αγορές, στέκια αγοραίου έρωτα, αιζένικα, λαδάδικα και αποθήκες στο λιμάνι. Τα πάντα. Το "μπλε" μου έχει σκεπάσει όλη τη Θεσσαλονίκη.

Ευγενία Φακίνου, "Εξ' απίστου μπλε". Στο: Καρατζάς, 1996.

Η Εγνατία ήταν το μεγάλο κανάλι, όπου διοχετευόταν αυτό το πλήθος της αλλοφροσύνης. Άντρες και γυναικες κουβαλούσαν όλων των ειδών τα πράγματα. Μπτέρες, με τα βρέφη στην αγκαλιά τους, ξεφώνιζαν, ζητώντας βοήθεια. Παιδιά με αρθρόνιχτα μάτια, από την έκπληξη και από τον τρόμο, δεν είχαν τη δύναμη αύτες να κλάψουν. Σκηνή μιας φοβερής κόλασης, όπου άνθρωποι, ζώα φορτωμένα και κάρα έφευγαν τρομαγμένα από τη μεγάλη φωτιά, που αλοένα σταθερά προχώρουσε.

Γιώργος Θ. Βαφόπουλος, "Η πυρκαϊά του ειώνος", Στο: Καρατζάς & Χασιώπη, 1998.

Ο παρατηρητής της πόλης

Ο De Certeau περιγράφοντας τη ματιά του παρατηρητή της πόλης από πάνω, αναφέρει ότι η τεράστια μέρια της πόλης, "ακινητοποιημένη, μετασχηματίζεται σε ένα κείμενο" στο οποίο συγνιπάρχουν ακροίες αντιθέσεις, εικόνες και συναισθήματα. Ο παρατηρητής μπορεί να αναγνώσει στο κείμενο αυτό ένα κόσμο που βρίσκεται σε συνεχή αλλαγή. Ποια είναι όμως η φύση της βαθύτερης ευχαριστησης του να διαβάζει κανείς ένα τέτοιο κόσμο, αναρωτίεται. Πού πηγάζει η ευχαριστηση της ανάγνωσης του συνάλου, του αθροίσματος των "ανθρώπινων κερένων";

Οι καθημερινοί κάτοικοι της πόλης, βιώνοντάς την σε ένα πρώτο επίπεδο, ευτού των πεζών, δημιουργούν ένα "αστικό κείμενο", χωρίς να μπορούν οι ίδιοι από τη θέση τους να το διαβάσουν. Όλες αυτές οι διαφορετικές τροχιές - "κείμενο" διαμορφώνουν μια πολύπλευρη αστική ιστορία, χωρίς συγγραφέα και ανανώστη, αρχή και τέλος. Το να βλέπει κανείς την πόλη από ψηλά, του δίνει τη δυνατότητα να αποδεσμεύεται από αυτή, να αποστασιοποιηθεί. Να αφήσει για λίγο όσα η καθημερινότητα των φορτώνει και να μπερδεύεται μέσα του η ταυτότητα του συγγραφέα και του αναγνώστη του αστικού κειμένου. Η άνοδος του μετασχηματίζει τον κόσμο που παρακολουθεί και στον οποίο 'ανήκε' σε ένα κείμενο που περουσιάζεται μπροστά στα μάτια του. Το αποτέλεσμα είναι ότι μια τέτοια ματιά επιτρέπει την ανάγνωση της πολυπλοκότητας της πόλης, παγώνει την κινητικότητά της και τη μετατρέπει σε ένα διαφανές κείμενο

Michel De Certeau.

Δραστηριότητα 1: Όταν ακούω...

Θεσσαλονίκη μου μεγάλη...

1. Καταγράψτε πέντε λέξεις που σας έρχονται στο νου, όταν ακούτε τη λέξη Θεσσαλονίκη.

.....

.....

2. Μπορείτε να τις εντόξετε σε μια από τις επόμενες κατηγορίες;

ΦΥΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3. Συνθέστε μια μικρή παράγραφο με τις λέξεις αυτές.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ας διαβάσουμε τώρα μεγαλόφωνα τις λέξεις που σημειώσατε.

- A. Ποιες είναι οι λέξεις που ακούστηκαν περισσότερο; Μπορείτε να εκτιμήσετε γιατί;

.....

.....

- B. Παρουσιάστε και αιπολογήστε την κατάταξη των λέξεων

- C. Διαβάστε την παράγραφο που συνθέσατε με τις λέξεις σας.

Δραστηριότητα 2

Ένα παραμύδι για τη Θεσσαλονίκη
ή μια Θεσσαλονίκη για παραμύδι

Άς πάρουμε τα πρόγυματα από την αρχή.
Αλιβέσια γνωρίζετε πότε και από ποιόν ιδρύθηκε η Θεσσαλονίκη;

ΙΣΟΓΕΙΟ: Έκθεμα 01

ΙΣΟΓΕΙΟ: Έκθεμα 01

Ωραία! Τι ήταν όμως αυτό που έκανε τους ανθρώπους να προτιμήσουν το συγκεκριμένο χώρο; Γιατί δεν έκαναν την πόλη, για παράδειγμα, στο Κίλκις;

Και ακούστε κάπι που θα σας εκπλήξει! Τσαϊς είναι από τις ελάχιστες ευρωπαϊκές πόλεις με συνεχή αστική ζωή.

Χμ...Αυτό από πού φαίνεται;
Αν συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί λιώς αποκτήστε μια εικόνα!

Συμπληρώστε τον πίνακα που σας δίνεται με μνημεία που δημιουργήθηκαν την αντίστοιχη εποχή (2ος ΌΡΟΦΟΣ)

ΡΩΜΑΪΚΗ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ	ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ	ΝΕΩΤΕΡΗ

Η πόλη μεγάλωσε,
επεκτάθηκε, απέκτησε
πλούτο και ισχύ, γνώρισε
βέβαια περιόδους κρίσης,
πολιορκήθηκε και
κατακτήθηκε πολλές φορές,

Υπάρχει τρόπος να το δούμε! Κατόρθετε τις αλλαγές στην έκταση της πόλης και τις εθνότητες που κατοικούσαν σ' αυτήν, στην αρχή του 20ου αιώνα.

1ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 11

Δραστηριότητα 3

Η Θεσσαλονίκη μπορεί να υπερηφανεύεται για πολλά πράγματα. Ένα από αυτά είναι η συνεχής ιστορική της παρουσία ως πόλη από την ίδρυσή της ως σήμερα.

Δώστουμε κλώτσο να κυλήσει ιστορία να αρχινίσει!

Προσπαθήστε να βρείτε σε ποια αγορά της πόλης χωροθετούνται οι αγορές της. Τι παραπέρατε σε σύγκριση με την σημερινή πραγματικότητα;

Άλλωστε η πόλη μας είχε εμπορικές συναλλαγές με άλλους τόπους. Κοπάξτε και κρίνετε

Οι αγορές και το εμπόριο υπόρχουν για τους ανθρώπους τους κατοίκους της πόλης

Σωστό. Για να δούμε λοιπόν πώς διαμορφώνεται ο πληθυσμός της πόλης από τον 15ο αιώνα και μετά

4ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 43: Οι αγορές της πόλης

4ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 41. Η γεωγραφία του εμπορίου & Έκθεμα 412. Προϊόντα και λιμάνι

Καταγράψτε στον πίνακα που ακολουθεί τις πληθυσμιακές αλλαγές που παρατηρούνται στα χρονικά διστάνση που σας δίνονται:

ΧΡΟΝΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ	ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ	ΕΒΡΑΙΟΙ
1423				
1430				
1519				
1797				
1913				
1925				
1971				

Παρατηρείτε κάπι σημαντικό; Οι αλλαγές συνδέονται με μεγάλα ιστορικά γεγονότα.

Για παράδειγμα: Πώς αφείλεται η αύξηση των Χριστιανών που καταγράφεται το 1925;

Πώς ονομάζεται η μετακίνηση πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα, που παρατηρήθηκε μετά τη δεκαετία του 1950 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα;

Πάτε και για ποιο λόγο χθηνικούς οι Εβραίοι της πόλης;

3ος ΌΡΟΦΟΣ

Δραστηριότητα 4

Έχετε ακούσει το τραγούδι;
Η Θεσσαλονίκη πρόγιατι υπήρχε ο τόπος που έβγαλε όχι μόνο καλά παιδιά, αλλά και καινούργια πράγματα

Θεσσαλονίκη μου μεγάλη φτωχομάνα εσύ που βγάζεις...

Θα το καταλάβετε βοηθώντας μας να συμπληρώσουμε το κενό στο παρακάτω κείμενο

Στη Θεσσαλονίκη στο πέρασμα των χρόνων δημιουργήθηκαν υποδομές για την εξυπηρέτηση των ανθρώπινων αναγκών. Σημειώστε ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία για αυτές:

Φωτισμός: Αρχικό χρησιμοποιούσαν.....(1887), ύστερα.....(1908) και στο τέλος

Μετακίνηση: Με τραμ τα οποία ήταν(1893) και αργότερα

(.....) με τραμ. Τα τραμ καταργήθηκαν το..... Υπήρχαν γραμμές. Η Θεσσαλονίκη συνδέθηκε σιδηροδρομικώς με στο τέλος του αιώνα. Το σύγχρονο λιμάνι της πόλης κατασκευάστηκε την περίοδο από και πέρασε στο το 1925.

Υδρευση: Παλιά, το νερό για την ύδρευση της πόλης ερχόταν από το Χορτάτη με στις Από εκεί πήγαινε με σε και Το 1888 ανέλαβε την ύδρευση της πόλης η Το 1939 την αναλαμβάνει το δημόσιο.

Το 1978 αλοκληρώνεται η ύδρευση από την Σε εξέλιξη είναι το έργο ύδρευσης από τον

1ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 13-15 και 4ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 417.

Εκτός από υποδομές αναπτύχθηκαν και θεαματικά

Όλοι γνωρίζουμε τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Η ΔΕΘ λεπτούργησε για πρώτη φορά το Αυτό που ίσως δε γνωρίζουμε, είναι πως συνέσται κατά κάποιο τρόπο με έναν αρχαιότερο θεαμάτιο τα Δημήτρια. Μπορείτε να βρείτε πώς;

Κάποιοι απ' αυτούς μάλιστα έχουν την αφετηρία τους στα παλαιότερα χρόνια

4ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 411. Τόποι εμπορίου & Έκθεμα 410 & 49: Διεθνής Έκθεση Θεσ/νίκης

Η πρωτοπορία στην πόλη της Θεσσαλονίκης

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΟΥΣΙΚΗ	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ (Εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση)	ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ	ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Και δεν είναι μόνο αυτό. Σε όλους τους τομείς, στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό, στην ενημέρωση αναπτύχθηκαν θεαματικά και πρωτοπορίες,

Δραστηριότητα 5

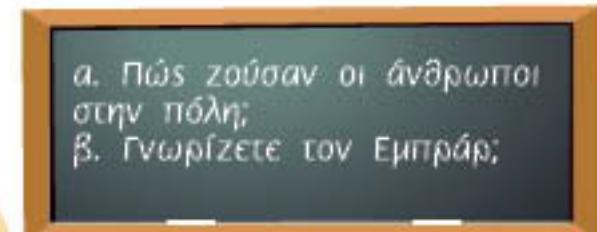

Καλά όλα αυτά! Άλλα οι πόλεις είναι κυρίως οι άνθρωποι, οι οποίοι δημιουργούν πολιτισμό, κοινωνία

Εντοπίστε εικόνες, φωτογραφίες, ακούστε τραγούδια της εποχής, και καταγράψτε τις εντυπώσεις σας

Αυτό σημαίνει πως πρέπει να δούμε τους ανθρώπους και να περιγράψουμε τον τρόπο ζωής τους στην άμιση Θεσσαλονίκη

Όσοοσμορφη Θεσσαλονίκη
Τα μαγικά σου βράδια νοσταλγίασσε

Ένα από τα πολλά και σημαντικά ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν στη Θεσσαλονίκη ήταν και μια ... πυρκαγιά

Άλλε τι πυρκαγιά!

Μπορείτε να βρείτε πότε έγινε η πυρκαγιά και ποιο ήταν το αποτέλεσμα της

1ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 17

5ος ΌΡΟΦΟΣ

Το πιο σημαντικό όμως είναι να δούμε τι έγινε μετά!

Ένας μεγάλος αρχιτεκτονικός ανέλαβε να σχεδίσσει έναν την πόλη. Μπορείτε να εντοπίσετε το κύριο χαρακτηριστικό του σχεδιασμού που έχουν;

1ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 19

Το σχέδιο του Εμπράρ, άνοιγε μια νέα σελίδα στην ιστορία της πόλης. Το τι έγινε μέβισσα στη συνέχεια μπορείτε να το δείτε μάνοι ασς κοιτώντας την πόλη από εδώ, από τις επόλεμες του λευκού Πύργου!

Δραστηριότητα 1: Ανάγνωση τοπίου από ψηλά

1. Παρατηρείστε το τοπίο που απλώνεται μπροστά σας και προσδιορίστε τα φυσικά του όρια στον άξονα Ανατολής Δύσης, Βορρά Νότου.

2. Ποια σχήματα προβάλλουν μπροστά σας;

3. Ποια χρώματα κυριαρχούν; Πιστεύετε πως αλλάζουν κατά την εναλλαγή των εποχών;

4. Εντοπίστε ίχνη της ιστορίας της πόλης που φαίνονται από ψηλά.

5. Εκτιμήστε το μέγεθος των ελεύθερων χώρων της πόλης. Είναι αρκετοί ή λίγοι; Πού εντοπίζονται;

6. Ποιες ανθρώπινες δραστηριότητες εντοπίζετε από ψηλά.

7. Εντοπίστε τα δίκτυα που τροφοδοτούν με νερό και ενέργεια την πόλη. Τι παρατηρείτε;

8. Χαρακτηρίστε την πόλη, όπως τη βλέπετε από ψηλά με πέντε επίθετα.

9. Τι σας αρέσει και τι σας απωθεί;

10. Παρουσιάστε τις παρατηρήσεις σας στις άλλες ομάδες με μορφή ζωντανού διαλόγου ανάμεσά σας ή με όποιον άλλο τρόπο κρίνετε εσείς πρόσφορο.

Δεύτερη φάση

Αστικό μονοπάτι. Το ζωντανό παρόν

Η δεύτερη φάση του προγράμματος μας οδηγεί στη ζωντανή, σύγχρονη πραγματικότητα της Θεσσαλονίκης, με αφετηρία το Λευκό Πύργο και κατάληξη στην Πλατεία Ναυαρίνου. Περπατώντας μέσα στην πόλη παρατηρούμε και καταγράφουμε στοιχεία που όλα μαζί συνθέτουν την πολυδιάστατη εμπειρία της, δημιουργώντας μια εικόνα που έρχεται να προστεθεί στην εικόνα που σχηματίστηκε κατά την πρώτη φάση με βάση τις προηγούμενες εμπειρίες και το παρελθόν της πόλης. Αξιοποιούμε τις παρατηρήσεις των παιδιών από την ανάγνωση τοπίου και συλλέγουμε δεδομένα τα οποία εντάσσονται σε μια από τις τέσσερις διαστάσεις που συνθέτουν το περιβάλλον μας: φύση, κοινωνία-πολιτισμός, οικονομία, πολιτική-θεσμοί. Κατά τη διάρκεια της πορείας στο μονοπάτι οι μαθητές προσπαθούν να συνθέσουν τα δεδομένα που έχουν καταγράψει και παρουσιάζουν στο τέλος μια εικόνα, τόσο των στοιχείων, όσο και των αλληλεπιδράσεων τους. Οι μαθητές λειτουργώντας ως παρατηρητές στο πεδίο της πόλης, στηριγμένοι στις νοητικές και αισθησιο-συναισθηματικές παρατηρήσεις τους εκφέρουν λόγο όχι μόνο περιγραφικό, αλλά και κριτικά ερμηνευτικό, καθώς προσπαθούν να μιλήσουν για τα συναισθήματά τους, κάνοντας και μια προσπάθεια ερμηνείας των όσων παρατήρησαν στο μονοπάτι.

ΣΤΟΧΟΙ

- Να καταγράψουν βασικά στοιχεία-γνωρίσματα του οικοσυστήματος της πόλης
- Να εντοπίσουν τις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους
- Να αναγνωρίσουν σημαντικά ιστορικά μνημεία της πόλης τους
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία των ιστορικών μνημείων στη σύγχρονη πραγματικότητα
- Να περιγράψουν προβλήματα που υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής
- Να ερμηνεύσουν, θέτοντας κριτικά ερωτήματα

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Με την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης συγκεντρωνόμαστε χωρισμένοι σε ομάδες στην είσοδο του Λευκού Πύργου και ξεκινούμε μια δραστηριότητα παρατήρησης και καταγραφής της πολυεπίπεδης πραγματικότητας της καθημερινής ζωής στη Θεσσαλονίκη, με οδηγούς τις αισθήσεις μας και τα ερωτήματα που δίνονται με το φύλλο Δραστηριότητα 7. Εσπιάζουμε σε θέματα που συνιστούν σημαντικές παραμέτρους αυτής της πραγματικότητας όπως: το φυσικό περιβάλλον στην πόλη, οι ελεύθεροι χώροι, η θέση των ιστορικών μνημείων στη ζωή μας, οι οικονομικές λειτουργίες, οι φυσικοί πόροι, το κυκλοφοριακό, οι θεσμικοί φορείς που συναντούμε, οι σχέσεις των ανθρώπων, οι πολιτισμικές εκφάνσεις. Εφαρμόζουμε δηλαδή, στο πεδίο της ζώσας πραγματικότητας την ανάγνωσή της με βάση το σχήμα των τεσσάρων διαστάσεων της αειφορίας, διακρίνοντας παράλληλα βασικά μέρη του αστικού οικοσυστήματος.

Οι ομάδες περπατούν στο μονοπάτι που προσδιορίζεται από το χάρτη που τους δίνεται (Λευκός Πύργος - Πλατεία Ναυαρίνου), καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους και τις συζητούν σε επιλεγμένα σημεία της διαδρομής, στα οποία τους προσφέρονται συγκεκριμένο πληροφοριακό υλικό και υποστηρικτικά κείμενα.

Μιλούμε για την ιστορία της οδού Εθνικής Αμύνης, για τον ευεργέτη Παπάφη, την εκκλησία της Νέας Παναγίας, τα πουλιά στην πόλη, τα πλατάνια της, το Γαλεριανό Ανάκτορο και την Πλατεία Ναυαρίνου.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητα 7, Φύλλο "Γνωρίζετε όπι;"
Υποστηρικτικά κείμενα

2. Το τέλος του πρώτου μέρους της διαδρομής μας είναι στην Πλατεία Ναυαρίνου, στον ελεύθερο χώρο δίπλα από το Γαλεριανό ανάκτορο. Δίνουμε χρόνο στις ομάδες να ολοκληρώσουν το κείμενο των παραπηρήσεών τους και στη συνέχεια τους καλούμε να τις καταγράψουν σε ένα μεγάλο χαρτόνι που θα έχει απλωθεί στο χώρο. Θα σχηματιστεί μια σύνθετη εικόνα που θα παρουσιάζει εντυπώσεις, σκέψεις, παραπηρήσεις των παιδιών, ορίζοντας σχηματικά βασικά μέρη του οικοσυστήματός της πόλης και των λειτουργιών της. Τα χαρτόνια παρουσιάζονται από τις ομάδες και ολοκληρώνουμε με συζήτηση, δίνοντας μια πρώτη ερμηνεία της εικόνας που έχει σχηματιστεί και διατυπώνοντας σημαντικά ερωτήματα τα οποία θα αποτελέσουν τον οδηγό μας στην επόμενη φάση. Αν δεν υπάρχει χρόνος, εναλλακτικά αντί για τη δημιουργία του χαρτονιού οι ομάδες αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν τις παραπηρήσεις τους με αφετηρία μια από τις τέσσερις διαστάσεις: Ομάδα της φύσης, της οικονομίας, της κοινωνίας, του πολιτισμού και της πολιτικής.

Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης κάθε ομάδας τα μέλη των άλλων ομάδων συμπληρώνουν ή εκφράζουν καινούργια και διαφορετικά στοιχεία. Αν κατά την παρουσίαση εμφανίζονται συνδέσεις, αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στα στοιχεία, για παράδειγμα ανάμεσα στο κυκλοφοριακό πρόβλημα και την οικονομική λειτουργία της πόλης σχηματίζουμε στο πλακόστρωτο με κιμωλία ένα βέλος με φορά που φανερώνει τη σχέση αιτίου - αποτελέσματος. Μετά το τέλος της δραστηριότητας κάνουμε διάλειμμα μιαής ώρας στο χώρο της πλατείας.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητα 7, χαρτόνι εργασίας, μαρκαδόρος, χρωματιστές κιμωλίες,

Υποστηρικτικά κείμενα

Η οδός Εθνικής Αμύνης: Αρχικά ανομιζόταν Λεωφόρος Χαμηλήπε και δημιουργήθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, όταν η πόλη όρχισε να ξαναίγεται ανατολικά. Ήταν ένας "ευρωπαϊκός" δρόμος με νεοκλασικά σπίτια, σύγχρονα πεζοδρόμια, δεντροστοιχίες, κέντρα ψυχαγωγίας, θέατρα και δημόσια κτίρια που στέγαζαν τα δικαστήρια, τα οποία σώζονταν ώς το σεισμό του 1978. Η σημερινή οδός Εθνικής Αμύνης είναι η γρώτη μεγάλη οδός που χαράχτηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, μετά την κατεδάφιση των ανατολικών τειχών της πόλης.

Ξεκινούσε από την πλατεία Λευκού Πύργου και κατέληγε στο νεκροταφείο της Ευαγγελιστρίας. Στη μέση του δρόμου ήταν η πλατεία Σιντριβανίου, με το μαρμάρινο σιντριβάνι, που στήθηκε στη σημερινή θέση το 1891, επί σουλτάνου Αβδούλ Χαρίτ. Τα ιστορικά ονόματα του δρόμου είναι δύο: Εθνικής Αμύνης, στη μνήμη της πολιτικής οργάνωσης του Ελευθέριου Βενιζέλου και της ομάνυμης επανάστασης του 1916, και Βασιλίσσης Σοφίας, προς τιμήν της βασιλίσσας, συζύγου του Κωνσταντίνου. Τα ονόματα εναλλάσσονταν μετά την απελευθέρωση της πόλης ανάλογα με την πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στη χώρα: Εθνικής Αμύνης σε περίοδους δημοκρατίας, Βασιλίσσης Σοφίας στις εποχές της μοναρχίας.

Πλατεία Αριστοτέλους: Η σημερινή πλατεία και η οδός Αριστοτέλους καλύπτουν το μιαό σχέδιο του μνημειακού άδνα με δημόσια κτήρια και κήπους, που θα έφτανε ώς την οδό Κασσάνδραυ. Η πλατεία και η οδός Αριστοτέλους είναι η μοναδική πολεοδομική ενότητα της Θεσσαλονίκης που διατηρήθηκε, όπως προτάθηκε από την περιφημητή Επιτροπή Εμπρό, που σχεδίασε την ανοικοδόμηση της πυρίκαιους ζώνης, της κεντρικής περιοχής της πόλης, η οποία είχε καταστραφεί από τη φοβερή πυρκαγιά του 1917. Ήταν μια νέα παραθαλάσσια πλατεία με προσόψεις, κιονοστοιχίες, καμάρες και στοές, που συνδυάζουν στοιχεία από τη βυζαντινή κληρονομιά της Θεσσαλονίκης με μνήμες και αρχιτεκτονικά - διακοσμητικά μοτίβα από ευρωπαϊκές και μεσογειακές πόλεις. Η σημερινή μορφή των προσόψεων της πλατείας Αριστοτέλους, που πριν από την πυρκαγιά καλυπτόταν από διώροφα σπίτια με στενούς δρόμους, ολοκληρώθηκε μόλις τη δεκαετία του 1960. Εκτός από την οικονομική και κοινωνική σημασία των δράσεων που αναπτύσσονται σ' αυτήν σήμερα, εξίσου σημαντική είναι και για τον αερισμό και τη διασπορά των ρύπων μέσω της θαλάσσιας αύρας.

στοές, που συνδυάζουν στοιχεία από τη βυζαντινή κληρονομιά της Θεσσαλονίκης με μνήμες και αρχιτεκτονικά - διακοσμητικά μοτίβα από ευρωπαϊκές και μεσογειακές πόλεις. Η σημερινή μορφή των προσόψεων της πλατείας Αριστοτέλους, που πριν από την πυρκαγιά καλυπτόταν από διώροφα σπίτια με στενούς δρόμους, ολοκληρώθηκε μόλις τη δεκαετία του 1960. Εκτός από την οικονομική και κοινωνική σημασία των δράσεων που αναπτύσσονται σ' αυτήν σήμερα, εξίσου σημαντική είναι και για τον αερισμό και τη διασπορά των ρύπων μέσω της θαλάσσιας αύρας,

ασχολείται με τον αρχαιολογικό χώρο της Ροτόντας και της αφίδας του Γαλερίου, ενώ παράλληλα επισκέπτεται, μελετά και φωτογραφίζει τα χριστιανικά μνημεία, σύλλα και την παροδοσιακή αρχιτεκτονική της πόλης που διατηρείται ακόμη ανέπαφη στις περιοχές βόρεια της Εγνατίας. Είναι περισσότερο γνωστός για το σχέδιο ανοικοδόμησης της Θεσσαλονίκης μετά την μεγάλη πυρκαγιά του 1917 όταν ένα μεγάλο μέρος της πόλης είχε καταστραφεί. Αμέσως μετά την μεγάλη πυρκαγιά που σημειώθηκε το Σάββατο στις 18 Αυγούστου (ν.ημ.) του 1917, με απόφαση της τότε κυβέρνησης Βενιζέλου ανέλαβε την πολεοδομική αναμόρφωση της πόλης επικεφαλής ειδικής επιτροπής. Ο Ερνέστ Εμπράρ επέστρεψε στο Παρίσι το 1930 για λόγους υγείας όπου και πέθανε τρία μόλις χρόνια μετά, το 1933 σε ηλικία 52 ετών.

Μνημεία και πόλη: Η Θεσσαλονίκη, μια από τις πολιότερες πόλεις της Ευρώπης με συνεχή ιστορική πορευαία και αυτικό βίο από την Ιδρυσή της και μετά, διαθέτει ένα απρόστατο αριθμό μνημείων τα οποία δημιουργήθηκαν σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους και τα οποία δέχθηκαν παρεμβάσεις κατά το διάβα του χρόνου ανάλογα με τις ανάγκες και τις αισθητικές σχεις κάθε εποχής. Σήμερα είναι διάσπαρτα στον αυτικό της ιστό κατόλιπα από την ελληνιστική, τη ρωμαϊκή, τη βυζαντινή, την οθωμανική περίοδο της ιστορίας της μαζί με τα πρώτα δημιουργήματα της μετά την απελευθέρωση εποχής.

Τίθεται λοιπόν το ερώτημα: Πώς να διαχειριστούμε αυτόν τον πολιτισμικό πλούτο; Να τον αντιμετωπίσουμε ως μουσειακό έργο τέχνης; Να θεωρήσουμε πώς ανήκουν σε θύλακες παράδοσης και ιστορίας στο σήμερα, απομονώμενοι από τη σύγχρονη ζωή; Να τα συνδέουμε με τα συναίσθημα της νοσταλγίας για τη Θεσσαλονίκη που χάθηκε; ή να προσπαθήσουμε να τα ξαναζωντανέψουμε, προσφέροντάς τους ένα ρόλο στη ζωή της πόλης και μάλιστα στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας ζωής σ' αυτή; Αυτό που παρατηρούμε σήμερα είναι η αδυναμία μας να τα εντόξουμε αργανικά στον πολεοδομικό ιστό, αεβόμενοι τις διαπερόπτες τους και τα μορφολογικά χαρακτηριστικά τους. Οι μεγολόπεροι τρούλοι των βυζαντινών και μεταβυζαντινών ναών συμπλέκονται με τα μπαλκόνια των αρμέτρητων γύρω τους πολυκατοικιών, ενώ εντυπωσιακά κτίρια της οθωμανικής εποχής στενάζουν κάτω από το φόρτο των εμπορικών και άλλων χρήσεων που επιπλέουνται σ' αυτά. Τεμένη, λουτρά, πύργοι, τείχη, ναοί και κατοικίες, μνημειακά ίχνη πολαιότερων γενεών περιέρχονται από εμάς να ακούσουμε τη κρυμμένη τους φωνή και με σεβόμενό να τα φέρουμε ξανά στη ζωή, προσδιδόντάς τους το βαθύ πολιτισμικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα που διαθέτουν.

Πλατεία ή αρχαία; Μαρτυρία μιας αρχαιολόγου

Το καλοκαίρι του 1963 ο Δήμος Θεσσαλονίκης αποφάσισε να αρχίσει τη διεμόρφωση της πλατείας Ναυπόρεων με την κατεδάφιση των μισοερειπωμένων χαμόσπιτών. Επειδή στην περιοχή είχε βρεθεί από το 1950 σε σωστική ανασκαφή το Οκτάγωνο και ήταν πιθανό να ανήκε σε οικοδομικό συγκρότημα των ανακτόρων του Γαλερίου, τα οποία είχαν εντοπιστεί σε αυτόν τον χώρο ήδη από το 1939, η Αρχαιολογική Υπηρεσία παρακαλούσαν τις εργασίες με συνεχή παρουσία φύλακα αρχαιοτήτων σε εικοσιτετράωρη βάση, γιατί έτσι διύλευε ο εργολάβος του έργου. Μόλις έπεσαν τα χαμόσπιτα και άρχισε η αποράκρυνση των υπόζων (η επίχωση στην πλατεία ξεπερνούσε τα 10 μ. ύψος) εμφανιστηκαν ερέπια μεγάλου ρωμαϊκού οικοδομήματος που σε πολλά απέμεια ανέζαν σε δύο ορόφους. Τρέχει ο φύλακας μέσα στη νύχτα, γύρω στις 11 το βράδυ, στο σπίτι μου (έμενα εκεί καντό, στην αδελφή Πολωνίας), με ειδοποιεί "ότι βρέθηκαν αρχαία, αλλά οι μπουλντόζες δεν σταματούν". Φτάνω βιαστικά και βλέπω ότι με τα φώς δυνατών προβαλέων ετοιμάζονταν μαζί με τα χώματα της επίχωσης να πέρουν και τους ταίχους αρχαίων οικοδομημάτων που σώζονταν σε ύψος. Εκείνη την ώρα, νομίζω ότι η μπουλντόζα εργάζοταν κάπου στην ΝΑ γωνία της κεντρικής αυλής με το περιστύλιο, όπως φάνηκε εκ των υστέρων, πλησιάζοντας τον επικεφαλής του εργοτοξείου, του λέων την ιδ-όπτητά μου, του κάνω γνωστό ότι εμπρός του δεν έχει ταίχους από χαμόσπιτο, αλλά από σημαντικά αρχαία κτίρια και επομένως πρέπει να σταματήσει αμέσως.

Δε μου δίνει σημασία λέγοντάς μου ότι αυτές έχει αναλάβει την υπεργολαβία για την απομάκρυνση των υπόζων και κάθε καθιστέρηση απράΐνει χάσιμο μεγάλου χρηματικού ποσού. Μόλις καταλαβαίνω ότι παρά τις διομαρτυρίες μου (μην ξεχνάμε ότι γίνουν νέο κορίτσι, που γι' αυτόν δεν υπολογίζουμε ως άχιο προσοχής έτοιμο) Βα συνεχίζοταν η κατεδάφιση, το μόνο που σκέφτηκα ως λύση εκείνη την ώρα ήταν να πάω να σταθώ εμπρός από την μπουλντόζα, ανάμεσα σε αυτήν και τον αρχαίο ταίχο, έχοντας μέσα μου την πεποίθηση ότι δεν μπορεί να τα βάλει με μια νέα κοπέλα. Ο φύλακας τα είχε χαμένα, ο υπεργολάβος έθριζε ασταμάτητα, μάλλον ούρλιαζε μέσα στη νύχτα, χωρίς δύναμη να τολμήσε να με απομακρύνει με τη βία και τελικά σταμάτησε την μπουλντόζα απειλώντας με ότι "αύριο θα το πούμε με τον δήμαρχο" και εγώ του έλεγα "με τον εισαγγελέα". Έμεινα αρκετά μετά που έφυγαν άλοι και κατά το ξημερώματα γύρισα στο σπίτι μου, αφήνοντας τον φύλακα στη θέση του.

Φωτεινή Ζαφειροπούλου

Πόλη και φυτά

Είναι βέβαιο πώς η πόλη αντιπροσωπεύει ένα νέο τύπο περιβάλλοντος που σχεδιάστηκε για ανθρώπους. Ωστόσο, το αστικό περιβάλλον δεν αποτελεί ένα αφιλόξενο σύστημα για άλλες μορφές ζωής: τα αυτοφυή φυτά (αλλά και πολλοί άλλοι οργανισμοί) καταφέρνουν να ζουν τριγύρω μας ή έχουν εξελικτικό προσαρμοστεί στην παρουσία μας και τις δραστηριότητές μας. Ένα αυτοφυές φυτό μπορεί να βρεθεί κυριαρχητικά παντού στο αστικοποιημένο περιβάλλον: εντός φρεατίων, πάνω σε τοίχους και μπαλκόνια, σε ρωγμές τοιμέντου, στην ασφαλτο, σε καθαιρεθέντα υλικά (μπάζα), σε ακουπιδάτοπους και σε πολλά ακόμα απρόσαμενα σημεία.

Η Θεσσαλονίκη φιλοξενεί μια ιδιαίτερα πλούσια χλωρίδα, η οποία ισοδυναμεί με μεγάλη ποικιλότητα διοφορετικών φυτικών ειδών και υποειδών (taxa). Μετά από εντατικές προσπάθειες χρόνων, γνωρίζουμε ότι στη Θεσσαλονίκη υπάρχουν τουλόχιστον 1.012 αυτοφυή φυτικά είδη και υποείδη (taxa). Ο αριθμός αυτός μπορεί να θεωρηθεί ως ιδιαίτερα υψηλός, καθώς αντιπροσωπεύει περίπου το 18% της χλωρίδας της Ελλάδας, ή το 8% της χλωρίδας της Ευρώπης, ή το 4% της χλωρίδας όλων των χωρών της Μεσογειακής λεκάνης.

Νίκος Κρήγκος

...Ξερίζωσαν τα δέντρα, έφυγαν τ' αγδόνια κι ο γκιώνης. Αυτά τα ξέχασσα, Έβγαινα έβω κι έφτυνα τον τοίχο, χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Πέτρα πάνω, πέτρα κάτω, δεξιά κι αριστερά. Κι είπα, όταν έχτισαν από δίπλα: Δάδα το Θεό! Μας έμεινε ένα καμμότι ανοιχτό. Εκείνα τα θετικά κι στάροχο
βουνά πέρα για πέρα μου έδιναν με τη θεά-τους κάποιο σίσθημα σιγουριός και σταθερότητας...

Λόζαρος Παυλίδης, Η τελευταία επικοινωνία

Τα εκκλησιαστικά κτίρια του ενδέκατου, του έβδομου, του τρίτου αιώνα βρίσκονται θαμμένα στη γη, σε βάθος πολλών μέτρων, έπρεπε να έρθουν στην επιφάνεια μέσα από τη σκάνη και το χώμα που φέρνει στο διάβα του ο χρόνος. Ο αντρας κοιτάζει επίμονα τις τρύπες και τους μεγάλους λάκκους, βλέπει εισόδους, κεριά και τοιχογραφίες,

Μανιούδης Περικλής, Στους κόλπους των πόλεων

Δραστηριότητα 7: Αστικό μονοπάτι

Οδηγίες περπατούμε στην πόλη και καταγράφουμε με οδηγό τις αισθήσεις μας.

Πώς εξυπηρετείται η μετακίνηση στην πόλη;

IX %, λεωφορεία %, ποδήλατο %, πόδια %

Εντοπίζετε προβλήματα στις μετακινήσεις;

Πεζοί:

Ποδηλάτες:

Λεωφορεία:

IX:

Σημειώστε τα είδη των φυτών και ζώων που συναντάτε στη διαδρομή σας.

Είστε ικανοποιημένοι από την εικόνα των ελεύθερων χώρων - χώρων πρασίνου που συναντάτε στη διαδρομή σας; Απολογήστε την απάντησή σας,

Σημειώστε στο χάρτη τα ιστορικά ίχνη του παρελθόντος στη διαδρομή σας.

Ενσωματώνονται στην καθημερινότητά μας; Αν ναι, με ποιόν τρόπο ;

Σημειώστε στο χάρτη ενδιαφέροντα κτίρια που συναντάτε στη διαδρομή σας.

Ποια στοιχεία τους σας κάνουν εντύπωση π.χ. στέγες, μπαλκόνια, κάγκελα, ρυθμός, μέγεθος, σχήμα, προσανατολισμός, κάπι άλλο;

Παρατηρήστε τη θάλασσα. Είναι καθαρή ή όχι;

Αναγνωρίζετε πουλιά ή ψάρια που κινούνται σ' αυτή;

Εντοπίστε ανθρώπινες δραστηριότητες που συνδέονται μ' αυτή.

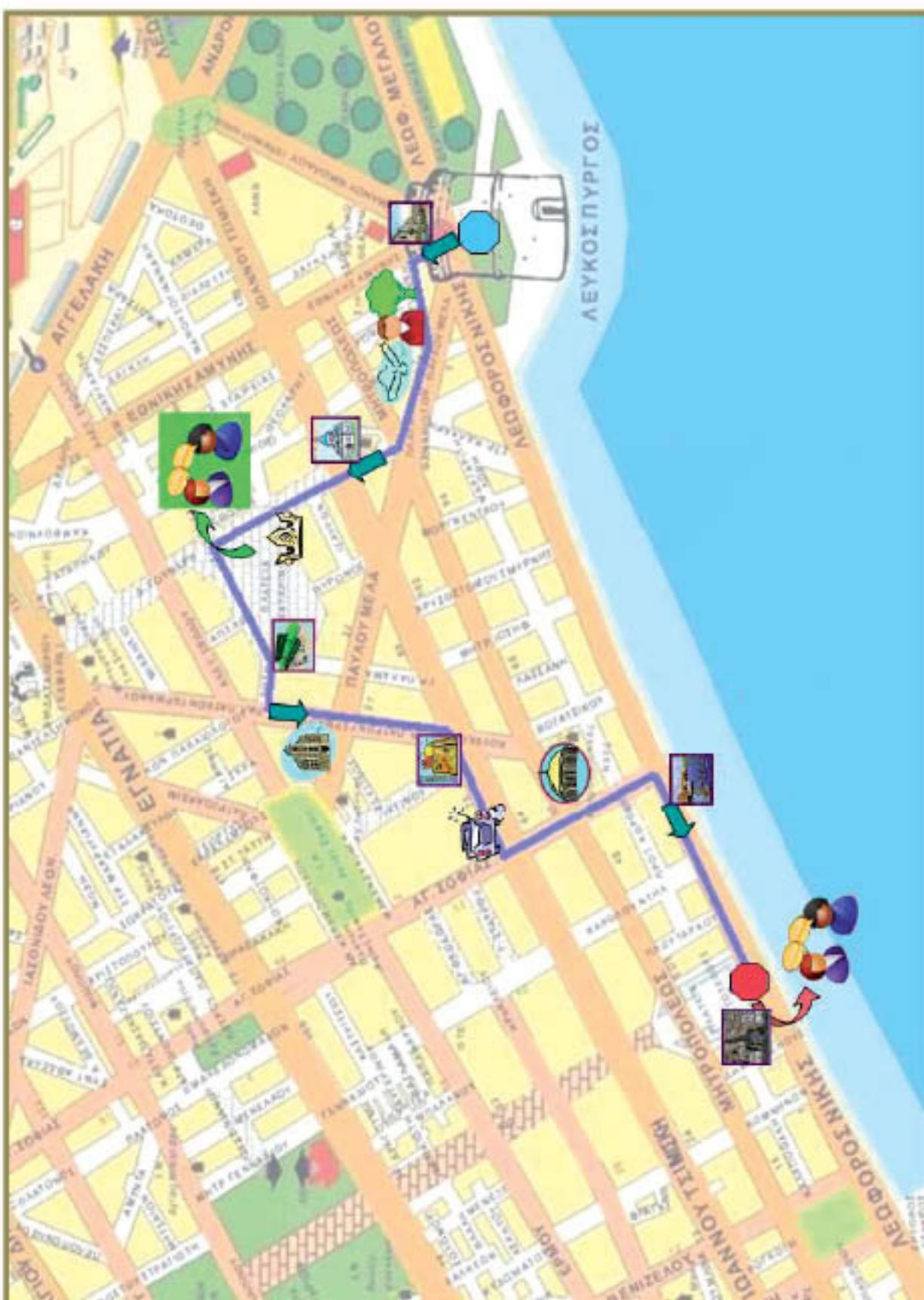
Καταγράψτε οικονομικές δραστηριότητες που εντοπίζετε στη διαδρομή σας.

Συναντήσατε αγορές ή επαγγέλματα που διατηρούνται από παλιό; Σημειώστε τα.

Εντοπίστε σημάδια φορέων που δραστηριοποιούνται στην πόλη.

Σημειώστε την επωνυμία τους και το πεδίο των δραστηριοτήτων τους.

Χάρτης μονοπατιού

Γνωρίζετε ότι;

Η οδός Εθνικής Αμύνης αρχικά ονομαζόταν Λεωφόρος Χαμιντιέ;

Η Λεωφόρος Χαμιντιέ δημιουργήθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, όταν η πόλη άρχισε να ξαναζεγται ανατολικά, μετά την κατεδάφιση των ανατολικών τειχών της πόλης. Τα ιστορικά ονόματα του δρόμου είναι δύο: Εθνικής Αμύνης, στη μνήμη της πολιτικής οργάνωσης του Ελευθέριου Βενιζέλου και της ομώνυμης επανάστασης του 1916, και Βασιλίσσης Σοφίας, προς τιμήν της βασίλισσας, συζύγου του Κωνσταντίνου.

Τα πλατάνια έχουν δώσει την ονομασία σε δυο πολύ γνωστές τοποθεσίες της Θεσσαλονίκης, το Τσινάρι και το Μπεχτσινάρ;

Υπάρχουν πολλά, ορισμένα μάλιστα υπεραιωνόβια, πλατάνια (τουρκ., cinar) ακόμα στη Θεσσαλονίκη, πλ. Λευκού Πύργου, πλ. Ναυαρίνου, Ικτίνου, πλ. Ελευθερίος, Άνω πόλη, Διτ. είσοδος, Βαφοπούλειο κ.α.. Αρκετά από αυτά τα δέντρα είναι αιωνόβια, προσφέρουν καταφύγιο στην άγρια ζωή (έντομα, πουλιά), πράσινο και δροσιά στους κατοίκους και οριοθετούν σημεία της πόλης.

Ο Ιωάννης Παπάφης υπήρξε ένας σημαντικός ευεργέτης;

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, έζησε στη Μάλτα και συχολογήθηκε με το εμπόριο, αποκτώντας πολύ μεγάλη περιουσία. Διέθεσε σημαντικά χρηματικά ποσά κατά την Επανάσταση του 1821 και τη σύσταση του Ελληνικού κράτους, στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Με τη διαθήκη του διέθεσε την περιουσία του για την ίδρυση ορφανοτροφείου στη Θεσσαλονίκη, το σημερινό Παπάφειο, και τη στήριξη ορφανοτροφείου στην Αθήνα.

Στη Θεσσαλονίκη ζουν περισσότερα από 100 είδη πουλιών;

Κάποια από αυτά μάλιστα, όπως οι σταχτάρες που μοιάζουν με τα χελιδόνια, προτιμούν τις "αστικές χαράδρες" και τα παλιά τείχη της πόλης, γιατί μοιάζουν με το φυσικό βιότοπό τους που είναι τα απόκρημνα βράχια. Οι σταχτάρες, όπως και τα χελιδόνια είναι καλοκαιρινοί επισκέπτες και τρέφονται με έντομα.

Η εκκλησία της Νέας Παναγίας έχει ιστορία οκτώ αιώνων;

Είναι τρίκλιτη βασιλική με γυναικωνίτη και τιμάται στη μνήμη της Κοίμησης της Θεοτόκου. Υπάρχουν στοιχεία σύμφωνα με τα οποία στο χώρο του σημερινού ναού της Νέας Παναγίας εντοπίζεται παλιό βυζαντινό μοναστήρι προς τιμή της Θεοτόκου του 12ου αιώνα. Το μοναστήρι αυτό καταστράφηκε το 1690 από πυρκαϊά και στη θέση του το 1727 σύμφωνα με επιγραφή χαραγμένη στο υπέρθυρο της νότιας θύρας κατασκευάστηκε ο σημερινός ναός.

Στην Πλατεία Ναυαρίνου είχε το θρόνο του ένας αυτοκράτορας;

Το κέντρο της πλατείας κατέχεται από την ανοιχτή αρχαιολογική ανασκαφή του Παλατιού, μέρος ενός τεράστιου συγκροτήματος ρωμαϊκών ανακτόρων των αρχών του 4ου αιώνα. Η πλατεία Ναυαρίνου είναι ένα από τα κεντρικότερα περάσματα της πόλης. Πάρα πολύς κόσμος δίνει ραντεβού στην Καμάρα, και στη συνέχεια κατηφορίζει είτε προς διάφορα καφέ και μπαρ, είτε προς την παραλία.

Η Θεσσαλονίκη είναι μια πόλη με ελάχιστους ελεύθερους χώρους και πράσινο;

Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα μια πόλη θα πρέπει να έχει τουλάχιστον 8-10 τ.μ. ανοιχτών χώρων/πρασίνου ανά κάτοικο. Στη Θεσσαλονίκη έχουμε μόλις 2,73 τ.μ. Μια μορφή ελεύθερου χώρου είναι η πλατεία. Η πλατεία αποτελεί τον κοινόχρηστο χώρο που χαρακτηρίζει τις ελληνικές πόλεις και τους ελληνικούς οικισμούς. Εξυπηρετεί ανάγκες λειτουργίας του δομημένου χώρου, αλλά και ανάγκες κοινωνικές, πολιτιστικές, οικονομικές, πολιτικές και οικολογικές.

Πάνω από 1000 κτήρια της πόλης έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα;

Στη Θεσσαλονίκη συναντώνται πολλά όμορφα και ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής κτήρια. Αρκετά χτίστηκαν στα τέλη του 19ου και αρχές του 20ου αιώνα ως δημόσια κτήρια (διοικητήριο, νοσοκομεία, πανεπιστήμιο, σχολεία). Τα περισσότερα όμως που βλέπουμε σήμερα στο κέντρο της πόλης χτίστηκαν μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1917 και ενσωμάτωσαν πολλά ευρωπαϊκά στοιχεία.

Η οδός Τσιμισκή πήρε το όνομά της από ένα Βυζαντινό αυτοκράτορα;

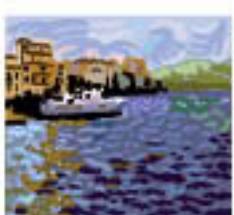
Ο Ιωάννης Τσιμισκής βασίλεψε για επτά χρόνια (969-976) σε μια περίοδο ακμής της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Σήμερα ο δρόμος που έχει το όνομά του είναι ίσως ο εμπορικότερος δρόμος της Θεσσαλονίκης και συγκεντρώνει πλήθος καταστημάτων, γραφείων, υπηρεσιών και φυσικά κόσμου.

Η Θεσσαλονίκη είναι η πιο ρυπασμένη πόλη στην Ευρώπη σε ότι αφορά τα αιωρούμενα μικροσωματίδια;

Τα μικροσωματίδια, γνωστά και ως PM10 και PM2,5, είναι ρύποι που επιβαρύνουν το αναπνευστικό σύστημα, προκαλούν άσθμα, πνευμονοπάθειες, καρδιαγγειακές παθήσεις και μειώνουν το προσδόκιμο ζωής. Παράγονται από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων, την καύση πετρελαίου οικιακή και βιομηχανική, την επαναιώρηση σκόνης δρόμων, τις βιομηχανικές μεταλλουργικές δραστηριότητες και την παραγωγή τσιμέντου / οικοδομική δραστηριότητα.

Οι παλαιοχριστιανικές και βυζαντινές εκκλησίες της Θεσσαλονίκης αποτελούν Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Στη Συμβασιλέύουσα πόλη κατά τη διάρκεια της βυζαντινής αυτοκρατορίας χτίστηκαν πολυάριθμες εκκλησίες που σώζονται ως τις μέρες μας και αναδεικνύουν την εξέλιξη της βυζαντινής τέχνης και των σχετικών ρυθμών. Σε ορισμένες μάλιστα βρίσκονται ψηφιδωτά που αποτελούν αριστουργήματα της πρώιμης χριστιανικής τέχνης.

Ο Θερμαϊκός είναι ο μεγαλύτερος κόλπος της Ελλάδας;

Βρέχοντας τις ακτές των νομών Πιερίας, Ημαθίας, Θεσσαλονίκης και Χαλιδικής παίζει κυρίαρχο ρόλο στη ζωή αυτών των περιοχών, καθώς αποτελεί δρόμο μεταφοράς ανθρώπων και προϊόντων στα μικρά και μεγάλα λιμάνια του και προσφέρει εργασία σε πολλούς ανθρώπους που ασχολούνται με τον τουρισμό και την αλιεία. Στις βόρειες ακτές του εκτείνεται ένα σημαντικότατο Εθνικό Πάρκο. Τις τελευταίες δεκαετίες ο Θερμαϊκός έχει υποστεί σοβαρότατη ρύπανση με επίπτωση τόσο στην αλιεία, όσο και στον τουρισμό και με εμφανή σημάδια και στην παραλία τη Θεσσαλονίκης.

Η Πλατεία Αριστοτέλους δημιουργήθηκε μετά την πυρκαγιά του 1917;

Η πλατεία και η οδός Αριστοτέλους είναι η μοναδική πολεοδομική ενότητα της Θεσσαλονίκης που διατηρήθηκε όπως προτάθηκε από την περίφημη Επιτροπή Εμπράρ, που σχεδίασε την ανοικοδόμηση της πυρίκαιαστης ζώνης, της κεντρικής περιοχής της πόλης, η οποία είχε καταστραφεί από τη φοιβερή πυρκαγιά του 1917. Ο Γάλλος αρχαιολόγος και πολεοδόμος Ερνέστ Εμπράρ ήταν βραβευμένος της Σχολής Καλών Τεχνών του Παρισιού και ανέλαβε επικεφαλής της εδικής προς τούτο επιτροπής.

Τρίτη φάση

Αστικό μονοπάτι. Κριτική και ερμηνεία

Η τρίτη φάση του προγράμματος προσανάτολίζεται στην άρθρωση ενός κριτικά ερμηνευτικού λόγου των παιδιών για τη ζώσα πραγματικότητα της Θεσσαλονίκης. Με αφετηρία την Πλατεία Ναυαρίνου ακολουθούμε μια διαδρομή, η οποία θα μας οδηγήσει στην Πλατεία Αριστοτέλους μέσα από πολύβουους δρόμους και στενά σοκάκια. Οι παρατηρήσεις των μαθητών σ' αυτή τη φάση θα αποτελέσουν την αφορμή να διαμορφωθεί με κριτικό τρόπο μια ερμηνεία της αστικής πραγματικότητας. Εσπάζουμε σε προβλήματά της, σε νοοτροπίες και συμπεριφορές των ανθρώπων της, σε λάθη και παραλείψεις, σε αξεις και δράσεις, οι οποίες συναποτελούν μαζί αλληλεπιδρώντας την εικόνα που οι μαθητές παρατηρούν. Τα ορατά και αόρατα στοιχεία που σύμφωνα με τον Καλβίνο αποτελούν τις πόλεις. Στα αόρατα στοιχεία συγκαταλέγουμε και τους θεσμούς που διαμορφώνουν, σχεδιάζοντας, αποκρατίζοντας και υλοποιώντας τη σημερινή εικόνα της πόλης. Σ' αυτή τη διαδικασία σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει και η αυτοκριτική των παρατηρούντων μαθητών, σε όσα τουλάχιστον σημεία οι εμπειρίες τους από τη δική τους πόλη σχετίζονται, προσφέροντας μια γόνιμη, εποικοδομητικά, άγκυρα για μας. Στο τέλος της φάσης ο κριτικός ερμηνευτικός λόγος των παιδιών που θα απαντά στο "γιατί είναι διαμορφωμένη με αυτόν τον τρόπο η πραγματικότητα της πόλης" θα μας προσφέρει ταυτόχρονα και την ευκαιρία να περάσουμε ομαλά στην επόμενη φάση μιλώντας για τι πρέπει να κάνουμε, ώστε να αλλάξουμε την εικόνα αυτή.

ΣΤΟΧΟΙ

- Να συνειδητοποιήσουν την πολυπλοκότητα της καθημερινής εμπειρίας σε μια πόλη
- Να εντοπίσουν τις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στα στοιχεία που συναποτελούν την πόλη
- Να ερμηνεύσουν φαινόμενα της καθημερινότητας στην πόλη
- Να ασκήσουν κριτική και αυτοκριτική
- Να αξιολογήσουν την κοινωνική συμμετοχή, την προσωπική τους στάση
- Να αναγνωρίσουν θεσμικά όργανα που σχετίζονται με τα προβλήματα της πόλης

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Στο δεύτερο μέρος της διαδρομής, από την Πλατεία Ναυαρίνου προς την Πλατεία Αριστοτέλους οι ομάδες αναλαμβάνουν να διαμορφώσουν έναν ταξιδιωτικό οδηγό της πόλης με βάση όχι μόνο τις παρατηρήσεις τους, αλλά την ερμηνεία και την κριτική τους ματά. Καθώς περπατούμε, επιλέγουμε από το πεδίο των παρατηρήσεών μας καταστάσεις, γεγονότα, συμπεριφορές, νοοτροπίες και τις καταγράφουμε. Σε επιλεγμένα σημεία, όπως και στην προηγούμενη φάση, σταματούμε και συζητούμε τόσο τις παρατηρήσεις των παιδιών, όσο και το πληροφοριακό υλικό της διαδρομής. Προσπαθούμε να εσπιάσουμε στην ερμηνεία, στην κριτική αλλά και στην αυτοκριτική των παιδιών.

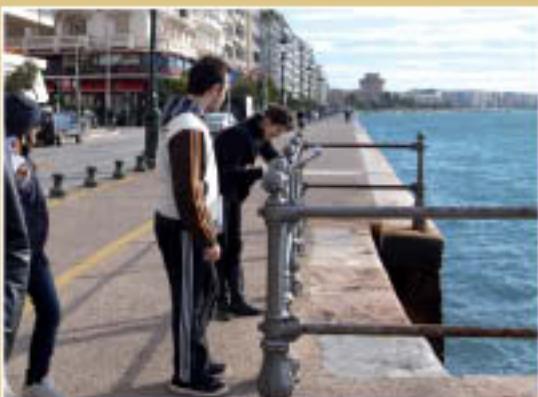

Ερμηνεύουμε δηλαδή τις αντιθέσεις όπως εμφανίζονται στην οδό Τσιμισκή, ανάμεσα στον πλούτο και τη φτώχεια, ανάμεσα στα μεγάλα εμπορικά καταστήματα και στους μικροπωλητές του δρόμου, ασκούμε την κριτική μας, αλλά και τοποθετούμε στο πλαίσιο αυτής της κριτικής τον ίδιο μας τον εαυτό, ως προς την υποταγή ή όχι στα καταναλωτικά πρότυπα της εποχής και της αγοράς. Δίνουμε έμφαση πλέον στις αξιακές αιφετηρίες που δικαιολογούν, ερμηνεύουν τα παραπτηρούμενα στοιχεία, αξιες που νοηματοδοτούν τη δράση που συνυφαίνεται μπροστά μας μέσα από τις σε πρώτη ανάγνωση επερόκλητες, αλλά τελικά συνδεόμενες με νήμα ψηφίδες της αστικής πραγματικότητας.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητα 8, Φύλλο "Γνωρίζετε ότι?", Υποστηρικτικά κείμενα

2. Μια άλλη πρόταση για τη συγκεκριμένη διαδρομή η οποία μπορεί να αντικαταστήσει την προηγούμενη, αλλά και να τη συμπληρώσει παράλληλα είναι η ανάθεση του ρόλου των δημοσιογράφων στα μέλη των ομάδων. Παρατηρώντας λοιπόν τη ζωή στην πόλη, διατυπώνουμε λόγο ερμηνευτικό και κριτικό με τη ματά και την πένα ενός μαχητικού δημοσιογράφου. Καταγράφουμε καθώς περπατούμε όσα μας κάνουν θετική ή αρνητική εντύπωση, παραθέτοντας στοιχεία για το χρόνο, τον ακριβή τόπο, τα πρόσωπα που συμμετέχουν, σημαντικές λεπτομέρειες που θα μας δώσουν στο τέλος την ευκαιρία να δώσουμε τη δική μας ερμηνεία κρίνοντας και διαμορφώνοντας το χάρτη των αξιακών αντιλήψεων που ερμηνεύουν, δικαιολογούν τις παραπτηρήσεις των παιδιών από το κέντρο της Θεσσαλονίκης. Παρατηρήσεις που θα συνδέονται παράλληλα και με τις δικές τους εμπειρίες τοποθετώντας

στο πλαίσιο της παραπτηρησης και τους ίδιους τους εαυτούς τους. Τα μέλη της ομάδας καταγράφουν τις παραπτηρήσεις τους και στις στάσεις που γίνονται στα επιλεγμένα σημεία της διαδρομής συζητούν και διαμορφώνουν το άρθρο ή τα άρθρα τους.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητα 9, Φύλλο "Γνωρίζετε ότι?", Υποστηρικτικά κείμενα

Υπάρχει επίσης η δυνατότητα δύο ομάδες να αναλάβουν τη σύνταξη του ταξιδιωτικού οδηγού και άλλες δύο το ρόλο των δημοσιογράφων ή να λειτουργήσουν όλες οι ομάδες και με τους δύο ρόλους. Να εντοπίσουν δηλαδή, τα σημεία ενδιοφέροντος που θα συμπεριλάβουν στον οδηγό τους και αφού επιλέξουν ένα από αυτά, να το παρουσιάσουν κριτικά σε μορφή άρθρου. Κριτήρια για την επιλογή του τρόπου υλοποίησης των δραστηριοτήτων αυτής της φάσης είναι η δυναμική των ομάδων και ο χρόνος που έχουμε στη διάθεσή μας.

3. Καθώς φτάνουμε στην Πλατεία Αριστοτέλους, ένα από τα πιο χαρακτηριστικά τοπόσημα, σύμβολα της πόλης έχουμε ως κύρια δραστηρότητα την παρουσίαση των οδηγών ή των άρθρων ή και των δύο μαζί που δημιούργησαν οι ομάδες. Δίνουμε χρόνο για την ολοκλήρωσή τους και μετά την παρουσίαση συζητούμε με τα παιδιά, καταλήγοντας στο αξιακό πλαίσιο που χαρακτηρίζει τη διαμόρφωση της ζωής μας στη Θεσσαλονίκη και μάλιστα της ποιότητάς της.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητες 8, 9

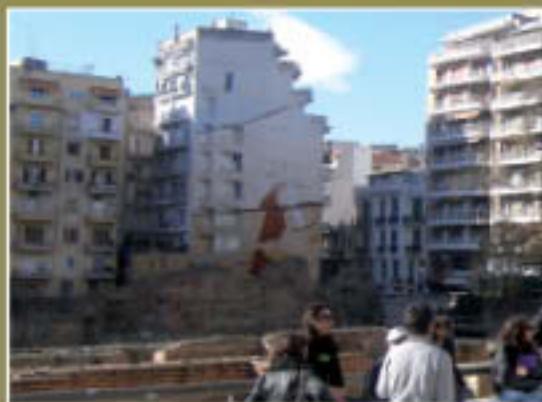

Υποστηρικτικά κείμενα

Συνομιλώντας με τα αρχαία ερείπια

Κατά την τελευταία δεκαετία έχει υπόρξει ένας έντονος δημόσιος διάλογος για το μέλλον της περιοχής (ο. της πλατείας Ναυαρίνου): πώς θα μπορούσε να ενσωματωθεί λειτουργικά ή άλλως στη ζωή των κατοίκων. Η ακόμη όλυτη αντιμαχία βρίσκεται στους δύο πόλους, τα ακοδημαικό ενδιαφέροντα από τη μία, και τις καθημερινές ανάγκες της πόλης για ανοιχτούς χώρους από την άλλη. Όσον αφορά το ιδεαλογικό υπόβαθρο της διαμόχης, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει δύο διαφορετικούς ορισμούς και αντιλήψεις της "παρένθεσης" που χαρακτηρίζουν τις δύο αντίθετες πλευρές. Για την πλειονότητα των κατοίκων, η τοποθεσία, που κατέχει το κέντρο της πλατείας Ναυαρίνου, στο μεγαλύτερο μέρος της απροστέλαστη και περιφραγμένη, υπόρχει μόνο για να τη βλέπει κανεὶς από μακριά, γίνεται αντιληπτή σαν να ανήκει σε μια έρχωριστη σφαίρα από εκείνη της καθημερινής ζωής. Η "παρένθεση" είναι ανενεργής ή ακόμη και διασποριστική. Αντίθετα, για τους αρχαιολόγους, το ερείπιο του συγκροτήματος είναι το (μόνο) κέντρο. Η "παρένθεση" έχει καταργήσει τα συμφραζόμενά της, ακριβώς όπως στις φωτογραφίες τα γύρω κτίρια έχουν γίνει "αόρατα"... Όμως στην περιοχή έχει ήδη πραγματοποιηθεί μια πολύ πιο ενδιαφέρουσα πρόταση: στην κατακόρυφη επιφάνεια περάπλευρης πολυκατοικίας έχει ζωγραφιστεί, αντί για οποιοδήποτε αυθαίρετο σχήμα, τμήμα της κάτωψης του αρχαιολογικού χώρου, υπό κλίμακα. Είναι μια ακριβής και επιμορφωτική σχεδίαση, βασισμένη στα σχέδια των αρχαιολόγων της ανασκαφής. Αν γινόταν αυτό σε μεγαλύτερη έκταση, η Θεσσαλονίκη θα είχε άποψη για το τι υπόρχει μέσα στη "μεγάλη τρύπα" που καταλαμβάνει ένα μεγάλο ανοιχτό χώρο στο κέντρο της πόλης. Τα περιβόλλοντα κτίρια, αντί να είναι "προβληματικά" στη σχέση τους με τα "αρχαία", θα γίνονταν πραγματικά συμμέτοχοι, συνομιλώντας με τα αρχαία ερείπια.

Κατσαβουνίδου Γαρυφαλλίο

Μια πολίτεια έχει τη δική της ζωή, το μιαστήριό της, είναι ο κόσμος αλόκληρος. Μπορούσε χρόνια να τριγυρών στους δρόμους της, χωρίς να τη γνωρίσω. Μένει ένας λαβύρινθος. Τίποτα δεν είναι όπως φαίνεται. Ούτε είναι αρκετή η άρση τ' αποκαλύψει τι κρύβεται πέρα απ' αυτό που βλέπουμε. Υπήρχον τόσες κλειστές πόρτες που δε θε 'ταν δυνατό να τις ανοίξω, δρόμοι που δε θε πατούσουν τα βήματά μου, περιοχές όπου δε θε κατόρθωνα να εισχωρήσω, αντικείμενα που κρύβουν ερμητικά έναν αθέστο εσωτέρο και δείχνουν μόνο επιφάνειες.

Στέλιος Ξεφλούδας, "Εσωτερική βιογραφία". Στο: Καρατζές & Χασιώτη, 1998.

Σωτηρία "πλάτανου-μνημείου" στην καρδιά της Θεσσαλονίκης

Της Ζωγιάς Κουταλιανού

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. Ο γιγάντιος πλάτανος της πλατείας Ναυαρίνου στην καρδιά της Θεσσαλονίκης, που ακόμη την είσοδο του αρχαιολογικού χώρου του Γαλεριανού Αυτοκρατορικού Συγκροτήματος, βρίσκεται στην ίδια θέση τα τελευταία διακόσια χρόνια περίπου. Πρόκειται για ένα από τα πολλά δέντρα - μνημεία που απαντώνται σε ελληνικές πόλεις και χωριά, συνυφασμένα με το τοπίο, την ιστορία κάθε τόπου. Ωστόσο, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπου το παραμικρό δεντράκι καταγράφεται, αριθμείται και παρακαλουθείται συστηματικά, εδώ απουσιάζει η μέριμνα για την καταχώρισή τους σε εδικό μητρώο μνημείων δέντρων.

Η "περιπέτεια"

Αφορμή για τη σχετική πρόταση που διατυπώνουν ειδικοί επιστήμονες στάθηκε η "περιπέτεια" του υπεραιωνόβιου πλατάνου της πλατείας Ναυαρίνου. Το δέντρο είχε υποστεί ζημιές, καθώς τα τελευταία χρόνια τα τεράστια κλαδιά του έσπαζαν με τους ισχυρούς ανέμους λόγω βάρους και σήψης, με αποτέλεσμα να καταστεί επικίνδυνο για τους πεζούς αλλά και για τη μακροχρέωσή του. Με πρωτοβουλία της ΙΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, που επισήμωνε την επικίνδυνότητα αλλά και τον ιστορικό του χαρακτήρα, ο Δήμος Θεσσαλονίκης προχώρησε στη στοχευμένη κλάδευσή του σε συνεργασία με τον αναπληρωτή καθηγητή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος ΑΠΘ κ. Θεοχ. Ζάγκα, που ειδικεύεται στην αστική δασοκομία και παλαιότερα είχε συμβάλει στη συντήρηση των "διατηρητέων" πλατανών της οδού Βαφοπούλου και υπεραιωνόβιας φτελιάς στην οδό Μαρτίου στην Αν. Θεσσαλονίκη. Στόχος ήταν να μην αλλοιωθεί η μορφή του, αλλά να ελαφρύνουν κατά μερικούς τόνους βιομάζας τα κλαδιά του και να θωρακιστεί από έντομα με την επάλεψη εδικών παρασκευασμάτων στις "πληγές" του.

Η όλη προσπάθεια ξεχωρίζει και επεδή βρίσκεται στον αντίοδα της συνηθισμένης πρακτικής κλαδέματος των δενδροστοιχιών της Θεσσαλονίκης, που στο πρόσφατο παρελθόν είχε προκαλέσει την έντονη αντίδραση 150 πανεπιστημιακών (δασολόγοι, γεωπόνοι κ.ά.) και πολλών πολιτών, οι οποίοι με ευπόγραφη επιστολή διαμαρτυρίας προς τον δήμο ζητούσαν επιστημονική προσέγγιση στη φροντίδα του αστικού πρασίνου. "Τα δέντρα μεγάλης ηλικίας εντός πόλεων, που συνδέονται με την ιστορία και το τοπίο μιας γειτονιάς, πρέπει να έχουν διαφορετική μεταχείριση από τα υπόλοιπα, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν είναι όλα τα δέντρα σημαντικά για τη βιωσιμότητα μιας πόλης", τόνισε ο κ. Ζάγκας, πρόεδρος της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας και αντιπρόεδρος του Σωματείου "Φίλοι του Πρασίνου Θεσσαλονίκης". Πάσω μάλλον σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα, τονίζει ο ίδιος, όπου το αστικό πράσινο ούτε κατά διάνοια προσέγγιζε το κατώτατο δριό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (8 - 10 τ.μ. πρασίνου ανά κάτοικο), με 2,7 τ.μ. να αναλαγούν σε κάθε Θεσσαλονικά και 2,8 τ.μ. σε κάθε Αθηναίο.

Τα μνημειακά δέντρα της Θεσσαλονίκης, κατά τον ίδιο, βρίσκονται σε μεγάλη πληθώρα και διάσπαρτα σε όλη την πόλη, ενώ ένα από αυτά είναι και ο πλάτανος της πλατείας του Λευκού Πύργου στην παραλία της Θεσσαλονίκης, για τον οποίο επίσης προγραμματίζεται ειδική περιοίηση.

Ειδικό μητρώο

Απαραίτητη προϋπόθεση, ωστόσο, για τη συστηματική φροντίδα του συνόλου των μνημειακών αστικών δέντρων, επισημαίνει ο κ. Ζάγκας, είναι η σύσταση ειδικού μητρώου. "Θα μπορούσαν έτοι να τύχουν καλύτερης προσοχής με λιγότερο κόπο", παρατήρησε. Το υπουργείο Περιβάλλοντος, πρόσθετε, πρέπει να επιληφθεί συνολικά των μνημείων της ελληνικής Φύσης, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται μνημειακά δέντρα, όπως ο πλάτανος της Τσαγκαράδας Πηλίου κι εκείνος της Μεσοκάμης Ευρυτανίας, που προσφέρουν τη σκιά τους για περισσότερα από χίλια χρόνια. Προς σπιγμήν, πάντως, ο Δήμος Θεσσαλονίκης προχωράει στην κατάρτιση του μητρώου αστικών δέντρων. Μέχρι σήμερα έχει καταγραφεί το 40% του συνόλου των 50.000 δέντρων του δήμου, σύμφωνα με στοιχεία της Αντιδημαρχίας Πρασίνου.

Εφημερίδα Καθημερινή 2/10/2010

Σε συμπληγάδες θορύβου και ρύπανσης η Θεσσαλονίκη

Του Δημήτρη Διαμαντίδη

"Θάλαμο αερίων" αλλά και ενοχλητικών θορύβων θυμίζει το κέντρο της Θεσσαλονίκης, όπου η κίνηση χλιδών σχημάτων εγκυμονεί κινδύνους για την υγεία των πολιτών και επιβαρύνει υπέρμετρα το περιβάλλον. Οι μετρήσεις εκπομπών ρύπων στα κυκλοφορούντα σχήματα καταδεικνύει ότι αυτά διαχρονικά μολύνουν όλο και περισσότερο, αλλά και προκαλούν εκτεταμένη προενόχληση. Μία πολύχρονη έρευνα (από το 1996) του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης και ειδικότερα από τον καθηγητή και διευθυντή του Ερευνητικού Εργαστηρίου Εφαρμοσμένης Φυσικής Κ. Φωκίωνα Βοσνιάκο και τους συνεργάτες του, καταδεικνύει το λόγο το αληθές.

Τα επίπεδα του θορύβου στις οδούς Εγνατία, Τσιμισκή, Γ. Παπανδρέου και Β. Όλγας υπερβαίνουν σημαντικά το ευρωπαϊκό όριο ασφαλείας των 67 ντεσιμπέλ (dB) και φτάνουν μέχρι και τα 79 ντεσιμπέλ. Σύμφωνα με τις διεθνες σταθερές επίπτωσης στη δημόσια υγεία, που δίνονται από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, θόρυβος πάνω από τα 55 ντεσιμπέλ μπορεί να προκαλέσει ιδιαίτερη ενόχληση, επιθετικότητα και διαταραχές ύπνου, περισσότερα από 65 ντεσιμπέλ μπορεί να προκαλέσουν υπέρταση, ακόμη και αρτηριοκαρδιακά νοσήματα, ενώ πάνω από 75 ντεσιμπέλ δημιουργούν υψηλό στρες, προσωρινή ή ακόμη και μόνιμη απώλεια ακοής.

Εκτός ορίων εκπομπές ρύπων

"Το εργαστήριό μας από το 1996 μέχρι και σήμερα πραγματοποιεί διεποχιακές μετρήσεις στην "πηγή" (στα κυκλοφορούντα σχήματα) σε επιλεγμένα σημεία στο αστικό συγκρότημα της μείζονος Θεσσαλονίκης με την βαθύτα της Τροχαίας, όσον αφορά την παραγωγή ατμοσφαιρικής ρύπανσης και πχορύπανσης στην πόλη που οφείλεται αποκλειστικά στο όχημα. Τα κνούμενα σχήματα αποτελούν τον βασικό ρυπαντή των αστικών συγκροτημάτων, όπως διαπιστώσαμε από σχετικές μετρήσεις που κάναμε κι α' άλλες πόλεις (Κοζάνη, Φλώρινα, Πρέβεζα, Κατερίνη, κ.α.) της χώρας" υπογραμμίζει ο κ. Βοσνιάκος. Αυτές οι εκτός ορίων εκπομπές προέρχονται είτε από κακή λεπτομέργυα του αυτοκινήτου

(χαλασμένος ή ληγμένος καταλύτης), είτε από κακό-συντηρημένο όχημα (αρρύθμιστο, κλπ). Την ίδια στιγμή καταγράφονται στο περιβάλλον του κέντρου της Θεσσαλονίκης πολλά αιωρούμενα σωματίδια ιδιαίτερα εξαιτίας της κυκλοφορίας των οχημάτων. Έτσι επιπλέον των κλασσικών ρύπων (διοξείδιο του άνθρακα κ.α.), που εκπέμπονται από τα σχήματα, μετρήθηκε και 2-2,5 φορές μεγαλύτερη συγκέντρωση οργανικών πτητικών ενώσεων στην πόλη, σε σύγκριση με τη βιομηχανική περιοχή της Θεσσαλονίκης (οι οργανικές πτητικές ενώσεις εμπεριέχονται στα καύσιμα).

Ατυχήματα και ρύπανση

Ακόμη καταγράφηκε μεγάλη συσχέτιση (75%) μεταξύ ενός αστικού ατυχήματος και των κλιματολογικών παραμέτρων (που επιδρούν στην ψυχολογική κατάσταση του οδηγού, αλλά και του πεζού). Έτσι στη Θεσσαλονίκη μετά τις 15 Μαΐου και μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου κατά τις απογευματινές ώρες (2-4) ο "συντελεστής ευεξίας" είναι ιδιαίτερα ανεβασμένος (πάνω από 24 - φυσιολογική τιμή θεωρείται το 21) με αποτέλεσμα να προκαλείται αίσθημα δυσαφορίας στον γενικό πληθυσμό και να αυξάνονται οι πιθανότητες ατυχημάτων. Εκτός από την κίνηση των πολλών σχημάτων και η μορφολογία του κέντρου της Θεσσαλονίκης επιπένει τη δυσμενή κατάσταση. Οι πολλές "οδικές χαράδρες" (στενοί δρόμοι με ψηλά κτήρια), ο κακός αερισμός της πόλης λόγω της ύπαρξης τεράστιων κτηρίων, το λίγο πράσινο (περίπου 5 τμ/κάτοικο) και η ύπαρξη άπνοιας σε ποσοστό 50% επησίως, συγκαταλέγονται στα "μειονεκτήματα" του περιβάλλοντος της συμπρωτεύουσας.

Παράλληλα με την αέρια ρύπανση, σε υψηλά επίπεδα κυμαίνεται και η προενόχληση ή πχορύπανση, η οποία δεν οφείλεται μόνο στις κακές συνθήκες κυκλοφορίας και στην κατάσταση των σχημάτων, αλλά και σε άλλους παράγοντες. Τέτοιοι παράγοντες είναι και πάλι οι "οδικές χαράδρες", που "πολλαπλασιάζουν" την ήχο.

67db. (Ντεσιμπέλ) είναι το ευρωπαϊκό όριο ασφάλειας για τον θόρυβο της πόλης.

79db. (Ντεσιμπέλ) φθάνει ο θόρυβος στην Εγνατία ακολουθούν η Β. Όλγας, η Τσιμισκή, η Γ. Παπανδρέου, η Δωδεκανήσου, η Βενιζέλου και η περιοχή του Νέου Σιδηροδρομικού Σταθμού, όπου, σύμφωνα με τις μετρήσεις, ο θόρυβος φτάνει στα 74 ντεσιμπέλ.

2,75τ.μ. πράσινο αντιστοιχούν σε κάθε κάτοικο της συμπρωτεύουσας.

2,5 φορές περισσότεροι είναι οι ρύποι που εντοπίζονται στο κέντρο της πόλης έναντι αυτών της βιομηχανικής περιοχής.

Δραστηριότητα 8: Ένας οδηγός . . . διαδρομής

Στη διαδρομή σας από το Λευκό Πύργο προς την Πλατεία Ναυαρίνου αξιοποιήσατε τις αισθήσεις σας, συλλέγοντας πληροφορίες, δεδομένα για τη σημερινή πραγματικότητα της Θεσσαλονίκης. Ξεκινούμε τώρα μια πορεία, η οποία θα μας οδηγήσει στην Πλατεία Αριστοτέλους. Κατά τη διάρκεια της διαδρομής έχετε μια αποστολή:

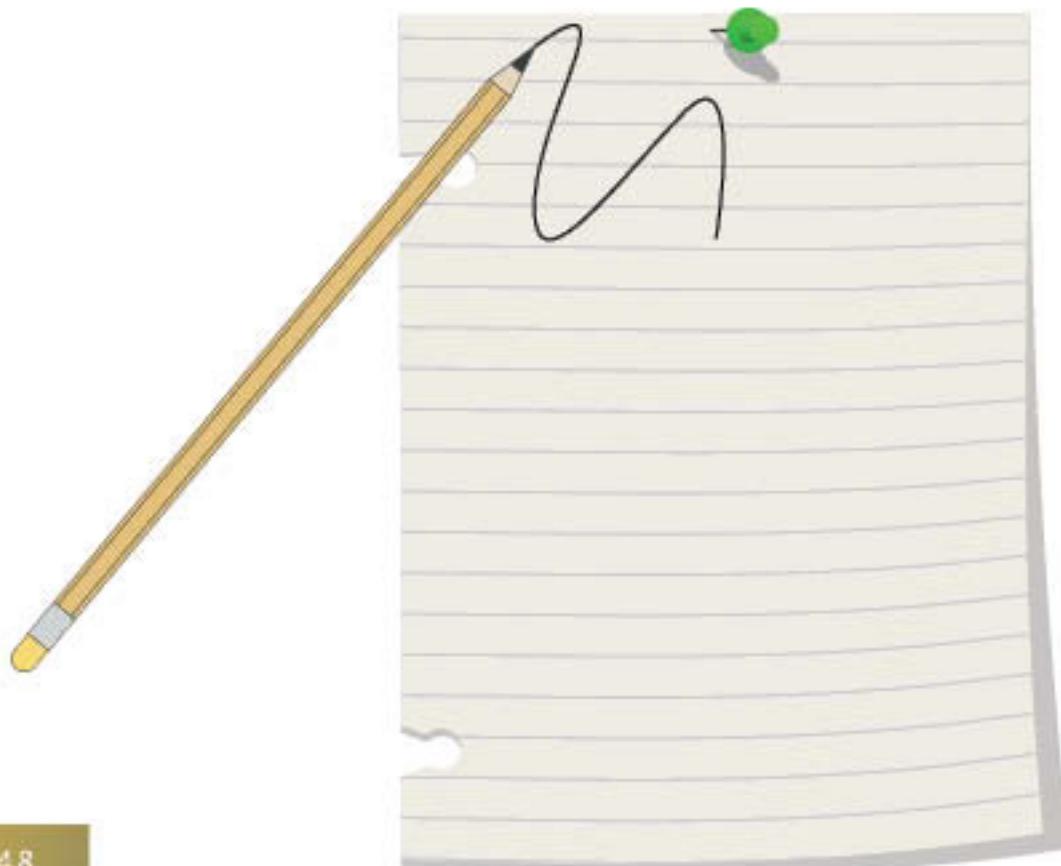
Αποστολή

A. Σας έχει διθεί ένας χάρτης της διαδρομής που θα ακολουθήσουμε. Έργο σας είναι να διαμορφώσετε το χάρτη αυτό προσθέτοντας σημεία που εσείς κρίνετε ενδιαφέροντα. Θεωρήστε ότι δημιουργείτε έναν δικό σας ταξιδιωτικό οδηγό της πόλης για όσους δεν τη γνωρίζουν, επικεντρώνοντας όμως όχι μόνο σε ιστορικά μνημεία και άλλα αξιοθέατα, αλλά και ενδιαφέροντα για σας στοιχεία που συνδέονται με τις τέσσερις διαστάσεις της αειφορίας, όπως τις γνωρίσαμε.

1. Η εργασία γίνεται στο πλαίσιο της ομάδας
2. Αξιοποιείστε τα χρωματιστά χαρτάκια που σας έχουν διθεί και σημειώστε στο αντίστοιχο χρώμα, ανάλογα με τη διάσταση (φύση, οικονομία, κοινωνία-πολιτισμός, πολιτική) στην οποία εντάσσονται οι δικές σας επιλογές. Καταγράψτε σ' αυτά επαρκή στοιχεία για την επιλογή σας.

B. Αφού ολοκληρωθεί η διαδρομή μας, εργαζόμαστε σε ομάδες ετοιμάζοντας την παρουσίαση του οδηγού μας.

Είναι σημαντικό η παρουσίαση να επικεντρώνει σε μια προσπάθεια κριτικής και ερμηνείας των όσων είδαμε κατά τη διάρκεια της διαδρομής.

Δραστηριότητα 9: Με τη ματιά του δημοσιογράφου

Στη διαδρομή σας, από το Λευκό Πύργο προς την Πλατεία Ναυαρίνου, αξιοποιήσατε τις αισθήσεις σας, συλλέγοντας πληροφορίες, δεδομένα για τη σημερινή πραγματικότητα της Θεσσαλονίκης.

Ξεκινούμε τώρα μια πορεία, η οποία θα μας οδηγήσει στην Πλατεία Αριστοτέλους. Κατά τη διάρκεια της διαδρομής έχετε μια αποστολή:

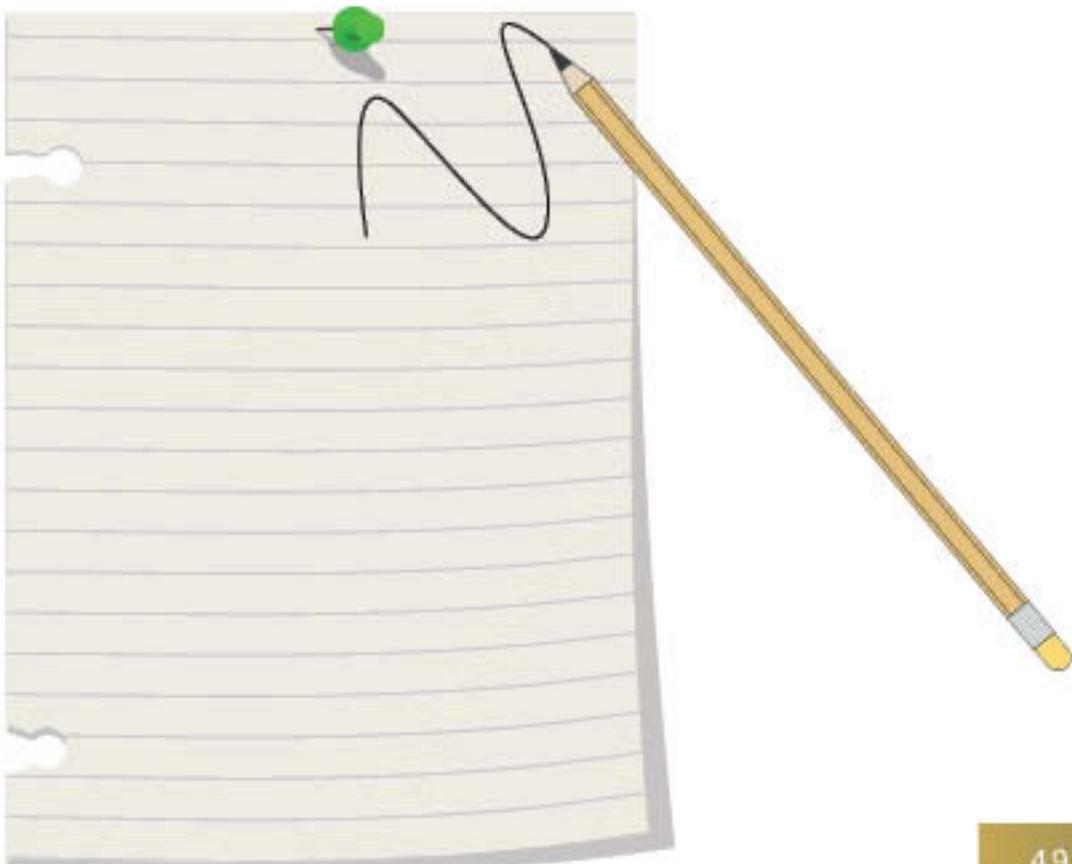
Αποστολή

A. Σας έχει διθεί ένας χάρτης της διαδρομής που θα ακολουθήσουμε. Έργο σας είναι να σημειώσετε σ' αυτόν θέματα τα οποία σας έκαναν εντύπωση και σας εμπνέουν να τα παρουσιάσετε σε ένα άρθρο για τη σχολική εφημερίδα ή μια εφημερίδα της πόλης.

1. Η εργασία γίνεται στο πλαίσιο της ομάδας
2. Καταγράψτε το θέμα του άρθρου στα χρωματιστά χαρτάκια που σας δίνονται, ανάλογα με τη διάσταση (φύση, οικονομία, κοινωνία-πολιτισμός, πολιτική) στην οποία εντάσσεται, είτε με μορφή απλής σημείωσης, είτε με έναν κανονικό τίτλο άρθρου. Συμπληρώστε επίσης τις σημαντικές λεπτομέρειες του θέματος που επιλέξατε.

B. Αφού ολοκληρωθεί η διαδρομή μας εργαζόμαστε σε ομάδες, ετοιμάζοντας την παρουσίαση του άρθρου ή των άρθρων μας.

Είναι σημαντικό η παρουσίαση να επικεντρώνει σε μια προσπάθεια κριτικής και ερμηνείας των όσων είδαμε κατά τη διάρκεια της διαδρομής.

Συμπληρωματική Δραστηριότητα 1

Μαθαίνουμε τη γνώμη των άλλων

Συζητούμε με τα παιδιά για το σκοπό της δραστηριότητας, καταγράφουμε και εσπιάζουμε σε ό,τι επιθυμούμε να μάθουμε, για να συγκροτήσουμε μια άποψη για τις πεποιθήσεις, απόψεις των κατοίκων της Θεσσαλονίκης και διαμορφώνουμε ένα ερωτηματολόγιο.

Πορεία

- Η ομάδα εξετάζει, αν υπάρχει άλλος τρόπος να αναζητηθεί η άποψη των κατοίκων για τη βιωσιμότητα της Θεσσαλονίκης και ποιος είναι αυτός.
- Εκπιμά το χρόνο που έχει στη διάθεσή της για τη διεξαγωγή και ανάλυση του ερωτηματολογίου και ανάλογα προχωρά στη διαμόρφωσή του.
- Η ομάδα συζητά για τους κανόνες διαμόρφωσης και χρήσης του ερωτηματολογίου, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα χαρακτηριστικά της αντικειμενικότητας και υποκειμενικότητας που τα διακρίνουν. Από τη μια είναι ανάγκη να τεκμηριωθεί σωστά η διαδικασία του ερωτηματολογίου, ώστε να είναι περισσότερο αποδεκτό το αποτέλεσμα, από την άλλη όμως η διαμόρφωση και εστίαση σε συγκεκριμένα θέματα αναδεικνύουν την υποκειμενικότητά του. Αποτελεί καλή αφορμή για συζήτηση σχετική με την αλήθεια που διέπει πολλά από τα στοιχεία ερευνών που στηρίζονται σε ερωτηματολόγια.
- Διατυπώνει τις ερωτήσεις, αποφασίζει για το είδος (ανοικτές - κλειστές) και τη σειρά τους και κάνει μια πρώτη δοκιμή απόντησής του, ώστε να διαγνωστούν τα τυχόν προβληματικά στοιχεία.
Κατά τη διάρκεια της πορείας στο εκπαιδευτικό μονοπάτι προσεγγίζει και ρωτά με ευγένεια και διακριτικότητα πεζούς που συναντά κατά τη διαδρομή.
- Καταγράφει, αναλύει και παρουσιάζει τα αποτελέσματα.

Ερωτηματολόγιο: Θεσσαλονίκη - Βιώσιμη πόλη;

Μια έρευνα των απόψεων των κατοίκων του Δήμου για τη βιωσιμότητα της περιοχής.

Δημογραφικά

Σημειώστε την ηλικιακή σας ομάδα

☐ 15-17	☐ 40-49
☐ 18-29	☐ 50-59
☐ 30-39	☐ 60 και πάνω

Σημειώστε το φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Εργασία

Εργάζεστε: Ναι Όχι

Γνώση της έννοιας

Πώς βαθμολογείτε τη γνώση των εννοιών "βιωσιμότητα" και "βιώσιμη πόλη";

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Δεν τις γνωρίζω	☐ Πάρα πολύ καλά

Άποψη

Πιστεύετε πως ο τρόπος ζωής σας στη Θεσσαλονίκη είναι βιώσιμος;

- ναι
- όχι
- Δεν είμαι σίγουρος

Προβλήματα

Ποιά θεωρείτε ως μεγαλύτερα προβλήματα της ζωής σας στη Θεσσαλονίκη;

Συμμετοχή

Συμμετέχετε εσείς προσωπικά σε ενέργειες για βελτίωση της ζωής σας εδώ;

- Ναι
- Όχι
- Δεν είμαι βέβαιος

Γνωρίζετε, αν συμμετέχουν άλλα μέλη της οικογένειάς σας ή φίλοι σας;

- Ναι
- Όχι
- Δεν είμαι βέβαιος

Συμπληρωματική Δραστηριότητα 2 : Αναζητούμε στοιχεία στον . . . αέρα !

Θεωρητικά

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί μία προσέγγιση οργάνωσης μαθημάτων με χρήση των νέων τεχνολογιών που ονομάζεται WebQuest. Ένα WebQuest αποτελεί μία δραστηριότητα κατευθυνόμενης διερεύνησης κατά την οποία οι μαθητές αναλαμβάνουν να λύσουν ένα πρόβλημα, αξιοποιώντας το διαδίκτυο ως βασική πηγή πληροφορίας. Σε μια δραστηριότητα αυτής της μορφής, η πληροφορία αποτελεί το πρωτογενές υλικό προς επεξεργασία και οικοδόμηση νέας γνώσης. Τα WebQuest σχεδιάζονται, ώστε να οριθετούν τη δραστηριότητα των μαθητών, να εστιάζουν στη χρήση της πληροφορίας παρά στην απλή αναζήτησή της, και να υποστηρίζουν τους μαθητές να καλλιεργήσουν την αναλυτική, συνθετική σκέψη και την κριτική τους ικανότητα.

Στην προτεινόμενη δραστηριότητα, η οποία μπορεί να ενσωματωθεί στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα του σχολείου ή της Περιβαλλοντικής ομάδας, εστιάζουμε σε μια από τις πιο επιβαρυμένες περιοχές της Θεσσαλονίκης, το Δήμο Κορδελίου Ευόσμου, στον οποίο και έχει την έδρα του το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Καθοδηγούμε τα παιδιά σε μια αναζήτηση και κριτική αξιοποίηση πληροφοριών, ώστε να συνθέσουν μια απάντηση ως προς τα αίτια της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στο Κορδελίο, και τις επιδράσεις της στους κατοίκους του και όχι μόνο, αφού η αέρια ρύπανση δεν περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη γεωγραφικά περιοχή, αλλά απλώνεται ανάλογα με τις κινήσεις του αέρα σε ολόκληρη την πόλη της Θεσσαλονίκης. Το Webquest οδηγεί επίσης στην αναζήτηση των υπευθύνων αυτής της κατάστασης και των ενεργειών που θα πρέπει να αναληφθούν για την αντιμετώπισή της.

Δραστηριότητα

Εισαγωγή

Αρκετά πρωινά στη διάρκεια του χρόνου οι κάτοικοι της περιοχής αισθάνονται πως κάπι βρίσκεται στον αέρα. Το μυρίζουν, τους προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα, πολλές φορές, τα μάτια τους τσούζουν ενώ και εξανθήματα δεν είναι σπάνια. Μιλούμε τότε για αέρια ρύπανση η οποία δυσκολεύει όχι μόνο τους κατοίκους της περιοχής αλλά και άλλων περιοχών, καθώς αυτή μεταφέρεται σε άλλα σημεία της Θεσσαλονίκης. Βοηθήστε μας να αναζητήσουμε τους υπευθύνους. Βοηθήστε μας να καταλογίσουμε τις ευθύνες. Γιατί σίγουρα κάποιος έχει σχεδιάσει, έχει πάρει αποφάσεις, έχει ενεργήσει ή, ας λάβουμε κι αυτό υπόψη μας, δεν έχει κάνει τίποτα, για να επιλύσει το πρόβλημα.

Έρευνα

Η έρευνα που θα αναλάβετε πρέπει να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Τι προκαλεί τη ρύπανση του αέρα στο Κορδελίο;
- Πώς επηρεάζει τους κατοίκους;
- Ποιός ευθύνεται;
- Τι μπορούμε να κάνουμε για αυτό;

Για το σκοπό αυτό θα περιηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες που θα αποτελέσουν τις πηγές σας. Αξιοποιήστε τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου και παρουσίασης, ώστε να παρουσιάσετε στις άλλες ομάδες τα αποτελέσματα της έρευνάς σας.

Διαδικασία

1. Διαβάστε τις πληροφορίες σχετικά με τη ρύπανση του αέρα στο Κορδελιό που σας παρέχουν οι ιστοσελίδες που σας έχουν διθεί.
2. Επιλέξτε υλικό κατάλληλο να υποστηρίξει τις απαντήσεις που εσείς δίνετε στα ερωτήματα.
3. Δημιουργήστε μια παρουσίαση των πορισμάτων της έρευνάς σας, ώστε να πείσετε τους συμμαθητές σας για την ορθότητα των απόψεών σας.

Πηγές:

- Συνέντευξη δημάρχου σε μαθητές, 2003
<http://4dim-elefth.thess.sch.gr/sinentefksi.htm>
- Αναδημοσίευση άρθρου εφημερίδας, 2008
http://www.el.teithe.gr/old/timeliness/env_view.asp?id=1922
- Κλίμακα ποιότητας αέρα
<http://www.airthess.gr/Limits>
- Άρθρο εφημερίδας, 2004
http://www.kathimerini.gr/4Dcgi/4dcgi/_w_articles_kathcommon_6_13/10/2004_1283375
- Ατύχημα σε βιομηχανία, άρθρο εφημερίδας, 2006
http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,dt=30.11.2006,id=56041404
- Η πέμπτη συνοικία του Κορδελιού, άρθρο εφημερίδας, 2008
<http://www.makthes.gr/index.php?name=News&file=article&sid=29615>
- Άποψη για το θέμα
http://www.energytimes.gr/?action=newsletter&disp_issue=14

Αξιολόγηση

Προσπαθήστε να αξιολογήσετε την εργασία σας ως προς:

1. Τη συνεργασία στο πλαίσιο της ομάδας σας
2. Τον εντοπισμό των κατάλληλων δεδομένων
3. Την οργάνωση της παρουσίασης
4. Την ποιότητα των επιχειρημάτων

Συμπεράσματα

Έχοντας ολοκληρώσει τη δραστηριότητα, θα αποκτήσετε μια εικόνα ενός από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι κάτοικοι του Ελευθερίου Κορδελίου, με σημαντικές επιπτώσεις στη συνολική ποιότητα της ζωής τους. Με συνεργατικό τρόπο θα διαμορφώσετε μια άποψη της υπάρχουσας κατάστασης και θα προβληματιστείτε για τους τρόπους αντιμετώπισής της. Αυτό άλλωστε θα συζητήσουμε στην επόμενη φάση.

Συμπληρωματική Δραστηριότητα 3: Ας υποθέσουμε ότι . . .

Είμαστε μαθητές σε σχολείο της περιοχής και με έκπληξη παρατηρούμε, κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς, ένα παιδί σε καρότσι που προσποιείται να περάσει την αυλόπορτα του σχολείου μας. Δεν το καταφέρνει, γιατί δεν υπάρχει πρόβλεψη ράμπας. Με λύπη σκεφτόμαστε πώς και να περνούσε στην αυλή δεν θα μπορούσε να περάσει στις αίθουσες, ούτε του ιατογείου. Συζητώντας μαζί του μαθαίνουμε την οδύσσεια που καθημερινά περνά, για να συμμετάσχει σε δραστηριότητες που για όλους εμάς γίνονται χωρίς ιδιαίτερο κόπο. Να περάσει το δρόμο, να κυκλοφορήσει στο πεζοδρόμιο, να ανεβεί στο λεωφορείο, να πιει ένα καφέ με τους φίλους του στην καφετέρια της γειτονιάς του. Νιώθουμε πώς και εμείς έχουμε κάποια ευθύνη για όσα ακούμε και αποφασίζουμε να το ερευνήσουμε περισσότερο.

Συζητήστε στην ομάδα σας και απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ποιοι ευθύνονται για την κατάσταση που περιγράφεται στο κείμενο;
- Ποιο είναι το δικό μας μερίδιο ευθύνης;
- Είναι βιώσιμη μια πόλη στην οποία ομόδες πολιτών της αποκλείονται από τις λειτουργίες της; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.
- Τι θα κάνατε εσείς για να βοηθήσετε το συμμαθητή σας;

Σημείωση:

Μπορείτε να σχεδιάσετε, να αξιοποιήσετε εικόνες και βίντεο, να καταγράψετε τις απόψεις σας και αφού τις συνθέσετε να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας την άποψη της ομάδας σας.

Τέταρτη φάση

Ορίζουμε σχεδιάζοντας

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με το τέλος της διαδρομής στην Πλατεία Αριστοτέλους. Σε ένα χώρο που αποτελεί ουσιαστικά ό,τι απέμεινε από τον αρχικό πολεοδομικό σχεδιασμό του Εμπράρ θέτουμε στο επίκεντρο του παιδαγωγικού σχεδιασμού μας τις αξίες και αρχές που πρέπει να διέπουν την οργάνωση της πόλης, ώστε να θεωρηθεί βιώσιμη. Από την ερμηνεία και κριτική περνούμε στο "δέον", στο πρέπει να γίνει, τι πρέπει να υιοθετηθεί, για να ζήσουμε εμείς και τα παιδιά μας σε περισσότερο ανθρώπινες πόλεις, με αξιοπρεπή ποιότητα ζωής για όλους. Αν θεωρήσουμε την πόλη ως ένα σώμα με "αλληλοσυγκρουόμενες πλευρές, περιορισμούς και δυνατότητες, γαλήνη και βία, συναντήσεις και μοναχά, συγκεντρώσεις και αποχωρισμούς, το τετριμένο και το ποιητικό, την ανελέητη λειτουργικότητα και τον αναπάντεχο αυτοσχεδιασμό", ποια είναι εκείνη η τομή που θα μπορούσε να μας προσφέρει ένα όραμα μιας πόλης που να απαντά στις προκλήσεις της εποχής και στις ανάγκες των κατοίκων της.

Με δεδομένα όσα οι μαθητές γνώρισαν, παραπήρησαν, κατέγραψαν, έκριναν, ερμήνευσαν εμπλέονται τώρα σε μια διαδικασία σχεδιασμού και λήψης απόφασης για την επίλυση θεμάτων που συνδέονται με την ποιότητα ζωής στη Θεσσαλονίκη. Θα αναδεχθούν με τον τρόπο αυτό οι αξίες και αρχές που πρέπει να διέπουν τη λειτουργία των υπεύθυνων θεσμών φορέων και των ενεργών πολιτών στην κατεύθυνση της επίτευξης μιας βιώσιμης πόλης. Η πρόβλεψη, η συνεργασία, η αλληλεγγύη, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης των αποφάσεων. Τα παιδιά θα τοποθετηθούν κριτικά σε πραγματικές καταστάσεις κατανοώντας τη σημασία του ρόλου των πολιτών στη διεκδίκηση μιας καλύτερης ζωής.

Στο τέλος του προγράμματος συγκροτούμε μαζί τον ορισμό της βιώσιμης πόλης, εσπιάζοντας στα βασικά χαρακτηριστικά που τον συνθέτουν. Οι ορισμοί βέβαια για να γίνουν πραγματικότητα, απαιτούν την ύπαρξη ενεργών πολιτών με υπεύθυνη, αγωνιστική, κριτική, συλλογική λειτουργία με αφετηρία κοινές αξίες και αρχές για ένα καλύτερο μέλλον.

ΣΤΟΧΟΙ

- Να συνθέσουν μια συνολική εικόνα των χαρακτηριστικών της αειφόρου πόλης
- Να γνωρίσουν αρχές και αξίες σχεδιασμού λειτουργίας της πόλης
- Να κατανοήσουν τη λειτουργία της πόλης με όρους κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης
- Να γνωρίσουν τρόπους συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων
- Να διαμορφώσουν διάθεση για συμμετοχή και αλλαγή

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Αφού έχουμε διατυπώσει τον ερμηνευτικό, κριτικό λόγο για τη ζωή στη Θεσσαλονίκη, λόγος που έρχεται να προστεθεί στον περιγραφικό των προηγουμένων φάσεων ερχόμαστε τώρα να συζητήσουμε για το "δέον", το που πρέπει να γίνει, το πρέπει να αλλάξει και με βάση ποια κριτήρια, ώστε η Θεσσαλονίκη να αλλάξει πορεία προς ένα μέλλον που θα συνδέεται με τις προκλήσεις της εποχής και τις ανάγκες των κατοίκων της.

Δίνεται λοιπόν στις ομάδες μια υπόθεση εργασίας: Ο ανασχεδιασμός της πλατείας Αριστοτέλους με κριτήρια όμως τα οποία να συνδέονται με τις τέσσερις διαστάσεις της αειφορίας και ένα αξιακό πλαίσιο το οποίο να έρχεται να αντιμετωπίσει τις παθογένειες που παρατηρήθηκαν κατά την προηγούμενη φάση του προγράμματος. Οι ομάδες συζητούν και διαμορφώνουν έναν πρότυπο σχεδιασμό της Πλατείας Αριστοτέλους τον οποίο σχηματίζουν με χρωματιστές κιμωλίες στο έδαφός της ή σε χαρτόνια εργασίας. Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας παρουσιάζονται τα σχέδια και διατυπώνονται ερωτήματα και παραπηρήσεις.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητα 10, Χρωματιστές κιμωλίες

2. Είμαστε τώρα έτοιμοι να συνθέσουμε τον ορισμό της αστικής αειφορίας με παράδειγμα τη Θεσσαλονίκη. Επαγγελματικά έχουμε στη διάθεσή μας τα δομικά μέρη του ορισμού και στόχος μας είναι να τα συνθέσουμε διαμορφώνοντας τη δική μας πρόταση. Κρίναμε πως παιδαγωγικά η πορεία αυτή ήταν περισσότερο γόνιμη από την παραγωγική, η οποία θα προσέφερε τον ορισμό στην αφετηρία και θα τον επεξήγησε στη συνέχεια. Με βοηθό το φύλλο δραστηριότητας 11 οι ομάδες συνθέτουν το δικό τους ορισμό για τη βιώσιμη πόλη, παρουσιάζοντάς τον στις άλλες ομάδες. Συζητούμε ολοκληρώνοντας το πρόγραμμα και στο τέλος τους καλούμε να γράψουν με κιμωλίες τις σκέψεις τους, τα μηνύματά τους, τις προτεινόμενες αξίες τους προς τους κατοίκους της πόλης.

Χρόνος: 30'

Μέσα: Δραστηριότητα 11, Χρωματιστές κιμωλίες

Υποστηρικτικά κείμενα

Η πολυπολιτισμική σύνθεση του αστικού χώρου της Θεσσαλονίκης (15ος-20ος αιώνας), μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα τουλάχιστον, είχε προσδώσει έναν καριμοπολιτικό χαρακτήρα στη φυσιογνωμία της πόλης. Η κοινωνιολογική συγκρότηση του αστικού χώρου της παρουσιάζει μια ποικιλία, που επιστημονικώς τουλάχιστον, είναι πιο ελκυστική. Οι λέσχες των κοινωνήτων, η πληθώρα των εντύπων, οι ζωμώσεις μεταξύ πολλών δογμάτων θρησκευτικών, αλλά και ρευμάτων της σκέψης διευκολύνονταν στο να βρουν γόνιμο έδαφος στην αστική υφή της πόλης, εξαιτίας της εκ μέρους των Οθωμανών υποτιμήσης των ανατρεπτικών δυνατοτήτων, που έχουν οι ιδέες. Οστόσο, όσον αφορά στο δομημένο περιβάλλον, αμφίσχοιμε ότι η πολεοδομία της παραδοσιακής πόλης, διέθετε μόνο περισσότερη γραφικότητα. Διευκόλινε, όμως, και μια ουσιαστικοποίηση των διαπροσωπικών σχέσεων των κατοίκων, εξαιτίας της φύσης της καθημερινής ζωής και κουλτούρας. Κατά τα άλλα η έλευση και διείσδυση του εκσυγχρονισμού επέφερε θεσμικές αλλαγές στην τοπική αυτοδιοίκηση, ανοδό του βιοτικού επιπέδου, επέβαλε όρους υγειεινής, διευκόλινε την καθημερινότητα. Προώθησε, αισιόδο, τις βάσεις μιας αποξένωσης, που προϊόντης της τεχνολογικής (ραγδιούς) εξέλιξης υλοποιήθηκε με τρόπο ταχύρρυθμο. Χάθηκε ο χαρακτήρας της γειτονιάς, χάθηκε η συνέχεια της μνήμης του χώρου με τις πληθυσμιακές ανακατάξεις, εξαιτίας των πυρκαγιών, πολεμικών συρράξεων ή ειρηνευτικών συνθηκολογήσεων.

Θεολόγου Κώστας, Χώρος και Μνήμη, Θεσσαλονίκη 15ος - 20ος αι.

Ούτε που κατάλαβε πόσο περπάτησε αύτε τον ένοιαζε, καθώς το μόνο που τον ενδιέφερε συγκεντρωνόταν γύρω από τη γαλήνη που φυσούσε από τη θάλασσα κι ερχότανε και τρύπωνε στα μάτια του, στ' αυτό του, σ' όλα του τα μέλη, ιδιαιτέρως στη ψυχή, σαν ένα θειό βουγτό.

Μπακόλας Νίκος, Η ατέλειωτη γραφή του αιματος

Ο σύγχρονος πολεοδομικός σχεδιασμός μας προσφέρει λεπτουργικό πολεοδομικό σχέδιο χωρίς ανθρώπινες αξίες και αρθρολογικά αργάνωμένους χώρους χωρίς κοινωνικό περιεχόμενο. Το να ανακουφίζεις τη συμφόρηση χωρίς να προνοείς για άμεση επικοινωνία- ή ακόμη να ανοίγεις νέες οδούς επικοινωνίας χωρίς να δημιουργείς το κοινωνικό έδαφος για ανθρώπινη εποφή με νόημα- είναι μια παραδίω των υψηλών παραδόσεων της αστικότητας. Ιστορικά, η βάση για μια ζωντανή αστική οντότητα δε συνιστάται πρωτερχικά από τα σχεδιαστικά της στοιχεία αλλά από τις πυρηνικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων που παράγουν αυτά τα στοιχεία.

Bookchin Murray, Τα όρια της πόλης

Δραστηριότητα 10: Σχεδιάζουμε την εικόνα του μέλλοντος

Χώρος: Πλατεία Αριστοτέλους

Οδηγίες:

Κατά την πορεία σας στο περιβαλλοντικό μονοπάτι είδατε, σημειώσατε, συζητήσατε πολλά. Τελικά αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία για το μέλλον είναι ότι σχεδιάσουμε να είναι βιώσιμο και να δημιουργεί καλύτερες συνθήκες ζωής για όλους τους πολίτες της πόλης.

1. Ποιοι κατά τη γνώμη σας συνδέονται με την σημερινή εικόνα της Πλατείας Αριστοτέλους;

2. Ποια κατά τη γνώμη σας θα είναι τα κριτήρια στα οποία θα βασιστούμε για να την διαμορφώσουμε διαφορετικά;

3. Κατατάξτε τα κριτήρια αυτά στον παρακάτω πίνακα:

ΚΟΙΝΩΝΙΑ	ΦΥΣΗ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4. Ποιοι φορείς θα εμπλακούν στην υλοποίηση του σχεδιασμού που προτείνετε;

Δραστηριότητα 11: Όταν ακούω...

Ζητούμε από την ομάδα να συζητήσει και να προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά μιας βιώσιμης κοινωνίας, μιας βιώσιμης πόλης.

Προσδιορίστε εκείνα τα στοιχεία που κατά τη γνώμη σας χαρακτηρίζουν μια βιώσιμη πόλη και είναι σημαντικά για σας. Αιπολογήστε τις επιλογές σας.

Βιώσιμη πόλη - Στοιχεία	Αιτιολόγηση

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, δώστε έναν ορισμό της βιώσιμης πόλης.

Συμπληρωματική Δραστηριότητα 4:

Ορισμοί για τη Βιώσιμη πόλη: κοινά στοιχεία και διαφορές

Η δραστηριότητα αυτή θα προσπαθήσει να οδηγήσει τους μαθητές σε γνωριμία με ορισμούς που έχουν δοθεί κατά καιρούς για τη βιωσιμότητα, τη βιώσιμη πόλη, τη βιώσιμη ανάπτυξη και μέσα από κριτική, ερμηνεία και συζήτηση να αναδειχθούν τα μοντέλα ζωής που προτείνονται, οι διαφορετικές αφετηρίες, παραδοχές ή συμφέροντα που ερμηνεύουν τις διαφορές τους σε σχέση και σύγκριση με την εικόνα που δημιουργήθηκε στο τέλος της προηγούμενης δραστηριότητας.

Συζητήστε στην ομάδα σας τους παρακάτω ορισμούς της βιώσιμης πόλης και του όρου βιωσιμότητα και καταγράψτε τα κοινά στοιχεία και τις διαφορές με τα συμπεράσματα της προηγούμενης δραστηριότητας:

Βιώσιμη ή Αειφόρος Ανάπτυξη

H WCED (World Commission for the Environment and Development - Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη), με την έκθεση της το 1987, όρισε ως Αειφόρο ανάπτυξη "[...] αυτή που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να μειώνει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών ανθρώπων να ικανοποιήσουν τις δικές τους"

Από Φλογάρη, 2006

Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη

Η βελτίωση της ποιότητας της ζωής σε μια πόλη, συμπεριλαμβανομένων των οικολογικών, πολιτιστικών, πολιτικών, θεατρικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων, χωρίς να επιβαρύνει τις μελλοντικές γενιές εξαιτίας μείωσης του φυσικού κεφαλαίου και υπερβολικού τοπικού χρέους. Σκοπός είναι η αρχή της ροής, η οποία βασίζεται στην ιασφροπία υλικών και ενέργειας και επίσης οικονομικών εισροών/εκροών να διαδραματίζει καίριο ρόλο σε όλες τις μελλοντικές αποφάσεις για την ανάπτυξη αστικών περιοχών.

URBAN21 Conference (Berlin, July 2000)

Μετάφραση από <http://www.rec.org/REC/Programs/SustainableCities/What.html>

Βιώσιμη πόλη

- Η βιώσιμη πόλη ή οικολογική πόλη είναι μια πόλη που έχει σχεδιαστεί, λαμβάνοντας υπόψη τις περιβαλλοντικές της επιπτώσεις και οι κάτοικοι της είναι αφοσιωμένοι στην ελαχιστοποίηση τόσο των απαιτούμενων εισροών ενέργειας, νερού και τροφής, όσο και των αποβαλλόμενων εκροών θερμότητας, αέριος ρύπανσης - CO₂, μεθανίου και ρύπανσης νερών.

Μια βιώσιμη πόλη μπορεί να εξασφαλίσει τροφή με ελάχιστη εξάρτηση από τη γύρω περιοχή και ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Κομβικό σημείο είναι να δημιουργεί το μικρότερο δυνατό οικολογικό αποτύπωμα και να ρυπαίνει όσο το δυνατό λιγότερο, να χρησιμοποιεί τη γη αποτελεσματικά, να επαναχρησιμοποιεί και να ανακυκλώνει τα χρησιμοποιημένα υλικά ή να τα μετατρέπει σε ενέργεια. Αν τηρούνται αυτές οι πρακτικές, η συνολική συνεισφορά της πόλης στην κλιματική αλλαγή θα είναι ελάχιστη.

Μετάφραση από http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_city

- Η βιώσιμη πόλη μπορεί γενικά να οριστεί ως "μια πόλη που έχει θέσει σε εφαρμογή σχέδια δράσης και πολιτικές που στοχεύουν να διασφαλίσουν επαρκή διαθεσιμότητα και (επανά-)χρήση πόρων, κοινωνική άνεση και ισότητα και οικονομική ανάπτυξη και ευμάρεια για τις μελλοντικές γενιές".

Ο όρος βιωσιμότητα είναι μια δύσκολη έννοια να οριστεί καθώς αναφέρεται περισσότερο σε μια διαδικασία παρά σε μια τελική κατόσταση.

Stockholm Environment Institute

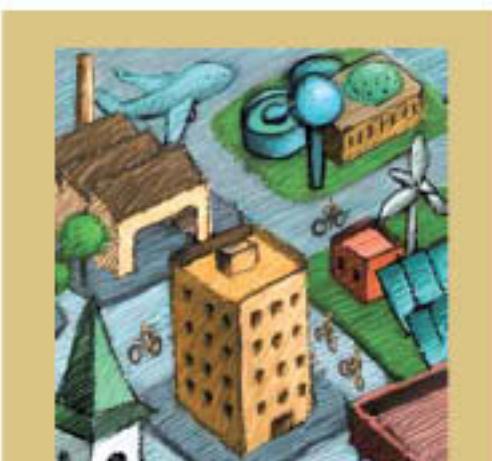
Μετάφραση από <http://www.rec.org/REC/Programs/SustainableCities/StockholmSweden.html>

1. Ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της βιώσιμης πόλης / βιωσιμότητας σύμφωνα με τους ορισμούς;

2. Υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις; Αν ναι, ποιες και γιατί;

3. Καταγράψτε κοινά σημεία και διαφορές με την άποψη που συγκροτήσατε για τη βιώσιμη πόλη στη Δραστηριότητα 11.

Συμπληρωματική Δραστηριότητα 5: Μια ματιά σε άλλες πόλεις

Ανοίξτε τους παρακάτω υπερσυνδέσμους και παρακολουθήστε τα βίντεο που παρουσιάζονται. Στη συνέχεια συνεργάστε σε συμπληρώνοντας το παρακάτω φύλλο εργασίας.

Υπερσύνδεσμοι:

Όμορφη πόλη - με παρουσίαση

<http://www.youtube.com/watch?v=HHBNHfh8L-0>

Μια πρόταση για την πόλη του Γκέτεμποργκ

<http://www.youtube.com/watch?v=aMFnmpNsqqg>

Πώς θα μπορούσε να είναι η ζωή μας στην πόλη

<http://www.youtube.com/watch?v=jB22xyjh6kQ>

Σχεδιασμός για την Κοπεγχάγη

<http://www.youtube.com/watch?v=H2K8bJ-eTU>

Εικόνες από την Κοπεγχάγη

<http://www.youtube.com/watch?v=8IEaNPS4Eaw>

Οικολογικό προάστιο στη Σαραγόσα

<http://www.youtube.com/watch?v=2zYA5TshrUA&NR=1>

Βίντεο για τη σημασία των φιλικών σε AMEA πόλεων

<http://www.youtube.com/watch?v=6nHobrW67ug>

Παρακολουθήστε τα βίντεο και αφού συζητήσετε στην ομάδα σημειώστε:

1. Ποια είναι τα κοινά στοιχεία στα σχέδια και στις εικόνες που είδατε;

.....
.....
.....

2. Μπορεί να χαρακτηριστεί βιώσιμη η πόλη, όπως παρουσιάζεται σ' αυτά; Αν ναι δικαιολογήστε.

.....
.....
.....

3. Με ποιο τραγούδι και με ποιες εικόνες θα συμβολίζατε την άποψη σας για την πόλη που ζείτε;

.....
.....
.....

Συμπληρωματική Δραστηριότητα 6: Μα τι μπορώ να κάνω εγώ;

Έχοντας ως αφετηρία όσα τα παιδιά θεώρησαν ως προβλήματα της δικής τους καθημερινότητας, ζητούμε από τα μέλη της ομάδας να επιλέξουν σύντομα ένα απ' αυτά με κριτήριο τη σημασία που έχει για αυτούς, αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων στην πόλη τους με ορίζοντα τη δημιουργία ενός πραγματικά βιώσιμου μέλλοντος.

Μετά την επιλογή τους καλούμε να αποφασίσουν τη δράση με την οποία θα επιλυθεί το συγκεκριμένο πρόβλημα ή θα μειωθούν ενδεχομένως οι αρνητικές του επιπτώσεις. Σ' αυτό το στάδιο ζητούμε να συζητήσουν για τις γνώσεις, δεξιότητες ή ικανότητες που απαιτούνται από αυτούς, ώστε να γίνουν πραγματικά ικανοί να συμμετάσχουν στην επίλυσή του.

Καθορίζουν στη συνέχεια τα βήματα των ενεργειών τους, κατανέμουν τις απαραίτητες εργασίες και προσδιορίζουν τους θεσμικούς φορείς και τα πρόσωπα που έχοντας σημαντικό ρόλο καλούνται να συμμετάσχουν άμεσα ή έμμεσα με συγκεκριμένο τρόπο στο προτεινόμενο σχέδιο.

Ένα μέλος της ομάδας στο τέλος παρουσιάζει στην ολομέλεια το προτεινόμενο σχέδιο και ακολουθεί συζήτηση στην οποία δίνονται επεξηγήσεις και διευκρινίζονται ασαφή σημεία.

Καλούμε τις ομάδες, μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων στην ολομέλεια, να επιλέξουν την καλύτερη πρόταση με κριτήριο τη δυνατότητα υλοποίησης και επιτυχίας.

"Αυτό που σκεπτόμαστε να προτείνουμε μπορεί να μην είναι η ιδανική, η τέλεια λύση είτε για το τοπικό περιβάλλον που έχουμε υπόψη μας είτε για τις άλλες πόλεις εθνικά ή παγκόσμια. Έχουμε όμως στο νου μας πως από το καθόμαστε άπραγοι, παθητικοί, άβουλοι η δράση είναι καλύτερη έστω και ελλιπής, με στέλειες. Στα ζητήματα που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα λιγοστές φορές υπάρχουν σαφώς καθορισμένες απαντήσεις στη λογική "αυτό είναι καλό, αυτό είναι κακό". Τις περισσότερες φορές λειτουργούμε στις περιοχές ανάμεσά τους με την πραγματικότητα να αναδεικνύεται ως χώρος καθημερινής αξιολόγησης των επιλογών μας."

1. Επιλέγουμε τον τομέα της παρέμβασής μας με βάση όσα παρουσιάστηκαν στη δεύτερη και τρίτη φάση. Αφού συμπληρώσετε τον πίνακα, επιλέξτε εκείνο το πρόβλημα που εσείς θεωρείτε περισσότερο σημαντικό.

Δεν μας άρεσαν	Τομέας Παρέμβασης	Κριτήριο

2. Σχεδιάστε τη δράση και οργανώστε τις ενέργειές σας.

Δράση/αλλαγές	Ενέργειες	Κριτήρια αξιολόγησης της επιτυχίας τους	Παρατηρήσεις

3. Ποιοί θα υποστηρίξουν, θα βοηθήσουν στην πραγματοποίηση τους;

Φορείς/Πρόσωπα που θα σας υποστηρίξουν	Σε ποια ενέργεια	Με ποιο τρόπο

4. Πώς θα αξιολογήσετε την επιτυχία της δράσης σας;

Συμπληρωματική Δραστηριότητα 5: Αφού το έκαναν οι άλλοι, γιατί όχι εγώ/εμείς;

Προβάλλονται επιτυχημένες δράσεις που άλλαξαν προς το καλύτερο την καθημερινότητα των πολιτών στη Θεσσαλονίκη ή δημιούργησαν προϋποθέσεις απαραίτητες για τη βιωσιμότητα της ζωής σ' αυτή.

Παρουσιάζονται δράσεις θεσμικών φορέων αλλά και ομάδων ενεργών πολιτών όπως οι ακόλουθες:

- Η δημιουργία λεωφορειολωρίδων σε βασικούς δρόμους της πόλης
- Η προσπάθεια δημιουργίας δικτύου ποδηλατόδρομων
- Η διαμόρφωση της Νέας παραλίας με τη δημιουργία θεματικών πάρκων
- Οι δραστηριότητες σχολικών ομάδων με τις οποίες αλλάζουν ή επιζητούν συγκεκριμένες αλλαγές στο άμεσο περιβάλλον τους
- Οι προσπάθειες που γίνονται για τη βελτίωση των συνθηκών μετακίνησης ΑΜΕΑ (λευκά ταξί, ράμπες, αδηγοί τυφλών ηχητικά φανάρια)
- Η ανάδειξη και προστασία του ιστορικού παρελθόντος της πόλης
- Οι προσπάθειες ανακύκλωσης και δημιουργίας των κατάλληλων υποδομών
- Οι επιλογές εναλλακτικών μορφών ενέργειας - δόμησης

Μετά την παρουσίαση ζητούμε από τις ομάδες να συζητήσουν και να εντοπίσουν κοινά στοιχεία και διαφορές, ανάμεσα σε όσα είδαν και τις δικές τους προτάσεις.

Πώς απαντούν στο ερώτημα "Ποιες είναι οι κοινές αξίες και αρχές που διέπουν ή πρέπει να διέπουν μια επιτυχημένη βιώσιμη παρέμβαση στην καθημερινότητά μας;"

Κλείνουμε με ανάδειξη αυτών των αξιών και αρχών καλώντας τους να δράσουν σε τοπικό επίπεδο με δράμα το βιώσιμο μέλλον που τους ανήκει.

1. Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι κοινές αξίες που χαρακτηρίζουν όσα είδατε στην παρουσίαση;

2. Ποιες είναι οι αξίες και οι αρχές που πρέπει να χαρακτηρίζουν μια οποιοδήποτε δράση μας προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας;

3. Αποφασίστε τον τρόπο παρουσίασης των συμπερασμάτων σας στην ολομέλεια.

Παράρτημα

Οι απαντήσεις των Δραστηριοτήτων 2-5 βασίζονται στις πληροφορίες που δίνονται στην 'Έκθεση του Λευκού Πύργου'

Απαντήσεις Δραστηριότητας 2

Ας πάρουμε τα πρόγματα από την αρχή. Αλήθευα γνωρίζετε πότε και από ποιον ιδρύθηκε η Θεσσαλονίκη;
ΙΣΟΓΕΙΟ: Έκθεμα 01.

Ο Μέγας Αλέξανδρος πέθανε το 330 π.Χ. Η Θεσσαλονίκη ιδρύθηκε το 316/315 π.Χ. από το βασιλιά της Μακεδονίας Κάσσανδρο. Ο αρχικός πληθυσμός της συγκροτήθηκε από κατοίκους 26 μικρών πόλεων της γύρω περιοχής, που μετεγκαταστάθηκαν σ' αυτήν. Ο Κάσσανδρος έδωσε στην πόλη το όνομα της συζύγου του και αδελφής του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Ωραία! Τι ήταν όμως αυτό που έκανε τους ανθρώπους να προτιμήσουν το συγκεκριμένο χώρο; Γιατί δεν έκαναν την πόλη για παράδειγμα στο Κίλκις;

ΙΣΟΓΕΙΟ: Έκθεμα 01

Η επιλογή της συγκεκριμένης θέσης από τον Κάσσανδρο υπήρξε εξαιρετικά επιτυχής, όπως έδειξαν ο χρόνος και η ιστορία. Κτισμένη σε περιοχή πλούσια σε παραγωγικές πηγές, προσπατευμένη από τον ορεινό όγκο του Χορτιάτη, στο βάθος του ασφαλούς για τα πλοία Θερμαϊκού κόλπου, ανοικτή στη θαλάσσια επικοινωνία, με τους ποταμούς να ανοίγουν φυσικά περάσματα προς τη βαλκανική ενδοχώρα, η Θεσσαλονίκη, πραγματικό σταυροδρόμι χερσαίων και υδάπινων δρόμων, έμελλε να έχει τη μοίρα που λίγες ευρωπαϊκές πόλεις ευτύχησαν να έχουν: μακραίωνη, αδιάσπαστη ιστορική παρουσία και την αντότητα μιας μεγαλούπολης.

Και ακούστε κάπι που θα σας εκπλήξει! Ιωάς είναι από τις ελάχιστες ευρωπαϊκές πόλεις με συνεχή αστική ζωή.

Χμμμ.... Αυτό που φαίνεται; Αν συμπληρώσετε τον Πίνακα που ακολουθεί Ιωάς αποκτήστε μια εικόνα.

Η Θεσσαλονίκη στον ιστορικό χρόνο

Αρχαίοι χρόνοι: Μέχρι τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου (330 π.Χ.)

Ελληνιστικοί χρόνοι: 330 π.Χ. - 168 π.Χ.: Από τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου μέχρι την κατάκτηση από τους Ρωμαίους.

316 / 315 π.Χ.: Ιδρυση της Θεσσαλονίκης

Ρωμαϊκοί χρόνοι: 168 π.Χ. - 330 μ.Χ.

168 π.Χ.: Ξεκινά η περίοδος της ρωμαϊκής κυριαρχίας, μετά την ήττα των Μακεδόνων στη μάχη της Πύδνας

148 π.Χ.: Η Θεσσαλονίκη πρωτεύουσα της ρωμαϊκής επαρχίας της Μακεδονίας και έδρα του Ρωμαίου διοικητή της επαρχίας

50 μ.Χ.: Ο Απόστολος Παύλος στη Θεσσαλονίκη

Βυζαντινοί χρόνοι: 330 μ.Χ. - 1430 μ.Χ.

390 μ.Χ.: Η σφαγή στον Ιππόδρομο 7000 Θεσσαλονικέων, μετά από δισταγή του Θεοδοσίου τότε αυτοκράτορα του Βυζαντίου.

Οθωμανικοί χρόνοι: 1430 - 1912: Από την άλωση της πόλης από τους Οθωμανούς μέχρι την απελευθέρωσή της από τις ελληνικές δυνάμεις

1430: Άλωση της Θεσσαλονίκης

1492: Άφιξη και εγκατάσταση Εβραίων από την Ισπανία

1620: Μεγάλη πυρκαγιά και επιδημία πανούκλας

1821: Σφαγές κατοίκων από τον Τούρκο διοικητή της πόλης

1904-1908: Μακεδονικός αγώνας. Ελεύθερη Ελλάδα και Βουλγαρία αντιμάχονται για το ποιος θα εδραιώσει την υπεροχή του στην υπό οθωμανική κατοχή Μακεδονία, τη σπιγμή που η κατάρρευση της οθωμανικής αυτοκρατορίας είναι προ των πυλών.

1908: Το κίνημα των Νεοτούρκων. Κίνημα αντίδρασης στον απολυταρχισμό του Σουλτάνου (Αβδούλ Χαμίτ). Οργανώθηκε από αξιωματικούς του τουρκικού στρατού στη Μακεδονία (μεταξύ των οποίων και ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ).

Νεότερη: 20ος αι (1912 - σήμερα): Από την απελευθέρωση μέχρι σήμερα

1912: Απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και ενσωμάτωσή της στο ελληνικό κράτος

1912 - 1913: Βαλκανικοί πόλεμοι

1914 - 1918: Α' Παγκόσμιος Πόλεμος

1915: Η στρατιά της ανατολής (250.000 στρατιώτες) αποβιβάζονται στη Θεσσαλονίκη

1916: Το κίνημα της Εθνικής Άμυνας

1917: Η μεγάλη πυρκαϊά

1922: Αρχή της εγκατάστασης προσφύγων από την Μικρά Ασία

1939 - 1945: Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

Λόγω της γεωπολιτικής της θέσης, η Θεσσαλονίκη υπήρξε ανέκαθεν σταυροδρόμι, όπου συναντήθηκαν και συνυπήρξαν για μεγάλες χρονικές περιόδους άνθρωποι με διαφορετικές θρησκευτικές και πολιτιστικές καταβολές.

Κοσμοπολίτικη στην αρχαιότητα, όπως δείχνει και η λατρεία διάφορων θεών, της αρχαίας Ελλάδας αλλά και ξενόφερτων από την Αίγυπτο και την Ανατολή, η Θεσσαλονίκη έκανε την γνωριμία της με το χριστιανισμό το έτος 50, όταν ο Απόστολος Παύλος την επισκέφθηκε για πρώτη φορά και δίδαξε σε εβραϊκή συναγωγή. Στην εποχή του Βυζαντίου υπήρξαν περίοδοι που ήταν η σημαντικότερη πόλη μετά την Κωνσταντινούπολη, η "Πρώτη μετά την Πρώτη", όπως την αποκαλούν οι βυζαντινοί συγγραφείς. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας διατήρησε τη σπουδαιότητά της, όντας το μεγαλύτερο αστικό κέντρο στο ευρωπαϊκό τμήμα της οθωμανικής αυτοκρατορίας με πολυφυλετική κοινωνία. Με την απελευθέρωσή της το 1912 ενσωματώθηκε στο ελληνικό κράτος. Αν και η πόλη διατήρησε σταθερά την ελληνικότητά της σε όλη την διάρκεια της ύπαρξής της, το ελληνικό στοιχείο ενδυναμώθηκε με την εγκατάσταση της μικρασιατικής προσφυγιάς το 1922.

Συμπληρώστε τον πίνακα που σας δίνεται με μνημεία που δημιουργήθηκαν την αντιστοιχή εποχή (2ος όροφος):

Μνημείο	ΡΩΜΑΪΚΗ 168 π.Χ. - 330 μ.Χ.	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ 330-1430	ΟΟΩΡΑΝΙΚΗ 1430-1912	ΝΕΟΤΕΡΗ 1912-σήμερα
Χρυσή Πόλη	Κτίζεται πίσω στην πορεία της Εγνατίας οδού, στη θέση της αρχαίων πλατείας Βερδαρίου, μετά το 42 π.Χ. πριός της των Οκτωβριανών και Μάρκου Αντινίου που νίκησαν τον Βρεύλο (Εμφύλιος Μετούνη Ραιμαίου) στους Φλάτνους		Κατεδαφίστηκε το 1911 μετά με τη βίαιη των δυτικών τείχων	
Ρωμαϊκή Αγορά	Κτίζεται κατά το 2ο-3ο αιώνα και από τον 4ο αι. αποτελεί το διοικητικό, ακαδημαϊκό και κοινωνικό κέντρο της πόλεως. Περιλαμβάνει βιουλευτήριο, συναρδι, αδείο, νομοματοκοπείο.	Η συνορί παραμένει αλλά το 500 μ.Χ. απότελε μέρος της μεσογείου σε δεξιμενή νερού & ιερατικό σύγχρονο		
Γαλεριανό συγκρότημα	Κτίζεται τον 4ο αι. και ανακαινίζεται ρόλο διοικητικού κέντρου της πόλης. Περιλαμβάνει: τα ανάκτορα, τον ιππόδρομο, την αγίδα του Γαλερίου (εκτείνεται), τη Ροΐνα	Πίστοντάς η Ροΐνα στο μεσογείου σε χριστιανικό ναό.	Στο χρόνια της Τουρκοκρατίας η Ροΐνα μετατρέπεται σε τζαμί	
Άγιος Δημήτριος	Κτίζεται πιεστρός λατρευτικός χώρος τον 4ο αι στη θέση που μαρτύρισε ο Άγιος (στη θέση ρωμαϊκού λουτρού). Τον 5ο αι κτίζεται μεγάλη Τρικλητή βασιλική, κοινωνικοί και έργων δημόσιας ως 5 κάλπη μετό την αποχώριση του 620.	Ο δημός βασιεύεται ότι σώζει την πόλη από πους ξελίβους που πήγαν παλαιότερα τον 6ο και 7ο αι.	Απελευθερώση της πόλης την μέρα της γιορτής του Αγίου το 1912. Καίγεται το 1917 και ξαναστηρίζεται το 1949.	
Άγιοι Ανδριανοί		Κτίζεται το 1310-14 (14ος αι) την εποχή των Παλαιολόγων	Στο χρόνια της Τουρκοκρατίας μετατρέπεται σε τζαμί	
Επταπύργιο		Κτίζεται ως φρούριο	Στην Τουρκοκρατία το επταπύργιο συναθρέτει Γεντι Κούκλ και μετά την διάστημα 1430 της πόλης γίνεται έδρα του Τούρκου διοικητή Τσούνη μπορ.	
Αχεροποίητος	Κτίζεται το 450-475 πάνω σε ερείπια ρωμαϊκού λουτρού. Είναι ο αρχαιότερος χριστιανικός ναός που ασάρεται στην πόλη.	Μετατρέπεται σε τζαμί μετά το 1430	Μετά το 1930 γίνεται ξανά χριστιανικός ναός	

Η πόλη μεγάλωσε, επεκτάθηκε, απέκτησε πλούτο και ισχύ, γνώρισε βέβαια περιόδους κρίσης, πολιορκήθηκε και κατακτήθηκε πολλές φορές. Υπάρχει τρόπος να το δούμε! Κοπάξτε τις αλλαγές στην έκταση της πόλης και τις εθνότητες που κατοικούσαν σ' αυτήν τις αρχές του 20ου αιώνα.

1ος ΟΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 11

Εποχή	Έκταση	Πληθυσμός
Από την ίδρυση ως την κατάκτηση από τους Ρωμαίους: 316-168 π.Χ.	Περίπου 2000 στρέμματα	
3ος - 5ος αι. μ.Χ.	Περίπου 3000 στρέμματα	
1478		Μικτοί πληθυσμοί: Χριστιανών - Μουσουλμάνων
1525		Συνοικίες: Εβραϊκές - Χριστιανικές - Μουσουλμανικές
1873	Σταδιακή κατεδάφιση των τειχών - επέκταση της πόλης	
Αρχές 20ου αι.		Συνοικίες: Εβραϊκές - Χριστιανικές - Μουσουλμανικές
1917	Πυρκαγιά	

Απαντήσεις Δραστηριότητας 3

Η Θεσσαλονίκη μπορεί να υπερηφανεύεται για πολλά πρόγραμα. Ένα από αυτά είναι η συνεχής ιστορική της παρουσία ως πόλη. Από την ίδρυσή της ως σήμερα.

Προσπαθήστε να βρείτε σε ποια σημεία της πόλης χωροθετούνται οι αγορές της.

4ος ΟΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 43. Οι αγορές της πόλης

Σε όλες τις περιόδους της ιστορίας της πόλης οι αγορές βρίσκονται στο κέντρο της πόλης - εκατέρωθεν της Εγνατίας οδού.

Τι παρατηρείτε σε σύγκριση με τη σημερινή πραγματικότητα;

Αγορές εξακολουθούν να βρίσκονται μεταξύ της Εγνατίας και της θάλασσας (Κοπόνι, Μοδάνο, Τσιμισκή, Μητροπόλεως κ.ά.) αλλά δημιουργούνται και νέες εκτός πόλης (π.χ. Mediterranean Cosmos).

Η πόλη μας είχε εμπορικές συναλλαγές με πολλούς τόπους. Κοπάξτε και κρίνετε.

4ος ΟΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 41. Η γεωγραφία του εμπορίου & Έκθεμα 412. Προϊόντα και λιμάνι

Η Θεσσαλονίκη έχει εμπορικές συναλλαγές με όλο τον τότε γνωστό κόσμο.

Η Εγνατία οδός ενώνει την Ρώμη με την Κωνσταντινούπολη.

Η Εγνατία οδός και το λιμάνι παίζουν κυριαρχού ρόλο στην ανάπτυξη του εμπορίου. Στη συνέχεια και ο σιδηρόδρομος.

Οι αγορές και το εμπόριο υπάρχουν για τους ανθρώπους, τους κατοίκους της πόλης. Σωστά. Για να δούμε λοιπόν πώς διαμορφώνεται ο πληθυσμός της πόλης από τον 15ο αιώνα και μετά.

Καταγράψτε στον πίνακα που ακολουθεί τις πληθυσμιακές αλλαγές που παρατηρούνται στα χρονικά διαστήματα που σας δίνονται: (3ος ΟΡΟΦΟΣ).

ΧΡΟΝΟΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Εβραίοι	Άλλοι
1423	40.000				
1430	2.000	1.000			
1519	29.220	6.635	6.870	15.715	
1797	60.000	16.000	30.000	12.000	2.000
1913	157.889	39.956	45.867	61.439	10.627
1925	371.0003	108.000 + 180.000 πρόσφυγες		60.000	3.600 + 3.000 Αρμένιοι
1971	557.360				

Παραπηρείτε κάπι σημαντικό! Οι αλλαγές συνδέονται με μεγάλα ιστορικά γεγονότα
Πια παράδειγμα: Πού αφείλεται η αύξηση των Χριστιανών που καταγράφεται το 1925;
Πότε και για ποιο λόγο χάθηκαν οι Εβραίοι της πόλης;

- 1430: Άλωση της πόλης από τους Οθωμανούς
- 1492: Άφιξη και εγκατάσταση των Εβραίων στην πόλη, μετά από μεγάλους θρησκευτικούς διώγμούς στην Ισπανία
- 1922: Άφιξη και εγκατάσταση των πρώτων προσφύγων στην πόλη, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή.
- Αρμένιοι πρόσφυγες αρχίζουν να συρρέουν στην πόλη, μετά τη γενοκτονία των Αρμενίων το 1915 και τη Μικρασιατική καταστροφή το 1922. Περίπου 10.000 Αρμένιοι θα εγκατασταθούν στους παλιούς τουρκομαχαλάδες και τότε ουσιαστικά θα αρχίσει η ιστορία της αρμένικης παροικίας στην Ελλάδα.
(Η Αρμενική κοινότητα το 1918 δεν ξεπερνούσε τα 600 άτομα.)
- 1943: Μεταφορά των Εβραίων της πόλης σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως στη Γερμανία, όπου 48.000 θανατώθηκαν.

Πώς ονομάζεται η μετακίνηση προς τα αστικά κέντρα που παραπρήθηκε μετά την δεκαετία του 1950 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα;

Η μετακίνηση αυτή προς τα αστικά κέντρα ονομάζεται αστυφιλία.

Απαντήσεις Δραστηριότητας 4

Έχετε ακούσει το τραγούδι;

Η Θεσσαλονίκη πράγματι υπήρξε ο τόπος που έβγαλε όχι μόνο καλά παιδιά, αλλά και καινούργια πράγματα.

Θα το καταλάβετε βοηθώντας μας να συμπληρώσουμε τα κενά στο παρακάτω κείμενο.

1ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 13, 15 και 4ος ΌΡΟΦΟΣ έκθεμα 417

Στη Θεσσαλονίκη στο πέρασμα των χρόνων δημιουργήθηκαν υποδομές για την εξυπηρέτηση των ανθρώπινων αναγκών. Σημειώστε ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία για αυτές:

Φωτισμός: Αρχικά χρησιμοποιούσαν φανάρια πετρελαίου (μέχρι το 1887), στη συνέχεια φανάρια με γκάζι (μέχρι το 1908) και μετά με ηλεκτρικό ρεύμα.

Μετακίνηση: Με τραμ, τα οποία ήταν ιππήλατα (μέχρι το 1893) και από το 1907 και μετά ηλεκτροκίνητα. Υπήρχαν 2 γραμμές. Τα τραμ καταργήθηκαν το 1957.

Η Θεσσαλονίκη συνδέθηκε σιδηροδρομικώς με Σκόπια, Μητρόβιτσα, Βελιγράδι, Μοναστήρι, Κωνσταντινούπολη στο τέλος του 19ου αιώνα. Το σύγχρονο λιμάνι της πόλης κατασκευάστηκε την περίοδο 1897-1903 από Γαλλική Εταιρία και εξαγοράστηκε από το Ελληνικό Κράτος το 1925 (που ίδρυσε τον Αυτόνομο Λιμενικό Οργανισμό και την Ελεύθερη Ζώνη Διακίνησης εμπορευμάτων από τις βαλκανικές χώρες).

Πότε ήρθε το ηλεκτρικό ρεύμα στη Θεσσαλονίκη; Το 1907 (από την Βελγική Εταιρεία Τροχιοδρόμων και Ηλεκτροφωτισμού).

Υδρευση: Παλιά το νερό για την ύδρευση της πόλης ερχόταν από το Χορτιάτη με υδατογέφυρες και κτιστούς αγωγούς. Το νερό, φτάνοντας στην πόλη, συγκεντρώνονταν σε κινστέρνες (μεγάλες δεξαμενές) και από εκεί πήγαινε με αγωγούς σε κρήνες και λουτρά. Το 1888 ανέλαβε την ύδρευση της πόλης η Οθωμανική Εταιρεία Υδάτων με Βέλγους τεχνικούς. Το 1939 αναλαμβάνει την ύδρευση της πόλης το Ελληνικό Δημόσιο. Το 1978 αλοικληρώνονται τα έργα ύδρευσης από την Αραβησό (Νομός Πέλλας, στους πρόποδες του όρους Πάικο, 12 χλμ από τα Γιαννιτσά). Σε εξέλιξη είναι το έργο ύδρευσης από τον ποταμό Αλιάκμονα.

Ο εκαυγχρονισμός και η εκβιομηχάνιση της πόλης συνδέονται με τις μεταρρυθμίσεις (Τανζματ) του 19ου αι. στην Οθωμανική αυτοκρατορία και την χρήση του ατμού στην παραγωγή (το πρώτο ατμοκίνητο εργοστάσιο στην πόλη το 1854).

Εκτός από υποδομές αναπτύχθηκαν και θεσμοί

Κάποιοι απ' αυτούς μάλιστα έχουν την αφετηρία τους στα παλαιότερα χρόνια.

4ος ΌΡΟΦΟΣ Έκθεμα 411. Τόποι εμπορίου & Έκθεμα 410 & 49: Διεθνής Έκθεση Θεσ/νίκης

Όλοι γνωρίζουμε τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Η ΔΕΘ λειτούργησε για πρώτη φορά το 1926 (στο χώρο του Πεδίου του Άρεως για 15 χρόνια, και στη συνέχεια από το 1940 και μετά, στον σημερινό της χώρο). Αυτό που ισως δε γνωρίζουμε είναι πως συνδέεται κατά κάποιο τρόπο με ένα αρχαιότερο θεσμό τα Δημήτρια. Μπορείτε να βρείτε πώς;

Τα Δημήτρια ήταν η μεγαλύτερη εμποροπανήγυρη της Μακεδονίας από τα βυζαντινά χρόνια. Έμποροι έρχονταν από όλα τα μέρη της Ελλάδας, αλλά και από την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, Κέλτες και Βούλγαροι. Το 1966 ο Δήμος Θεσσαλονίκης αποφάσισε να αναβιώσει το θεσμό των Δημητρίων δίνοντας του πνευματικό και καλλιτεχνικό χαρακτήρα με την καθιέρωση των Δημητρίων όπως τα ξέρουμε σήμερα. Ο εμπορικός χαρακτήρας των παλιών Δημητρίων θεωρείται ότι αναβιώνει με τη ΔΕΘ που λειτουργεί επίσης κάθε φθινόπωρο.

Και δεν είναι μόνο αυτοί. Σε όλους τους τομείς, στην Εκπαίδευση, στον πολιτισμό, στην ενημέρωση αναπτύχθηκαν θεσμοί και πρωτοπορίες.

Η πρωτοπορία στην πόλη της Θεσσαλονίκης

Μπορείτε να καταγράψετε τους θεσμούς που αναπτύχθηκαν στην πόλη στους αντίστοιχους τομείς. Κρατήστε επιπλέον σημειώσεις για όσα σας κάνουν ιδιαίτερη εντύπωση.

5ος ΎΡΟΦΟΣ: Εκθέματα 51 έως 59

Εκπαίδευση: (55 & 56)

Το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης που ιδρύθηκε το 1925 επί κυβερνήσεως Παπαναστασίου, ονομάστηκε Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης το 1954. Το 1957 ιδρύθηκε και το δεύτερο πανεπιστήμιο της πόλης, η Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή, μετεξέλιξε της οποίας είναι από το 1990 το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης λειτούργησε εξ αρχής ως αντίοδας του Πανεπιστημίου της Αθήνας στο γλωσσικό ζήτημα της Ελλάδας. Εξέχουσες προσωπικότητες του δημοτικισμού όπως ο Μανώλης Τριανταφυλλίδης και ο Αλέξανδρος Δελμούζος υπηρέτησαν στη Φιλοσοφική Σχολή, από τα πρώτα της βήματα.

Στα τέλη του 19ου και στις αρχές 20ου αιώνα λειτουργούσαν στη Θεσσαλονίκη εκπαιδευτήρια 8 θρησκευμάτων και 13 εθνοτήτων, γεγονός ενδεικτικό του κοσμοπολίτικου χαρακτήρα της πόλης.

Μουσική (59)

Στις αρχές του 20ου αι. η αστική τάξη άκουγε ευρωπαϊκή μουσική στα καφέ σαντόν και ο λαός ανατολίτικη μουσική στα καφέ αμάν. Οι πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής έφεραν μαζί τους το ρεμπέτικο μετά το 1922. Οι εβραϊκή μουσική παράδοση εκφράστηκε με τα σεφραδίτικα τραγούδια και εμπλουτίστηκε με τις μουσικές των Βαλκανίων.

1909: Συγκρότηση της Φιλαρμονικής Ορχήστρας του Παπάφειου Ορφανοτροφείου (μέχρι το 1980)

1912: Ορχήστρα του Κέντρου Λευκού Πύργου

1914: Ίδρυση του Κρατικού Ωδείου

1926: Ίδρυση του Μακεδονικού Ωδείου

1959: Ίδρυση της Συμφωνικής Ορχήστρας Βορείου Ελλάδας που το 1966 έγινε Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης

1962: Οργανώνεται για πρώτη φορά το Φεστιβάλ Ελληνικού Τραγουδιού στο πλαίσιο της ΔΕΘ

1987: Ίδρυση της Συμφωνικής Ορχήστρας του Δήμου Θεσσαλονίκης

2000: Ίδρυση του Μεγάρου Μουσικής Θεσσαλονίκης

(510): Αναγνωρίζετε κάποια από τα τραγούδια που ακούγονται;

Ενημέρωση:

Εφημερίδες: (52 & 53)

Στις αρχές του 16ου αιώνα, 50 χρόνια μετά την ανακάλυψη της τυπογραφίας στη δύση, ιδρύθηκε το πρώτο τυπογραφείο στη Θεσσαλονίκη, που ήταν εβραϊκό. Η τυπογραφική παραγωγή υπήρξε καθρέπτης της πολυπολιτισμικότητας (κοσμοπολίτικου χαρακτήρα) της Θεσσαλονίκης. Από το 1899 ως το 1924 εκδόθηκαν πάνω από 300 εφημερίδες και περιοδικά σε διάφορες γλώσσες (τουρκικά, ελληνικά, εβραϊκά, γαλλικά, ιταλικά, αγγλικά, ρώσικα, βουλγάρικα, αρμένικα).

Η πρώτη εφημερίδα της Θεσσαλονίκης ήταν κρατική και άρχισε να εκδίδεται το 1869. Ονομαζόταν Σελανίκ και κυκλοφορούσε στα τούρκικα, ελληνικά, εβραϊκά και για μικρό διάστημα στα βουλγάρικα.

Η πρώτη ιδιωτική εφημερίδα της πόλης ο "Ερμής" ήταν ελληνική και κυκλοφόρησε το 1875.

Μετά την κατάργηση της λογοκρισίας από το Σύνταγμα του 1908 εκδόθηκαν πολλές νέες εφημερίδες από όλες τις εθνότητες. Η εφημερίδα "Μακεδονία" του Κ. Βελλίδη κυκλοφόρησε το 1911.

Ραδιόφωνο: (54)

Ο πρώτος ραδιοφωνικός πομπός στην Ελλάδα τέθηκε σε λειτουργία στη Θεσσαλονίκη από τον Χρήστο Τσιγγιρίδη, στην αυλή του σπιτιού του, στην οδό Β. Όλγας. Το 1928 και μέχρι το 1936 το Ράδιο Τσιγγιρίδης λειτούργησε στο χώρο της ΔΕΘ, στο Πεδίο του Άρεως, κατά τη διάρκεια της Έκθεσης. Το πρόγραμμα περιελάμβανε μουσική, συνεντεύξεις, ειδήσεις και διαφημίσεις. Το 1941 οι Γερμανοί έθεσαν το σταθμό υπό τον έλεγχό τους. Το 1944 και για λίγο διάστημα ο πομπός επιπάχθηκε από το ΕΑΜ. Ο Χρήστος Τσιγγιρίδης πέθανε το 1947.

Τηλεόραση (54)

Η πρώτη πειραιαματική τηλεοπτική εκπομπή στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 1960 από τη ΔΕΗ, στο χώρο της ΔΕΘ, κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της. 100 τηλεοπτικοί δέκτες τοποθετήθηκαν σε κεντρικά σημεία της πόλης και μετέδιδαν πρόγραμμα δυόμιση ωρών με μουσικές εκπομπές, ειδήσεις και συνεντεύξεις.

Κινηματογράφος: (58)

Η πρώτη κινηματογραφική προβολή στην πόλη έγινε το 1897

Το 1960 ιδρύθηκε το 1ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, το οποίο από το 1992 εξελίχθηκε σε Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου.

Το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος ιδρύθηκε το 1961.

Αθλητισμός: (51)

Πότε ιδρύθηκε η αγαπημένη σας ομάδα;

1908 ΗΡΑΚΛΗΣ

1914 ΑΡΗΣ

1926 ΠΑΟΚ

1926 ΑΠΟΛΛΩΝ

Γενικά: (51)

1997 Θεσσαλονίκη Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης

Απαντήσεις Δραστηριότητας 5

Καλά όλα αυτά! Αλλά οι πόλεις είναι κυρίως οι δύναμη πολιτισμού, κουλτούρα. Αυτό σημαίνει πως πρέπει να δούμε τους ανθρώπους και να περιγράψουμε τον τρόπο ζωής τους στην δύναμη Θεσσαλονίκης.

Όσοσσαμορφη θεσσαλονίκηη. Τα μαγικά σου βράδια νοσταλγώω...

Εντοπίστε εικόνες, φωτογραφίες, ακούστε τραγούδια της εποχής (510) και καταγράψτε τις εντυπώσεις σας (5ος όροφος).

Ένα από τα πολλά και σημαντικά ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν στη Θεσσαλονίκη ήταν και ...μια πυρκαγιά.

Αλλά τι πυρκαγιά!

Μπορείτε να βρείτε πότε έγινε η πυρκαγιά και ποιο ήταν το αποτέλεσμά της;

1ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 17

... ήταν 18 Αυγούστου 1917, ημέρα Σάββατο. Η Θεσσαλονίκη ζούσε στη σκιά του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Στους δρόμους της κυκλοφορούσαν ανάκτα με τους κατοίκους της πρόσφυγες και στρατιώτες των συμμαχικών δυνάμεων που στάθμευαν στη γύρω περιοχή. Στην οδό Ολυμπιάδος 3 μια νοικοκυρά τηγάνιζε μελιτζάνες. Κι έτσι ξεκίνησε η πυρκαγιά, γύρω στις 3.30 το μεσημέρι. Τα ξύλινα σπίτια και οι στενοί δρόμοι, χαρακτηριστικό των πόλεων της οθωμανικής αυτοκρατορίας, έκαναν εύκολο το έργο της.

Η φωτιά με βοηθό το βαρδάρη που φυσούσε εκείνη τη μέρα, κατηφόρισε κι έφτασε μέχρι τη θάλασσα και γόντας το εμπορικό κέντρο της πόλης. Στην πορεία της προς τα ανατολικά έκαψε τον Άγιο Δημήτριο και πιο κάτω τον Άγιο Νικόλαο τον Τρανό, πέρασε έξω από τον περίβολο της Αγίας Σοφίας, αφήνοντας την απείραχτη, και κατηφόρισε λοξά προς τον Λευκό Πύργο φτάνοντας περίπου μέχρι το Ιπποδρόμιο, τη σημερινή Δημητρίου Γούναρη. Ύστερα από 32 ώρες και αφού είχε καεί το 1/3 περίπου της πόλης, η φωτιά έσβησε.

Η καταστροφή ήταν τεράστια. Θύματα δεν αναφέρθηκαν. Κάηκαν σπίτια, εμπορικά καταστήματα, τράπεζες, ναοί, τζαμιά και συναγωγές. Περίπου 79.000 κάτοικοι, το 45% του πληθυσμού, έμειναν άστεγοι. Καταστράφηκαν 4.069 καταστήματα, πάνω από τα μισά της πόλης. Το 70% των εργαζομένων έμειναν άνεργοι. Οι ζημιές εκπιμήθηκαν στο υπέροχο για την εποχή ποσό των 2 δισεκατομμυρίων δραχμών. Το 80% από τους πληγέντες ήταν Εβραίοι. Οι χιλιάδες πυροπαθείς κατέφυγαν στις κατασκηνώσεις που δημιουργήθηκαν.

Οι αιτίες της καταστροφικής πυρκαγιάς, εκτός από τη ρυμοτομία, την κατάσταση των σπιτών και το βαρδάρη, ήταν η έλλειψη νερού και οργανωμένης πυροσβεστικής υπηρεσίας.

Δείτε σκηνές από την πυρκαγιά! (έκθεμα 18)

Το πιο σημαντικό δώμας είναι να δούμε τι έγινε μετά!

Ένας μεγάλος αρχιτέκτονας ανέλαβε να σχεδιάσει ξανά την πόλη. Μπορείτε να βρείτε τα κύρια χαρακτηριστικά του σχεδιασμού που έκανε;

1ος ΌΡΟΦΟΣ: Έκθεμα 19

Η καταστροφική πυρκαγιά του 1917 στάθηκε αφορμή για τον πολεοδομικό ανασχεδιασμό της Θεσσαλονίκης. Με άμεση κινητοποίηση του πρωθυπουργού Ελευθέριου Βενιζέλου και του υπουργού Συγκοινωνιών Αλέξανδρου Παπαναστασίου τον Οκτώβριο του 1917 συστάθηκε η Διεθνής Επιτροπή Νέου Σχεδίου Θεσσαλονίκης με επικεφαλής το Γάλλο αρχαιολόγο, πολεοδόμο και αρχιτέκτονα Ερνέστ Εμπράρ.

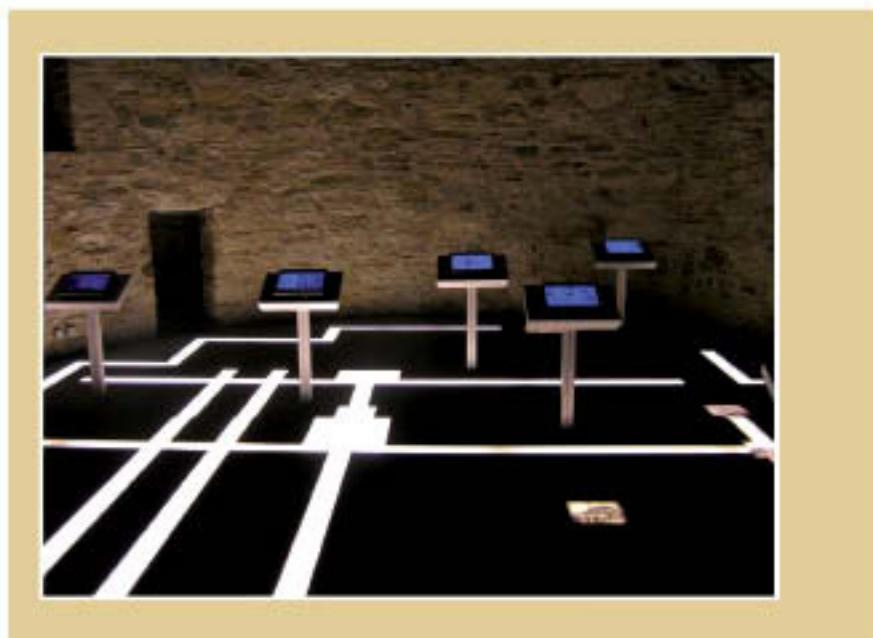
Το σχέδιο για την πολεοδομική αναδιοργάνωση και επέκταση της πόλης ήταν έτοιμο τον επόμενο χρόνο. Προέβλεπε μεγάλες οδικές αρτηρίες, κανονικά οικοδομικά τετράγωνα, κάθετους άξονες για την επικοινωνία των συνοικιών με τη θάλασσα, διαγώνιους δρόμους, αρμονική ένταξη των μνημείων μέσα στη σύγχρονη πόλη και ελεύθερες ζώνες πρασίνου. Για την εφαρμογή του σχεδίου απαραίτητη προϋπόθεση ήταν η συνολική απαλλοτρίωση της καμένης περιοχής και δημιουργία νέων οικοπέδων.

Το νέο σχέδιο δεν υλοποιήθηκε ούτε στο σύνολό του, ούτε αυτούσιο, αλλά με τροποποιήσεις. Οι κύριοι λόγοι ήταν:

1. Οι αντιδράσεις των ιδιοκτητών της πιρίκαυστης ζώνης
2. Η κυβερνητική αλλαγή το Νοέμβριο του 1920 που έφερε τον Βενιζέλο στην αντιπολίτευση 3. Οι πολεμικές περιπέτειες της Ελλάδας στη Μικρά Ασία.

Ωστόσο το σχέδιο εφαρμόσθηκε στις γενικές του αρχές, σε ό,τι αφορά την επέκταση του λιμανιού προς τα δυτικά και όχι προς τον Λευκό Πύργο, τη δημιουργία βιομηχανικής ζώνης και εργαστικών συνοικιών επίσης στα δυτικά, τη θέση του πανεπιστημίου έξω από τα ανατολικά τείχη, τη χώραξη κατά ένα μεγάλο μέρος του οδικού δικτύου.

Η πλατεία και η οδός Αριστοτέλους είναι ο άξονας που διαμορφώθηκε, όπως τον οραματίστηκε ο Εμπράρ. Στον άξονα αυτό, μάλιστα, προβλεπόταν στο σχέδιο Εμπράρ να δημιουργηθεί το πολιτικό κέντρο, που έλειπε από τη Θεσσαλονίκη του 19ου αι. Ο σχεδιασμός περιελάμβανε Δημαρχείο, Δικαστήρια και κτίρια για τις υπόλοιπες δημόσιες υπηρεσίες συμμετρικά μιας μεγαλόπρεπης αψίδας. Οι εργασίες ανασκοφής, όμως, για την ανέγερση του Δικαστικού Μεγάρου έφεραν στο φως τα ερείπια της ρωμαϊκής Αγοράς. Ήτησι ματαιώθηκε η υλοποίηση του έργου και έμεινε μόνο το όνομα της Πλατείας Δικαστηρίων.

Το σχέδιο του Εμπράρ, άνοιγε μια νέα σελίδα στην ιστορία της πόλης.

Το τέλος βέβαια στη συνέχεια μπορείτε να το δείτε μόνοι σας κοπώντας την πόλη από εδώ, από τις επόλεις του Λευκού Πύργου!

Φύλο αξιολόγησης προγράμματος

Παρακαλούμε να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί. Οι απαντήσεις σας θα μας βοηθήσουν στον καλύτερο σχεδιασμό και εφαρμογή του εκπαιδευτικού μας προγράμματος.

1. Φύλο

- Άνδρας
 Γυναίκα

2. Έχετε συμμετάσχει παλαιότερα σε πρόγραμμα Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο σχολείο σας;

- Ναι
 Όχι

3. Πώς κρίνετε ως μορφωτική εμπειρία το πρόγραμμα που εφαρμόσατε;

	Εξαιρετικό	Πολύ καλό	Καλό	Μέτριο	Κακό
Κλίμακα	☐				

4. Ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες σας;

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Κλίμακα	☐				

Σημειώστε πόσο ισχύουν οι ακόλουθες προτάσεις:

5. Γνώρισα καλύτερα την ιστορία της πόλης μου.

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Κλίμακα	☐				

6. Κατανόησα την πόλη μου ως σύστημα, αναγνωρίσα τα μέρη του και τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσά τους.

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Κλίμακα	☐				

7. Κατανόησα την έννοια της αειφορίας και τις τέσσερις διαστάσεις της.

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Κλίμακα	☐				

8. Είδα το μέλλον της πόλης μου μέσα από τις αρχές και αξίες της αειφορίας.

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Κλίμακα	☐				

9. Ο χρόνος που διατέθηκε για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων ήταν επαρκής;

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λιγό	Καθόλου
Κλίμακα	☐				

Οι δραστηριότητες του προγράμματος:

10. Ήταν ενδιαφέρουσες ως προς το περιεχόμενο.

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λιγό	Καθόλου
Κλίμακα	☐				

11. Βοήθησαν στη συνεργασία και επικοινωνία στις ομάδες.

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λιγό	Καθόλου
Κλίμακα	☐				

12. Σημειώστε θετικά σημεία που κατά τη γνώμη σας διαθέτει το πρόγραμμα:

13. Σημειώστε αρνητικά σημεία που κατά τη γνώμη σας πρέπει να διορθώσουμε:

Σας ευχαριστούμε για τη συνεργασία!

Βιβλιογραφία

- Andrews F.M., Withey S.B., 1976. Social indicators of well-being: American's perceptions of life quality, Plenum Press, New York.
- Australian Government, Department of the Environment and Heritage, 2005. Educating for a Sustainable Future. A National Environmental Education Statement for Australian Schools.
<http://www.environment.gov.au/education> πρόσβαση 7/7/2011
- Banathy B., Jenlink P., 2004. Systems inquiry and its application in Education. In: D.H. Jonassen (Ed), Handbook of research on Educational Communications and Technology (pp. 37-58). Lawrence Erlbaum Associates. <http://depts.washington.edu/edtech/banathy.pdf> πρόσβαση 7/7/2011
- Bertrand Y., 1999. Σύγχρονες εκπαιδευτικές θεωρίες, Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα.
- Bookchin M., 1996. Τα όρια της πόλης. Εκδόσεις Παραπηρητής. Αθήνα.
- Campbell A., Converse P.E., Rodgers W.L., 1976. The quality of American life: perceptions, evaluations, and satisfactions. Russell Sage Foundation.
- De Certeau M., 1984. The practice of everyday life. University of California Press.
- EEA, 2009. Ensuring quality of life in Europe's cities and towns. Tackling the environmental challenges driven by European and global change. Report No 5, Copenhagen.
- Escrihuela C.M. Προς μια αστική οικολογική υπηκοότητα. <http://www.re-public.gr/?p=45> πρόσβαση 7/7/2011
- EU, 2010. Making our cities attractive and sustainable. How the EU contributes to improving the urban environment. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Mazower M., 2006. Θεσσαλονίκη. Η πόλη των φαντασμάτων. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια. Αθήνα.
- Tilbury D., 1995. Environmental education for sustainability: Defining the new focus of environmental education in the 1990's. Environmental Education Research 1(2): 195-212.
- Tsilianidis C., Bounas A., Samaras A., Tsikopoulou I., Vavylis D., Kourakli P., 2009. Tracking bird's biodiversity in the city of Thessaloniki, Greece. Proceedings of 11th International Congress on the Zoogeography and Ecology of Greece and Adjacent Regions. Irakleio, Greece.
- Ulrich W., 2005. A brief introduction to critical systems heuristics (CSH). ECOSENSUS project web site, Open University, Milton Keynes, UK.
http://kmi.open.ac.uk/projects/ecosensus/publications/ulrich_csh_intro.pdf, πρόσβαση 7/7/2011
- UNESCO, 1999. Η Διακήρυξη της Τιφλίδας. Βασικά κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Έκδοση ΠΕΕΚΠΕ, Ελληνική Εταιρεία. Αθήνα
- UNESCO, 2002. Teaching and learning for a sustainable future - a multimedia teacher-education programme. <http://www.unesco.org/education/tlf>
- Zinn H., 2011. Από την Ιστορία στην πράξη. Εκδόσεις ΑΙΩΡΑ. Αθήνα.
- Αναστασάδης Γ., 2000. Το "ντοκιμαντέρ" της πόλης. Εκδόσεις University Studio Press/ Έκφραση. Θεσσαλονίκη.
- Αναστασάδης Γ., Χεκίμογλου Ε., 2000. Όταν η Θεσσαλονίκη μπήκε στον 20ο αιώνα. Εκδόσεις University Studio Press. Θεσσαλονίκη
- Ζαφείρης Χ., 2007. Η μνήμη της πόλης, Η Θεσσαλονίκη των 19ο και των 20ο αιώνα. Εκδόσεις Γνώση. Αθήνα.
- Ζαφειροπούλου Φ., 2002. Αρχαιολογική Θεσσαλονίκη αρχές της δεκαετίας του 1960. Στο: Θεσσαλονικέων Πόλεων. Τετραμηνιαία Θεσσαλονίκεια έκδοση. Τεύχος ένατο, σελ. 55-58.
- Θεολόγου Κ., 2008. Χώρος και μνήμη, Θεσσαλονίκη 15ος-20ος αι. Εκδόσεις University Studio Press. Θεσσαλονίκη
- Κανέλλης Η., 2010. Όλα μπορούν να αλλάξουν. Στο: The books' journal, τεύχος 2, Δεκέμβριος 2010.

- Καρατζός Ν., (επιμ.), 1996. Η Θεσσαλονίκη των συγγραφέων, 20 Διηγήματα για τη Θεσσαλονίκη. Εκδόσεις Ιανός, Θεσσαλονίκη.
- Καρατζός Ν., Χασιώτη Α., (επιμ.), 1998. Η Θεσσαλονίκη των παλαιότερων συγγραφέων, 13 Κείμενα για τη Θεσσαλονίκη. Εκδόσεις Ιανός, Θεσσαλονίκη.
- Καποσαβουνίδου Γ., 2004. Αόρατες παρενθέσεις, 27 πόλεις στη Θεσσαλονίκη. Εκδόσεις Πατάκη. Αθήνα.
- Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού, 2008. Εκπαίδευση για την αειφορία. Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού. Θεσσαλονίκη.
- Κρίγκας Ν., 2011. Φυτική ποικιλόπτητα στη Δυτική Θεσσαλονίκη, αξια και κίνδυνοι. Στο: Δυτική Θεσσαλονίκη, Ένα πρόγραμμα "Δια Βίου Μάθησης" για την αειφορία (σελ. 41 - 47). Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού. Θεσσαλονίκη.
- Κωτόπουλος Τ., 2006. Η Θεσσαλονίκη στο έργο των Θεσσαλονικέων πεζογράφων. Εκδόσεις Κώδικας, Θεσσαλονίκη.
- Λατσούδης Π., Οικονομίδης Κ., 1997. Η Θεσσαλονίκη των πουλιών. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Θεσσαλονίκη.
- Ματσαγγούρας Γ.Η., 2004. Μεθοδολογία της επιστημονικής διδακτικής. Στο: Η.Γ. Ματσαγγούρας, Η Εξέλιξη της Διδακτικής, επιστημολογική θεώρηση (σελ. 77-112). Εκδόσεις Gutenberg. Αθήνα.
- Μιχαήλ Σ., Παπαδημητρίου Ε., 2008. Αναζητώντας το χαμένο χώρο. Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού. Θεσσαλονίκη.
- Μοδινός Μ., Ευθυμιόπουλος Η., (επιμ.), 2000. Η Βιώσιμη Πόλη. Εκδόσεις Στοχαστής/ΔΙΠΕ. Αθήνα.
- Μονιούδης Π., 2005. Στους κόλπους των πόλεων. Εκδόσεις Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα.
- Μπακόλας Ν., 1996. Η στέλειωτη γραφή του αίματος. Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα.
- Μπλιώνης Γ., 1996. Τα ρέματα της Θεσσαλονίκης. Σύνδεσμος ΟΤΑ Μείζονος Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.
- Παπαδημητρίου Ε., Υφαντής Γ., (επιμ.) 2011. Δυτική Θεσσαλονίκη. Ένα πρόγραμμα "Δια Βίου Μάθησης" για την αειφορία. Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού. Θεσσαλονίκη.
- Πεσμαζόγλου Σ., 2010. Φαντασιακή και Υπαρκτή Αθήνα. Στο: The books' journal, τεύχος 2.
- Σβορώνου Ε., 2006. Θεσσαλονίκη. Εκδόσεις Ερευνητές, Αθήνα.
- Σερέφας Σ., 2002. Μια πόλη στη λογοτεχνία, Θεσσαλονίκη. Εκδόσεις Μεταίχμιο. Αθήνα.
- Σχίζα Κ., 2006. Η Συστημική Σκέψη στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: ένα το ζητούμενο, δύο οι επιλογές, Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, 663-672, 15-17 Δεκεμβρίου, Αθήνα.
- Σχίζα Κ., 2008. Συστημική σκέψη και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Εκδόσεις Χ.Ε. Δαρδανός, Αθήνα.
- Φλογαΐτη Ε., 2006. Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα.
- Χιώτης Θ. Πραγματικές πόλεις: Διαβάζοντας τις Αόρατες πόλεις του Ίταλο Καλβίνο, <http://www.openlit.gr/city/chiotis.htm> πρόσβαση 7/7/2011.

Ιστοσελίδες

- <http://archive.rec.org/REC/Programs/SustainableCities/Default.html> πρόσβαση 7/7/2011
- http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_city πρόσβαση 7/7/2011

KTE.

Σημειώσεις:

Σημειώσεις:

KTE.

KTE.

Σημειώσεις:

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΛΗ

ISBN 978-960-99174-3-8

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
πλούτον από μάθηση στη γνώση

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013

Ελληνική χώρα
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ